

**İstanbul Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi**

**Din
ve
Dünya
Barışı**

**Uluslararası
Sempozyum**

**International Symposium on
Religion and the World Peace**

**26–28 Nisan 2007
İstanbul Üniversitesi Rektörlük Binası, Beyazıt, İstanbul**

İstanbul 2008

B SALONU: İslam Peygamberi Ve Barış/The Prophet of Islam and the Peace

Başkan/Chair: Prof. Dr. Şinasi Gündüz, İstanbul Üniv.

Barış (İslam) Peygamberi Hz. Muhammed Ve Küresel Şiddet/ Muhammad (Pbuh), As The Prophet of Peace (Islam) And Global Violence

Doç. Dr. Bayram Ali Çetinkaya, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas

“İslâm ve Batı dünyaları, ortak bir geleneği paylaşıyorlar. Hz. Muhammed Peygamber’in zamanından bu yana Müslümanlar bunun farkındaydı ama Batı bir türlü kabullenemedi. Bugün bazı Müslümanlar, kendilerini aşağılayan Kutsal Kitap İnsanları’nın kültürlerine karşı dönüyorlar. Hatta yeni nefretlerini İslâmlaştırmaya başladılar bile. Salman Rüşdi olayında, İslâm ve Batı dünyaları arasındaki çatışmada aziz peygamberleri Hz. Muhammed odak noktası haline geldi.

Eğer bugün Müslümanlar Batılı geleneklerimizi ve yapılarımızı daha iyi anlamak zorundaysalar, biz Batılılar da kendilerimizi eski ön yargılarımızdan kurtarmak zorundayız. Belki de bunu başlatmak için en doğru nokta, bazen bizim için kabul etmesi zor olan şeyler yapmış olan ama güçlü bir düzen ve din kurarak dehasını kanıtlayan karmaşık, tutkulu bir adamı, Hz. Muhammed’in kendisini anlamaktır; sonuçta unutulmaması gereken bir şey vardır ki Batılı efsanelerin aksine, Hz. Muhammed dinini kılıç gücüne değil, barış ve uzlaşma kavramlarını vurgulayan “İslâm” anlayışına dayandırmıştır.” (Karen Armstrong)¹

¹ Karen Armstrong, *Hz. Muhammed İslâm Peygamberinin Biyografisi (Muhammad, A Biography of the Prophet)*, çev: S. Yeniçeri, İstanbul 2005, 389.

GİRİŞ

Medeniyetlerin, zaman yolculuğunda daha da olgunlaşması ve yetkinleşmesi beklenir. Ancak yaşadığımız olaylar ve ortaya çıkan gelişmeler gösteriyor ki, maalesef bu tüm medeniyetler için geçerli olmamaktadır.

Acaba medeniyetlerin çatışma içerisinde olmaktan başka seçeneklerinin bulunmadığının mucitleri, Bernard Lewis ve çömezi Samuel Hungtinton'un kehanetleri ve projeleri eyleme mi geçiriliyor? Dünyanın küresel sahipleri, nemalanmak ve "yeni düzeni" gerçekleştirmek için sunî ve sanal artçı sarsıntılar mı tasarlamaktadırlar?

Kutsalı ve değerleri yok sayan, küçük gören ve görünen âlemden dışlayan modern insan, bunun faturasını çok ağır bir şekilde ödemektedir. Çünkü fizik ve madde ötesini bilmeyen, algılamayan insan için, yaşanan dünyadaki her eylem meşru ve makuldur. Bu halin sonuçları ise, kan, şiddet, savaş, intihar, yalnızlık ve yabancılaşma gibi düşünen ve düşünmeyen canlı ve cansız her varlığı yok eden küresel sorunlardır.

Aşknlığın alanına saygı göstermeyen, insana da saygı duymaz. Yaşanabilir bir yerküre için inanç ve değerler taciz ve saldırılardan korunmalıdır. Bu husus, insan(lığ)ın evrensel görevidir. Aksi takdirde binlerce yıldır süren insanın kendi türünü yok etmesi ve ortadan kaldırması kaçınılmaz hale dönüşmektedir.

Batı'nın İslâm'la Karşılaşması

Özgürlükler; tüm dinler, inançlar ve ideolojiler için olmalıdır. Dinler ve ideolojiler, en iyinin hayata geçirilmesi, dünyanın yaşanabilir hale gelmesi, barış ve tahammülün varlık alanına taşınması için olmalıdır. Aksi takdirde savaş ve çatışma yarışını, kışkırtma alanı olarak insanlara sunmak zorunda kalacaklardır.

Batı tarihi, özellikle ikinci bin yılı, İslâm'ın değer ve kutsallarına fiilî, sözlü ve görsel (matbu) saldırılar ve kışkırtmalarla doludur. Bu bağlamda

İslâm'ın peygamberi ve kutsallarına saygı gösteren Batılı entelektüellerin (John L. Esposito, Karen Armstrong² vb dışında) sayısı yok denecek kadar azdır.

Fikir ve düşünce özgürlüğü çerçevesinde, inançlara ve onların değerlerine saldıranlar, buldukları tarafın değişmesiyle, bu söylemlerinde değişiklikler içerisine girebiliyor ve paradokslara düşebiliyorlar.

“Öteki”nin Düşünce ve Basın Özgürlüğü

Öncelikle, bir dönem gösterime girmiş, Hz. İsa'ya hakaret eden ve Hıristiyan değerlerini aşağılayan “Günaha Çağrı” adlı bir filmin, Batı coğrafyasında uyandırdığı yankı ve tepkiyi hatırlamak gerekir. Filmin sinemalarda gösteriminin başlamasıyla, bu yaşlı kıtada yer yerinden oynamış, gösteriler yapılmış, sinema salonlarına saldırılarda bulunulmuştur. Vatikan dolayısıyla Papalık ayağa kalkmıştır. Nihayetinde genel olarak filme gösterilen tepki ve reaksiyon, masum, makul ve haklı bulunmuştur. Tabii ki, filmin gösterilmesinin meşru olduğu, fikir ve düşünce özgürlüğü çerçevesinde görülmemiş ve bu kapsamda ele alınmamıştır.

Yine, yakın zamanda çekimi yapılan ve gösterilen *İsa'nın Çilesi (Istirabi)* isimli film, Yahudilerin Hz. İsa'ya yönelik acımasız işkence ve eziyetlerini, gereğinden fazla abartılı bir şekilde işlemekteydi. Ancak başlangıçta filmin gösterimi için, ABD'de sinema bulunamadı. Bununla birlikte film, birçok Yahudi örgüt ve kuruluş tarafından haklı olarak şiddetle eleştirildi ve kınandı. Dolayısıyla bu filmle ilgili ileri sürülen eleştiriler de gösteriyor ki, hakaret içeren ve gerçekçi olmayan görüntüler, eğer İslâm'ın dışındaki bir din için olduğu takdirde makul ve meşrudur.

Garaudy, Yahudilerin İkinci Dünya Savaşı'nda uğradığı soykırımın gereğinden fazla abartıldığını ve bu dönemdeki Hitler Almanya'sıyla Yahudiler arasındaki ticarî faaliyetlere ve bazı gizli anlaşmalara dikkat çeken bir kitap kaleme aldı. O, kitapta; bu soykırımda, Yahudilerin bildirdiğinin aksine altı milyon insanın öldürülmediğini, bu sayının çok daha az olduğunu, birtakım tarihi olay ve belgelerle ortaya koyuyor. Ancak Garaudy'nin bir özelliği de var

² Bkz. John I. Esposito, *Güçlenen İslâm'ın Yankıları*, çev: Erol Çatalbaş, İstanbul 1989; John I. Esposito, *Değişim Sürecinde İslâm*, çev: A.Y. Aydoğan, A. Ünlü, İstanbul 1991; Karen Armstrong, *Hız Muhammed İslâm Peygamberinin Biyografisi (Muhammad, A Biography of the Prophet)*, çev: S. Yeniçeri, İstanbul 2005. Armstrong'un bu kitabı, Batı'da Hz. Muhammed hakkında yazılan en olumlu eserdir. Eserin, 11 Eylül sonrası Batı'da gördüğü ilgi önemlidir. Çünkü kitap üç milyon civarında bir satış rakamına ulaşmıştır.

ki, o da İkinci Dünya Savaşı'nda Nazilerin ölüm cenderesinde bulunan bir kısım Yahudiye yardım etmiş ve onların hayatta kalmalarını sağlamıştır. Ne yazık ki, *İsrail, Mitler ve Terör (Les Mythes Fondateurs de la Politique Israélienne*³) olarak isimlendirdiği bu eserini, fikir ve düşünce özgürlüğünün şampiyonluğunu yapan Fransa'da yayımlayacak bir yayınevi bulamadı.

Zirâ, Avrupa'nın birçok ülkesinde olduğu gibi, Fransa'da da Yahudi soykırımının aksini iddia etmek veya küçümseyici göstermek, cezaî müeyyidesi olan bir suç niteliğindedir. Nihayetinde Garaudy, kendi imkânlarıyla kitabını yayımladı. Ancak bugün Hz. Peygamber'i terörist gösteren ve aşağılayan karikatürlerin yayımlanmasına, düşünce ve basın özgürlüğü kapsamında fırsat veren, göz yuman, hatta -abartılı söylemezsek- neredeyse alkışlayan Fransa, kendi ülkesinin Müslüman bir aydınına, aynı hakları tanımadı ve onu büyük bir para cezasına çarptırdı.

Bir başka örnek, AIHM'nin son olarak, başörtüsü konusunda aldığı karar, kurumun adalet mekanizmasına, olay ve olgunun değişmesiyle hükmün de nasıl değişebileceğini gösteren dikkat çekici bir örnektir. Diğer taraftan Yahudi bir öğrencinin cumartesi'nin (şabat) kutsal günleri olduğu; o gün yapılan sınava girmek istememesi için mahkemeye yaptığı müracaat, kurumun en yüksek Yahudi din otoritesinin görüşünü esas alarak verdiği karar... Tabii ki, bu karar, din ve inanca saygının en güzel örneklerinden biridir ve alkışlanmalıdır. Ancak adaleti bulamayanların son sığınağı(!) olan bir mahkemenin, başka dinlere de (İslâm'a) ve onun mensuplarına da özgürlüklerden yararlanma fırsat ve hakkını vermesi gerekir.

Yine aynı Batı, senaryo ve aktörler değiştiğinde, özgürlüğü Salman Rüşdi ve benzeri olaylarda da göstermiştir. Bu çerçevede, Batı'daki fikir ve siyaset eylemcilerinin, Salman Rüşdi'nin Hz. Peygamber ve İslâm'a hakaret içeren eserinin yayımlanmasına, dağıtılmasına, tanıtım ve propagandasının yapılmasına ne kadar geniş bir imkan ve ortam hazırladıkları düşündürücüdür.

Batı ve Tarihî-İdeolojik Takıntılar

Acaba tüm olanları, Batı'nın tarihî ve ideolojik damarlarının bir uzantısı şeklinde mi okumak gerekir? Yoksa yaşananları, kendinden gelişen sıradan vakalar şeklinde mi görmek gerekir?

³ Roger Garaudy, *İsrail, Mitler ve Terör*, İstanbul 1996.

İkincisini, ihtimal dâhilinde değerlendirmek mümkün gözükmemektedir. Zirâ birkaç ülkede (Danimarka ve Norveç) başlayan/başlatılan kışkırtma ve tâciz, akabinde muhafazakâr ve dindar tebâsı ağırlıklı olan, aynı zamanda İslâm ülkeleriyle tarihî karşılaşmaları olan ülkelerde (İspanya ve İtalya) harekete geçiriliyor.

Şu halde bir cinnet ve hedonist kampanya şekline büründürülen bu hamlelerin hedef noktası, Hz. Peygamber'in terörist ve kan dökücü ambalajıyla sunulmasının bir gerçekliği var mıdır? Bu sorunun cevabını, Hz. Peygamber'in söz, eylem ve uygulamalarında aramak lazımdır.

Nitekim Sevgi Peygamberi'ne gönderilen Kadîm Kelam, onun misyonunu "(*Ey Muhammed!*) *Biz Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik*"⁴ sözleriyle bütün kâinata ilan eder. Bu evrensel hitabın muhatabı Allah'ın Sevgili'sinin sevgi sözleri ise, gerçekten her biri insanlık için birer evrensel ilkeler manzumesi şeklinde tezahür etmektedir.

Tarih boyunca, Batı'da, Peygamberimiz ve İslâm dini şartlı, belirli ön yargılarla ve iftiralarla anlatılmıştır ve bu durum devam etmektedir. Tabii ki bunun birtakım dinî ve siyasî sebepleri vardır.⁵ Mesela;

Hz. Muhammed, sürekli kılıç ve savaş peygamberi, İslam da savaş ve kılıç dini olarak sunulur. Diğer taraftan bir İslâm ülkesi atom bombası

4 Enbiya, 107.

5 Bu önyargı, nefret ve iftiraların dinî ve siyasî sebepleri için bkz. Edward W. Said, *Orientalism Western Conceptions of the Orient*, IV. edition, England 1995; Maxime Rodinson, *Hazreti Muhammed*, çev: Atilla Tokatlı, İstanbul 1980; John I. Esposito, *Güçlenen İslâm'ın Yankıları*, çev: Erol Çatalbaş, İstanbul 1989; Samuel P. Huntington, "The Clash of Civilizations?" *Foreign Affairs*, 72; 3, Summer 1993; S. P. Huntington ve diğerleri, *Medeniyetler Çatışması*, derleyen: Murat Yılmaz, II. baskı, Ankara 1997; Olivier Roy, *Siyasal İslâm'ın İflası*, çev: Cüneyt Akalın, II. baskı, İstanbul 1995; Harald Müller, *Kültürlerin Uzlaşması*, çev: Ali Çimen, İstanbul 2001; Ahmet Davudoğlu, "Batı'daki İslâm Çalışmaları Üzerine", *Marife*, sayı: 2, Kış 2002; Şinasi Gündüz, *Küresel Sorunlar ve Din*, Ankara 2005; Mahmood Mamdani, *İyi Müslüman Kötü Müslüman (Amerika, Soğuk Savaş ve Terörün Kökenleri)*, çev: Sevinç Altunçekiç, İstanbul 2005; Karen Armstrong, *Tanrı'nın Tarihi*, çev: O. Özel, H. Koyukan, K. Emiroğlu, Ankara 1998, 181-215; K. Armstrong, *Muhammad, a Western Attempt to Understand Islam*, London 1991, San Fransisco 1992; Bilal Sambur, "Küresel Köyde İslâm", *İslâmiyât* c. VI, sayı: 2, 2003, 77-86. Ortaçağda Hıristiyanların İslam ve Müslüman imajları için bkz. Şaban Ali Düzgün, "Bir Şiddetin Anatomisi: Latin Batı'nın Haçlı Terörü", *Dinî Araştırmalar*, c. 7, sayı: 20, Eylül-Aralık 2004, 85 (40 nolu dipnot)

ürettiğinde bu silah “İslam atom bombası” olur⁶; ancak bir Hıristiyan veya Yahudi ülke bu silahı imal ettiğinde bunun adı “Hıristiyan veya Yahudi Atom bombası” olmaz. Yani olumsuzluklar ve yanlışlıklar veya böyle olmaya müsait haller, İslâm’a fatura edilir. Ancak başarı ve üstünlükler söz konusu olduğunda, olay mümkün olduğunca İslâm’dan ve Müslümanlardan yalıtılmış bir halde insanî alana çekilerek sunulur.

Terörün/Teröristin Dini Olmaz

Bunun gibi İslâm dinini referans alarak acımasız terör ve bombalama fiillerini gerçekleştirenlerin eylemlerini, bilinçaltında küllenmiş amaç ve niyetlerinin bir sonucu olarak “İslâmî/İslâmcı terör” olarak tanımlamak ve sunmak hem İslâm’a hem de milyonlarca Müslüman yapılan en büyük haksızlık ve zulümdür. “Çünkü, böyle olaylar İslâm ile özdeşleştirilirse, İsrail’in, dinî içerikli siyasî hedeflerini gerçekleştirmek için Filistinlilere karşı yaptığı saldırıları “Yahudi terörü”, ABD’nin 11 Eylül’den hemen sonra ‘Haçlı seferlerini başlatacağı’ dil sürçmesiyle Irak’ta yaptıklarını ve bunu yapan iktidarların da büyük ölçüde Evanjelik Hıristiyan söylemi⁷ ile hareket etmesini de “Hıristiyan terörü” olarak nitelemek mümkündür.”⁸

Dolayısıyla terörü gerçekleştirenler, her dinin mensupları içerisinden çıkabilir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de bunun örnekleri görülmektedir: “Oklahoma City’de (ABD) içinde çocuk yuvası da bulunan bir devlet binasını havaya uçurup (19 Nisan 1995) 168 kişinin ölümüne sebep olan Timothy McVeigh ‘Hıristiyan’ idi ve eylemini de ‘inançları uğruna’ yapmıştı. Filistin’in el-Halil kentindeki İbrahim Camii’ni basarak cemaati kurşuna dizen (25 Şubat 1994) Dr. Baruch Goldstein da inançlı bir Musevi’ydi; tıpkı Başbakan İzak Rabin’i öldüren (4 Kasım 1995) genç Yigal Amir gibi.”⁹

6 Bilindiği üzere, bir dönem Pakistan’ın ürettiği atom bombası için böyle bir retorik kullanıldı.

7 Bkz. İsmail Vural, *Evanjelizm (Beyaz Saray’ın Gizli Dini)*, İstanbul 2003; Grace Hallsell, *Tanrıyı Kıyamete Zorlamak*, çev: M. Acar, H. Özmen, II. baskı, Ankara 2003 ; Erhan Başyurt “Dindar Seçmen Bush’a Neden Yönelmiş?”, *Aksiyon*, sayı: 518, (11 Temmuz) 2005; Heather Hendershot, *İsa Aşkına Dünyayı Sarsmak Evanjelizm*, çev: G. Ayas, B. Çağlayan, İstanbul 2006.

8 Ahmet Hikmet Eroğlu, “Farklı İnanıcı Tehdit Olarak Algılamanın Sonucu: Engizisyon Terörü”, *Dinî Araştırmalar*, c. 7, sayı: 20, Eylül-Aralık 2004, 99.

9 Fehmi Kuru, “Tarihî Misyon”, *Yenişafak*, (10 Temmuz) 2005, 12.

Oryantalist Okuma

Nitekim gerçek faillerinin kimler ve hangi güçlerin olduğu hâlâ meçhul olan 11 Eylül faciasından sonra, Amerika ve Avrupa'da, bu korkunç eylem, barış (selam) dini olan İslâm'a ve mensuplarına mal edilerek İslâm ve Müslüman aleyhtarlığı için bir malzeme olarak kullanılmaktadır.¹⁰ Bu çerçevede kasıtlı ve bilinçli olarak Batı'da gündemde tutulan "İslamcı teröristler", "kan içici köktenci Müslümanlar", "terör dini", "katil Muhammed" gibi sloganlarının önü alınmamaktadır.¹¹ Burada bir parantez

10 Bkz. Gündüz, *Küresel Sorunlar ve Din*, 9-25; Mamdani, *İyi Müslüman Kötü Müslüman (Amerika, Soğuk Savaş ve Terörün Kökenleri)*, çev: Sevinç Altınçekiç, İstanbul 2005; Leonard Swidler, "Yahudi-Hıristiyan-Müslüman Diyalogu 11 Eylül'den Sonra Mutlak Bir İhtiyaç", çev: A. Dursun Karaca, *İslâmîyât* c. V, sayı: 3, 2002, 87-98; Ahmed Demirhan (derleyen), *ABD, Terör ve İslam: 11 Eylül Üzerine*, Ankara 2001; Greg Bankoff, "Regions of Risk: Western Discourses on Terrorism and the Significance of Islam", *Studies in Conflict and Terrorism*, 2003 (26), 413-428 ("Risk Bölgeleri: Batının Terör Üzerine Görüşleri ve İslâm'ın Yeri", çev: Şahin Gürsoy-Hakkı Karashaşin, *Dinî Araştırmalar*, c. 7, sayı: 20, Eylül-Aralık 2004, 377-386). Yakın zamanda ABD'de İslâm ve Müslüman imajını ortaya koyan dikkat çekici aktüel bir olay gerçekleşti: "2003 yılında "Ne zaman ABD askerlerine bir saldırı olursa, en yakın camiye koşmalı ve karşılaştığınız ilk beş Müslümanı öldürmeliyiz" çağrısını yapan bir mektubu yayınlayan Tuscan gazetesine Ali W. Elleithee ve Veliyüddin S. Abdürrahim isimli iki kişi tarafından dava açılmıştı. Müslüman olan bu iki davacı, mektubun bir "Saldırı ve duygusal acıya sebep olan kasıtlı bir davranış" olduğu iddiasıyla mahkemeye başvurmuştu. Bu iddia, bir alt mahkeme tarafından reddedilirken davacılar, bir üst mahkeme olan Arizona Yüksek Mahkemesi'ne başvurmuşlardı. Arizona Yüksek Mahkemesi, Irak'ta Amerikan askerlerini öldürdüklerinden dolayı misilleme yapmaları için halkı Müslümanları öldürmeye çağıran bir mektubu yayınlayan gazetesinin bundan sorumlu tutulamayacağı kararını verdi. Mahkemede yapılan oylamada 0'a karşı 5 oy ile kabul edilen kararda Tuscon Citizen gazetesinin, ABD Anayasası'nın Birinci Karar Değişikliği tarafından korunduğuna ve Aralık 2003 yılında yayınladığı bu mektup yüzünden suçlanamayacağına hükmedildi. Mahkeme, gazetesinin editörüne gönderilen mektubun "Politik söylemlerin korunması için genel kural olan 1. Karar Değişikliği'nin dışında olmadığına" karar verdiğini açıklarken davayı, Pima Bölgesi Yüksek Mahkemesi'ne geri gönderdi ve kararın değiştirilmeden uygulanmasını istedi." Bkz. Yeni Şafak, 3 Temmuz 2005, 11.

11 Bunlara iki örnek: a) "...Hollanda'da, göçmen karıştı görüşleriyle tanınan milletvekili Geert Wilders, İslâmiyet'e, Kur'ân'a ve Hz. Muhammed'e akıl almaz hakaretlerde bulundu. Wilders, Müslümanların zararlı söylemler içeren Kur'ân-ı Kerim'in bu bölümlerini yırtıp atması gerektiğini söyledi. Bir Hollanda gazetesine demeş veren Wilders, Hz. Muhammed hayatta olsaydı ve Hollanda'da yaşasaydı onu Hollanda'dan kovacağını da belirtti. "Bir İslâm tsunamisi ile karşı karşıyayız" diyen Wilders, başörtüsünün yasaklanmasını, Hollanda'da göçmen kabul edilmesini ve yeni camiler yapılmasına izin verilmemesini de savundu. Kur'ân'ı okuduğunu belirten Wilders, "Eğer Müslümanlar Hollanda'da yaşamak istiyorlarsa, Kur'ân'ın yarısını yırtıp atmalılar, çünkü Kur'ân'da korkunç şeyler söylendiğini biliyorum" ifadesini kullandı." Bkz. Yeni Şafak, 15 Şubat 2007, 8.

açıp ana konumuz olmamasına rağmen bu yazının kaleme alınma gerekçelerinden birisi olduğu için bir noktaya dikkat çekmek gerekmektedir ki o da şudur; Batı'da, özellikle ABD'deki yazılı ve görsel medyanın İslâm, Müslümanlar ve Hz. Muhammed konularında manipülasyona ne kadar açık olduğunu ve bunlarla ilgili haberlerin kimler tarafından nasıl şekillenip ambalajlandığını, Edward Said bir araştırma ve inceleme ürünü olan önemli eserinde tüm çıplaklığıyla ortaya koymaktadır.¹² Müslümanlar olarak şunun da farkındayız ki, kasıtlı olarak gündemde yer bulan yukarıdaki benzeri sloganlar dünyada başka hiçbir din ve mensubu için kullanılmamaktadır. Konu, düşünülmesi ve üzerinde dikkatle durulması gereken bir husus olarak karşımıza gelmektedir.

Şu halde gerçekten İslâm; kan, savaş, yok etme dini ve onun Peygamberi zalim ve acımasız bir insan mıdır? Bu sorunun cevabını Allah'ın Son Sevgili Elçisi'nin uygulama ve yaşantısında aramak gerekmektedir.

1. İSLÂM VE İNSANIN DEĞERİ

İslâm'la birlikte kabileler ve fertler arasında bazıları uzun yıllardan beri süregelen kavgalar büyük çapta önlenmiştir. Ancak zaman zaman çeşitli

b) "...Danimarka'da Kur'ân-ı Kerim için, 'şiddeti teşvik' gerekçesiyle suç duyurusunda bulunuldu. Danimarka'da Türkçe yayımlanan "Haber" gazetesinin, Politiken gazetesinden aktardığı habere göre, 'Danimarka'nın İslamlaştırılmasına Son (Stop Islamisering af Danmark) " adlı örgüt, Danimarka polisine Kur'ân hakkında suç duyurusunda bulundu. Suç duyurusunda, Kur'ân'ı Kerim'in şiddeti öven ve şiddeti teşvik eden bölümler içerdiği ve bunun Danimarka anayasasına aykırı olduğu iddia edildi. Dernek başkanı Anders Gravers, şikayet dilekçesinin bir kopyasının el Cezire televizyonuna ve Danimarka'daki Müslüman ülke elçiliklerine gönderildiğini de bildirdi. Danimarka anayasasında bulunan 'şiddet kullanan, kullanmasını teşvik eden dernekler yasa yoluyla kapatılır' maddesinin Danimarka'daki camileri de kapsadığını öne süren dernek, Adalet Bakanı'ndan da, Kur'ân'daki şiddete teşvik eden bölümlerin Danimarka'da okunmasını yasaklamasını talep etti." Bkz. Yeni Şafak, 25 Şubat 2007, 6.

¹² Bkz. Edward Said, *Haberler Ağında İslâm*, çev: Alev Alathı, İstanbul 1984; ayrıca Batı'daki İslâm ve Müslüman imajları için bkz. Rodinson, *Hazreti Muhammed*, 195-202; Olivier Roy, *Küreselleşen İslâm*, çev: Haldun Bayrı, İstanbul 2003; Bernard Lewis, *İslâm'ın Siyasal Dili*, çev: Fatih Taşar, Kayseri 1992; Cemal Tosun, "Küreselleşme, Din ve (İslamcı!) Terör", *Dinî Araştırmalar*, c. 7, sayı: 20, Eylül-Aralık 2004, 13-18; Recep Kılıç, "Din ve Terör Özel Sayısı Hakkında", *Dinî Araştırmalar*, c. 7, sayı: 20, Eylül-Aralık 2004, 7-8; Nahide Bozkurt, "Terör ve Şiddet Bağlamında Kullanılan Rivayetlerin Yorumlanması Üzerine...", *Dinî Araştırmalar*, c. 7, sayı: 20, Eylül-Aralık 2004, 131-139; A. Rashied Omar, "Islam and Violence", *Ecumenical Review*, v. 55, issue 2, April 2003 ("İslâm ve Şiddet", çev: Yusuf Gökalp, *Dinî Araştırmalar*, c. 7, sayı: 20, Eylül-Aralık, 355-360).

sebepler yüzünden Müslümanlar arasında huzur bozucu ihtilaf ve çekişmeler çıktığı da olmuştur. Hz. Peygamber bu tür olayları câhiliye zihniyeti olarak değerlendirmiş ve anında önlemeye çalışmıştır.

Peygamberimizin küçük Şehir-Devleti genişlemiş ve on yıl süren siyasal ve sosyal çalışmadan sonra, son nefesini verdiği sırada 3 milyon kilometre kareden fazla bir alana yayılmıştır. Bu alan Rusya hariç, Avrupa büyüklüğünde ve o zaman üzerinde milyonlarca insanın yaşadığı bir alandır ve fethi, savaş alanında düşman saflarında 250'ye yakın kişinin öldürülmesine mal olmuştur. Müslümanların kaybı, on yıllık bir dönemde ortalama ayda bir şehittir. İnsan hayatına verilen bu değer, insanlık tarihinde eşsizdir.¹³

Burada ilginç bir durumla karşılaşmaktayız ki, o da şudur: Peygamberimizin yaşadığı zaman diliminde yapılan 9 önemli savaşta, düşman kaybının toplamı 216, Müslümanların kaybı ise 138'dir.¹⁴

İşte bu kadar az kayıpla, İslâm'ı bu kadar geniş bir coğrafyaya yayan Sevgi Peygamberi Hz. Muhammed'in hayatı: "*Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız. Müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz.*"¹⁵ ilkesi üzerine kurulmuştur. Sevgi ve Barış Peygamberi'nin hayat felsefesini ortaya koyan bu evrensel ilke de, Batı'daki birtakım ideolojik ve dinsel takıntılı kişi ve kuruluşların Hz. Peygamber hakkındaki düşüncelerinin ne kadar bilimsellikten uzak, önyargılı, tutarsız ve maksatlı olduğunu göstermektedir.

2. "EN SEVGİLİ" NİN SEVGİ DİNİ

Sevgi dini İslâm'ın yanlış anlaşılmasının ve anlatılmasının önüne geçmek için, onu bütün insanlığa gönderen Yüce Allah'ın isimlerini, bu Son Din'e şartlı bakanlara bir kez daha hatırlatmakta fayda olacaktır. Ancak biz burada konumuzun sınırlarını zorlamadan Allah Tealâ'nın birkaç ismini öne çıkaracağız.

Allah'ın Güzel İsimleri'nden birisi, el-Vedûd, yani "Çok Çok Seven, İçten/Gönülden Seven'dir. Bu bağlamda Kur'ân'da sevgiyi anlatan birçok ayet

¹³ Muhammed Hamidullah, *Hz. Peygamber'in Savaşları*, çev: N. Erinç Yurter, İstanbul trz., 12-13.

¹⁴ Hamidullah, *age*, 12-13 (1 nolu dipnot).

¹⁵ Buhârî, Meğâzî, 60, Ahkâm, 22; Dârimî, Mukadime, 24.

vardır; mesalâ, “Allah bir kavmi getirir ki onları sever ve onlar da O’nu sever.”¹⁶ “Gerçekte benim Rabbim, bağışlayandır, çok çok sevendir (Vedûd)”¹⁷ ayetlerinde olduğu gibi, Allah’ın, çok merhametli ve çok bağışlayıcı olması yanında, çok seven de olması, Müslümanlar için şüphe götürmeyen bir hakikattir. Hz. Peygamber’in Allah’ın emirlerini dinlemesi dahi, onun Allah sevgisiyle ilişkilidir; Kutsal Kitab’ımız “De ki: Eğer siz Allah’ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin.”¹⁸ buyurur. Hz. Peygamber’in lakaplarından birisi, genellikle “Allah’ın Dostu” diye çevrilen, ama “Allah’ın Sevdiği” anlamına da gelen Habîbullah’tır.¹⁹

Hıristiyanlık’ta Tanrı Sevgi’dir denilir ve çoğunlukla bu açıdan İslâm, sevgiden yoksun bir Tanrı anlayışına sahip olmakla eleştirilir. Halbuki “O (Allah) çok bağışlayıcıdır, çok sevendir.”²⁰ Üstelik Yüce Allah bu affedici olduğunun da bilinmesini de ister: “Kullarıma, benim, çok bağışlayıcı ve pek esirgeyici olduğumu haber ver.”²¹

Bu bağlamda, Ortaçağ döneminden, ünlü Musevî bilge ve şair Abraham İbn-i Ezra’nın gözlemlerini anmak gereklidir; Abraham, şöyle yazmıştı:

Müslümanlar sevgi ve aşk
 Hıristiyanlar savaş ve öç
 Grekler erdem ve desise
 Hintliler mesel ve bilmece
 İsrail oğulları da Ev Sahiplerinin Rabbine
 Şarkıları söyler.²²

İslâm, Allah’ın “Çok Seven” olduğunu bildirir; aynı zamanda bu, onun İlâhî ve Güzel İsimleri’ndendir (Esmâü’l-Hüsna). Ama yine İslâm, Allah’ı yalnızca sevgiyle özdeşleştirmez. Çünkü O, aynı zamanda Bilgi’dir ve Işık’tır,

16 Mâide, 54.

17 Hûd, 90.

18 Âl-i İmrân, 31.

19 Seyyid Hüseyin Nasr, *İslâm’ın Kalbi*, çev: Ahmet Demirhan, III. baskı, İstanbul 2002, 129.

20 Bürûç, 14.

21 Hicr, 49.

22 Nasr, *İslâm’ın Kalbi*, 129 (Naklen; Bernard Lewis, *Music of a Distant Drum*, Princeton, NJ; Princeton University Press 2001, 193)

Adalet'tir ve Celâl'dir; tıpkı Barış ve Cemâl olması gibi; hiçbir zaman sevgisiz ve merhametsiz değildir. O'nun Sevgi'si, evrenin yaratılması ve O'nunla ilişkimiz için temeldir.²³ Kur'ân ve dolayısıyla İslâm'ın insanlara sunduğu ve tanıttığı ilah, sevgi, merhamet ve bağışlamada eşsiz ve tek olan Allah'tır.

Allah'ın en çok sevdiği ve O'nun için evreni, alemleri yarattığı insan, Hz. Peygamber ve onun Ehl-i Beyti'nin hayatlarında saadet, neşe, üzüntü yani iniş ve çıkışlar olmadığı düşünülmemelidir. Peygamber'in aile hayatı bir insanın hayatında olması gereken bütün haller ve olaylarla dolu bir yaşam fotoğrafını sunmaktadır.

Peygamber çalıştığı, çabaladığı, ibadet ettiği gibi uyurdu da, bazen yerd, bazen günlerini aç geçirirdi, oruç tutardı, bazen mutlu, bazen hüzünlü idi, müşfik olduğu kadar bazı durumlarda katılık gösterirdi. Kısaca, hayatta bulunması mümkün bütün insanî yönler, evinde O'nun tarafından da yaşanmıştır. Ancak, Peygamber ile diğer insanların hayatı arasında bir fark gösterilecekse, o da Hz. Peygamber'in hayatının bütün Müslümanlara, hatta bütün insanlara model olmasında aranmalıdır. O'nun hayatında tabîi sınırları aşan hiçbir şey olmamıştır. Böyle bir hal olmuşsa, daha alışkanlık halini almadan Yüce Allah müdahale etmiştir.²⁴

Müslümanlar için Hz. Peygamber, ölümlü bir insandır; ama ayrıca Allah'ın en mükemmel yarattığı ya da İslâm sûfilerin dediği şekliyle *el-İnsanü'l-Kâmil*'dir, yani Mükemmel İnsan'dır. Bu konuda bir Sûfî şii şöyle der:

Muhammed bir beşer, ama diğer beşerler gibi değil

Daha ziyade bir yakut o; diğer insanlar ise sadece taş gibi.²⁵

Her Müslüman için Hz. Peygamber'in sahip olduğu erdem ve faziletlerle bezenmek ve ona benzemek bir ideal; aynı zamanda bir hedeftir.²⁶ Bundan dolayı, Müslümanlar için Hz. Peygamber, kendine karşı katı, ötekilerine karşı

23 Nasr, *age*, 130.

24 Afzalurrahman, *Sîret Ansiklopedisi*, çev: Komisyon, II. baskı, İstanbul 1996, II, 262.

25 Nasr, *İslâm'ın Kalbi*, 31.

26 İslâm filozofu Ebû Nasr Fârâbî (870-950) için de bir insan olarak Hz. Muhammed, peygamberlik ve filozofluğu (hakîm) kendisinde toplamış "*insanlığın en üstün mertebesinde ve mutluluğun en yüksek derecesindedir.*" Bkz. Fârâbî, *Kitâbu Ârâi Ehli'l-Medîneti'l-Fâzıla*, VI. baskı, haz: Albert Nasrî Nâdir, Beyrut 1991, 125-126.

da cömert, yardımsever ve bağışlayıcı demek olan ruh soyluluğunun ve yüce gönüllülüğünün mükemmel ve tartışmasız modelidir.²⁷

Bunun yanında Peygamber aşkı, bütün Müslümanların kalbinde bir muhabbet yoğunluğu meydana getirir. Dolayısıyla “bu aşk, Allah aşkı için anahtardır; çünkü Allah’ı sevmek için, öncelikle Allah bizi sevmelidir ve Allah da elçisini sevmeyen birini sevmez.”²⁸

Müslümanların hayatında sevgi, Allah’ın Hz. Peygamber’e ve Hz. Peygamber’in de Allah’a sevgisi gibi modelle şekillenir. Beşerî varlıklar için, Allah sevgisi, Peygamber sevgisini beraberinde getirir ve Hz. Peygamber ile onun manevî mirasçıları olan Allah dostlarını sevmek de, Allah sevgisinin zorunlu bir sonucudur. Üstelik, insanlar için doğal olan birçok sevgi düzeyi vardır; romantik sevgi, çocukları ve ebeveyni sevmek, sanat ve doğada güzelliği sevmek, bilgi sevgisi ve hatta iktidar, servet ve şöhret sevgisi; ancak bu son sevgiler dünyaya yönelik maddî bir kazanımı olduğundan, ruhun gelişme ve olgunlaşmasındaki katkısı azdır. Dolayısıyla “İslâmî bakış açısında, bütün dünyevî sevgi, Allah’ta olmalıdır ve Allah sevgisinden ayrılmamalıdır; Allah’ı dışlayan ve O’ndan yüz çeviren her sevgi, ruhu harabeye çevirir.” Nitekim İslâm bilge ve suffileri, ancak Allah sevgisinin gerçek olduğu ve diğer bütün sevgilerin metaforik olduğu öğretisini dillendirmişlerdir. “Ancak metaforik sevgi, kendi düzeyinde gerçektir ve eğer uygun olarak anlaşılırsa ve bütün sevginin Kaynağı’na, yani Allah’a sevgi için bir basamak olarak kullanılırsa, gerçekte İlahî bir hediyedir.”²⁹

3. SEVGİ VE MERHAMET PEYGAMBERİ

İnananlar için ^{anne} anne ve babalarından daha sevgili³⁰ olan Hz. Peygamber’in güler yüzlülüğünün oluşturduğu sevgi, insanların gönüllerini fethetmiştir. Bu sevgi nedeniyle hiçbir sahabisi O’na asla kırgın olmaz, O’nunla beraber bulunan O’ndan bir daha ayrılmayı göze alamazdı. Bunun için ashâbı

27 Nasr, age, 35.

28 Nasr, age, 35; bkz. Âl-i İmrân, 31-32.

29 Nasr, age, 130.

30 Bu tür ifadeler için bkz. Ebû Davud, II, 217

O'nu babalarından, analarından, susuzluktan kıvrılan bir zamanda içilen buz gibi sudan daha çok severlerdi.³¹

Bütün insanlara sevgi ve merhametle davranan Hz. Peygamber, düşmanlarına karşı bile şefkatliydi. Sevgi ve muhabbet sembolü olan Allah Rasulü, insanlar için yaşayan bir merhamet ve hoşgörü numunesiydi.³² Bu özelliğidir ki, Yüce Allah *onu âlemlere rahmet olsun* diye göndermiştir.³³

Öfkelerin sınır tanımadığı, kinlerin en fazla alevlendiği anlarda Hz. Peygamber'in birkaç cümlesi bütün anlaşmazlıkları çözer, öfkeleri, kinleri söndürür, anlaşmazlıkları ortadan kaldırarak ortamı sevgi ve muhabbet denizi haline dönüştürdü. Medine'deki Evs ve Hazrec kabilelerinin yıllar süren düşmanlıklar, O'nun çabalarıyla yerini dostluğa ve kardeşliğe terk etmiştir.³⁴

İktidar, dostluk ve sevgi gibi hem maddî ve hem de manevî güce sahip olan Hz. Peygamber, kendi kimlik ve kökenini hiçbir zaman unutmamıştır. Aynı zamanda bu hususu da başkalarına hiçbir çekinme göstermeden insanlara ilan etmiştir: *"Ben ne bir kralım, ne de zorbayım; bilakis Kureyş'ten kurutulmuş et yiyen bir kadının oğluyum"* demiştir.³⁵

Peygamberimizin sevgi ve merhameti sadece Arap veya diğer insanlara yönelik olmamış, inancı, rengi veya ırkı, makam veya cinsiyeti ne olursa olsun Allah'ın yarattığı tüm mahlûkatı kapsamaktaydı. Düşünen varlıkların dışındaki diğer canlıları da ihmal etmeyen Son Peygamber, hayvanları sever, ahabın da hayvanlara kötü davranmamaları konusunda uyarılarda bulunurdu.³⁶

5. BEDDUA ETMEYEN PEYGAMBER

Kaynakların bildirdiğine göre bazı insanlar Resullah'a gelerek müşriklere beddua etmesini istediklerinde O ısrarla, *"ben dünyaya beddua etmek için*

31 Abdulfettah Ebû Gudde, *Bir Eğitimci Olarak Hz. Muhammed ve Öğretim Metodları*, çev: Enbiya Yıldırım, İstanbul 2001, 39.

32 Afzalurrahman, *Sîret Ansiklopedisi*, I, 51.

33 Enbiya, 107.

34 Mevlânâ Şiblî Numânî, *Son Peygamber Hz. Muhammed (Sîretü'n-Nebî)*, çev: Yusuf Karaca, İstanbul 2005, II, 543.

35 İbn Mâce, II, 101; Hâkim, III, 47-48; Halebî, III, 43; İbrahim Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, Ankara 2003, 270.

36 Afzalurrahman, *Sîret Ansiklopedisi*, I, 51.

gönderilmedim; ben yalnız rahmet olarak gönderildim” şeklinde cevap vererek tekliflerini geri çevirmiştir. Allah Rasulü, örnek şahsî hayatı ve uygulamalarıyla gerçek sevgi ve merhameti göstermiştir. Bunu da “Allah, başkalarına merhamet etmeyene merhamet etmez”³⁷ sözleriyle ilan etmiştir. Arkasından Yüce Peygamber bu ilahî ilkeyi, “Merhamet etmeyene merhamet edilmez”³⁸ sözleriyle genelleştirerek evrensel bir prensip haline dönüştürmüştür.

Uhud savaşında dişi kırılan ve yaralanan Hz. Muhammed’e (s), ordusu dağınlık içinde bulunduğu esnada sahabîlerden biri ondan şu istekte bulundu:

“Dua et Allah şu kâfirler ve duygudan mahrum kötüler gürûhunun kökünü kurutsun, onları yok etsin!...”

Allah’ın Elçisi, onun beddua talebine karşı ellerini gökyüzüne kaldırıp şu duayı etmiştir:

“Ya Rabbi, milletimi doğru yola sür çıkar; zirâ onlar (ne yaptıklarını) bilmiyorlar...”³⁹

Hz. Muhammed’in (s), yüce gönüllü ve müşfikliğini anlatan bu sözler, birer insanlık anıtı olarak, insanlığa ışık tutacak ve rehber olacak niteliktedir.

Hz. Muhammed, bağlılıklarından Allah için onun yarattıklarını sevmelerini arzulamıştır. Yine Sevgi ve Şefkat İnsanı: “En yüce olan Allah, ‘Sevgim, birbirini Rızam için sevenlere, Rızam için bir arada oturanlara, Rızam için birbirine verenlerdir’ buyurmuştur.⁴⁰ Bu ifadeler, aynı zamanda hayatı boyunca Allah’ın Rasulü’nün yolundan ayrılmayan Yunus’un “Yaratılanı sev, Yaratan’dan ötürü” sözlerini hatırlatmaktadır.

Nitekim Sonsöz âlemde sevginin mükâfatı hususunda, “Cennet’te üzerinde açık kapılı bir yıldız gibi parlayan zümrüt odaların bulunduğu yakut sütunlar vardır” diyen Rasulullah’a orada kimlerin oturacağı sorulması üzerine;

37 Buharî, Tevhid, 2; Müslim, Fedâil, 66; Tirmizî, Birr, 16, Zühd, 48; Ahmed b. Hanbel, III, 40; IV, 358, 360, 361, 362, 365, 366; Davudoğlu, *Sahîh-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, X, 99-100.

38 Buharî, Edep, 18, 27; Müslim, Fedâil, 65; Ebû Davud, Edep, 145; Tirmizî, Birr, 16; Ahmed b. Hanbel, II, 228, 241, 269, 514.

39 Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 124.

40 Afzalurrahman, *age*, I, 51.

“Allah için birbirini seven, Allah için bir arada oturan ve Allah için birbirini ziyaret edenler” cevabını vermiştir.⁴¹

Düşmandan intikam almak, genellikle savaş koşulları altında olağan olarak görülen tabî bir durum olarak algılanır. Fakat Peygamberimiz hiçbir zaman intikam almamış, kendisine karşı her türlü eziyet ve sıkıntıyı veren bütün düşmanlarını bağışlamış, onlara şeref ve değer vermiştir. Bunu da Allah'ın Elçisi: “*Rabbim bana, intikam alacak gücüme rağmen düşmanlarımı affetmemi; benimle ilişkisini kesenle görüşmemi; ve beni mahrum bırakana vermeme emretmiştir*” şeklinde ifade etmiştir. Rasulullah, peygamberlik kendisine gelinceye kadar dahi hiç intikam peşinde koşmamış, aksine dua etmiş ve affetmiştir. Peygamberliğin gelişinden itibaren düşmanlarına dahi beddua etmeye teşebbüs etmemiştir.⁴²

İslâm'ın sunduğu güzellikler içerisinde olmak kaydıyla, bayram şenliklerine ses çıkarmayan Hz. Peygamber, barış zamanlarında bayram boyunca silahla evden çıkılmasını, kılıç ve diğer silahların taşınmasını yasaklamıştır.⁴³ Öyle ki “*Bizim aleyhimizde silah taşıyan bizden değildir*”⁴⁴ diyerek bu konudaki hassasiyetini vurgulamıştır. Peygamberimizin bu uygulamaları, ancak modern zamanlarda rastlanılacak uygulamalara tekabül etmektedir.

Herkese karşı sonsuz bir sevgi ve nezaket içerisinde bulunmasına rağmen, İslâm Peygamberi sık sık sahabeden bazılarının diğerlerinden üstün olanlarını ifade etmekten de bir beis görmezdi. Mekke'nin fethi sırasında Peygamber'in yanında Halid kendisini azarlayan Abdurrahman b. Avf'a sinirlenip tepki gösterince, O : “*Arkadaşlarıma (Ashabıma) nazik davran Halid; çünkü senin Uhud dağı büyüklüğünde altının olsa ve bunu Allah yolunda harcasan, yine de arkadaşlarımdan hiçbirinin faziletine ulaşamazsın*”⁴⁵ diyerek⁴⁶ İslâm'ı öncelikli kabul edenlere bir ayrıcalık vermiştir.

41 Afzalurrahman, *age*, I, 52.

42 Afzalurrahman, *age*, I, 54.

43 Buharî, II, 6; Zebidî; III, 205; Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 322.

44 İbn Hanbel, II, 185.

45 İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, tah: Mustafa es-Sakka, İbrahim Ebyân, Abdülhafız Şelbî, Mısır trz, II, 431.

46 Martin Lings, *Hz. Muhammed Hayatı*, çev: Nazife Şişman, XXIV. baskı, İstanbul 2004, 453.

Kısaca, yanlış davranışları daima affedip şefkatle yaklaşarak engelleyen Hz. Peygamber, sevginin nefreti önleyeceği ve saldırganlığın yenileceğine inanmış, bunu takipçilerine uygulamalı bir şekilde göstermiş ve böylece ispatlamıştır. Bağışlayıcılığıyla insanları günah ve suçun menfi çekiciliğinden uzaklaştırmış ve onları İslâm'ın dostları arasına katmıştır.⁴⁷

Takipçilerine hiçbir zaman salt bir ruhban hayatını model olarak sunmayan Hz. Muhammed'in (s), hem yakın çevresinde hem de uluslar arası ilişkilerde şu ilkeyi bir hayat felsefesi olarak benimsemiştir:

“Düşmanınıza karşı muhabbet besleyiniz” diyerek kestirip atmamakta ve fakat: “ (Düşmanınıza), onun size vermiş olduğu zarar kadar (daha fazla değil) bir zarar verebilirsiniz; fakat (böyle yapmayı da) şayet affedecek olursanız, bunun mükafatını Allah size verecektir.”⁴⁸

Nitekim bu prensibin, Kur'ân'da birçok defa kaydı geçmektedir. Dolayısıyla, Hz. Muhammed (s), vasat bir insana, içtimaî ve ruhî sahalarda “asgarî davranış” biçimini tasvir etmiş ve erdemlerin geliştirilmesini ferdin bireysel tercihinin inisiyatifine münhasır kılmıştır.⁴⁹

5. NEZAKET VE ŞEFKAT PEYGAMBERİ / İNSANA DEĞER VEREN PEYGAMBER

Hz. Peygamber'in biraz önce belirttiğimiz gibi başkalarına karşı sözleri ve tavırları onun nezaket ve şefkatinden kaynaklanmakta idi, hem böylece insanlar kendisini zevkle ve dikkatle dinlerler, sıkılmazlar, bir sonraki sohbeti de böylece sabırsızlıkla beklerlerdi. Müşfikliğin zirvesi olan Hz. Peygamber'in, ibadet sırasında ağlayan çocuğuna annesinin bakmasına fırsat vermesi ve zor bir hale düşmesini önlemek için *çok değerli olan* namazı kısaltabileceğini söylemesi, değer verdiği insanlara karşı duyduğu şefkat ve merhametin en açık ve ileri bir göstergesidir.

Allah'ın Sevgilisi'nin insanlara karşı nezaket ve saygısı öyle bir boyuta ulaşmıştı ki, bineği üzerinde olduğunda beraberindeki kişinin yürümesine kesinlikle müsaade etmezdi. Sahabîler onunla beraber bulunmaya büyük arzu

⁴⁷ Afzalurrahman, *Sîret Ansiklopedisi*, I, 54.

⁴⁸ Bkz. Mümtehine, 7-8; Şura, 40-43.

⁴⁹ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, II, 663-664.

duymalarına rağmen ya onları da bineğine alır veya dönmeleri hususunda onları zorlardı.⁵⁰

Böylece insana büyük bir değer veren ve kimsenin kusurunu yüzüne vurmayan ⁵¹ Son Nebi'nin, bununla da yetinmeyerek geride borcunu ödeyecek bir mal bırakmadan ölen fakir kimselerin defnedilmeden önce borçlarını ödemesi, O'nun daimî uygulamalarından biriydi.⁵²

Sadece Müslümanlar için değil, bütün insanlar için sabahlara kadar dua eden Hz. Peygamber, beşerîyetin akibeti hususunda duyduğu elem ve ıstırapyüzünden onları günahlarından dolayı Cehennem azabından korumak için her türlü sıkıntıya katlanarak uyarıcı görevini hiçbir zaman ihmal etmemiştir. Onları hayır, iyilik, adalet dolu bir hayata yöneltmek için günah, fuhuş ve kötülük dolu hayatlarından uzaklaştırmak için var gücüyle çalışmıştır.⁵³

İnsanlara nefislerinin ve hazlarının esiri olmamanın yollarını öğreten Sevgili Peygamberimiz'in şefkat, nezaket ve merhametini gösteren şu olay tahammül sınırlarını aşacak derecede yürek parçalayıcıdır:

Rasulullah'ın huzuruna bir kabile geldi. Halleri ve görünüşleri çok kötüydü. Üstlerinde yırtık pırtık bir paçavra ancak vardı, yarı çıplak-yalın ayak bir deri bir kemik kalmış, kılıçları boyunlarına asılmış sersefil bir vaziyetteydiler. Onları bu halde gören Rasulullah çok üzüldü. Yüzünün rengi kaçtı ve zihni altüst olarak içeri girdi. Sonra dışarı çıkarak Bilal'e ezanı okumasını söyledi. Namazdan sonra halka hitap ederek bu kabileye yardım etmelerini istedi.⁵⁴

Bu olay da göstermektedir ki, ideolojik ve dinî fanatik yaklaşımı benimseyen bir kısım Batılı entelektüellerin İslâm'ın Peygamberi için yönettikleri asılsız ve hakaret içeren sözlerine, tanımadığı ve kendisiyle kan bağı bulunmayan insanların içinde buldukları olumsuz hallere bile üzülen ve yüreği burkulan bir Peygamber'in gösterdiği reaksiyon en güzel cevaptır.

50 Bkz. Ebû Davud, Edep, 47; Nesâî, 803.

51 Sadık Eraslan, Ekrem Keleş, *Güzel Örnek Hz. Peygamber*, Ankara 2003, 50 (Naklen; A. Kılanî, *Mevîdu's-Safâ fi Şemâil'l-Mustafa*, 2-7.

52 Afzalurrahman, *age*, III, 247.

53 Afzalurrahman, *age*, III, 247.

54 Müslim, *Müsâkât*, 67; Afzalurrahman, *age*, III, 257.

Nezaket sahibi Hz. Peygamber, kaba ve uygunsuz davranışlar karşısında tahammül eder, bunları büyük olgunlukla göğüslerdi. Dayanılması güç olaylar karşısında bile, Sevgi Peygamberi, tebessümü yüzünden eksik etmezdi. Hem bir devlet başkanı ve hem de bir peygamber olarak O, hoşgörü ve sabır modeliydi:

“Bir gün üzerinde Necran mamulü yakası sert bir elbise bulunduğu halde yürürken, yanına yaklaşan bir kişi Hz. Peygamber’in elbisesini hızlıca çeker. Bunun sonucu elbisesinin yakası boynunda iz bırakır. Adam bununla yetinmez ve “Ey Muhammed! Senin yanındaki Allah’ın malından bana vermeleri için emret!” der. Hz. Peygamber adama döner ve güler; onu cezalandırma yoluna gitmez. Arkasından da ona istediğini vermeleri için emir verir.”⁵⁵

Hz. Peygamber’in çok sabırlı ve geniş gönlü kutlu bir insan olduğunu, Enes b. Malik’in anlattıklarından çıkarmak mümkündür:

“On yıl Rasullah’ın hizmetinde buldum. Hiçbir zaman yaptığım ve yapmadığım veyahut yapamadığım bir şeyden dolayı beni azarlamadı, öf bile demedi.”⁵⁶

Bu ve benzeri yüce gönüllülük davranışları sadece Müslüman olanlara yönelik olmayan Hz. Peygamber, başka din mensuplarına karşı da hoşgörü göstermiş, onlara saygı dairesinde muamele etmiştir. Bu çerçevede hicretten sonra Medine’de müşrik Araplar ve Yahudilerin de dahil olmasıyla insanlık tarihinde ilk anayasa örneklerinden –belki de ilki- Medine Sözleşmesini, imzalamış ve hayata geçirmiştir. Bu sözleşmeyle Müslüman olmayanların inanç, fikir, can ve mal güvenlikleri teminat altına alınmıştır.⁵⁷

Müslümanlar, bu özelliklerini tarihî tecrübeleriyle, gerek yazılı, gerek sözlü, gerekse uygulamalı olarak ispatlamışlar ve dünyaya göstermişlerdir. Örneğin hassasiyetleri sebebiyle, Hindistan Müslümanları, Hinduların kutsalını

55 Buhârî, Edep, 68; Ahmed b. Muhammed el-Kastalânî, *el-Mevâhibu'l-Leduniyye bi'l-Minehi'l-Muhammediyye*, tah: S. Ahmed eş-Şâmî, Beyrut 1991, II, 334; Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 277. Hz. Peygamber’e bedevilerin kaba davranışlarını sergileyen örnekler için bkz. Buhârî, İstikrâz, 4; Müslim, Mûsâkât, 120; Ahmed b. Hanbel, II, 23; İbn Mâce, Sadakât, 15, 17; b

56 Davudoğlu, *Sahih-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, X, 88-90; Dârimî, Mukaddime, 7; el-Kastalânî, *el-Mevâhibu'l-Leduniyye bi'l-Minehi'l-Muhammediyye*, II, 341; Afzalurrahman, *Şiret Ansiklopedisi*, III, 187-188.

57 Bu Medine Kent Devletinin Anayasası’nın belge ve metni için bkz. Muhammed Hamidullah, *el-Vesâiku's-Siyâsiyye (Hz. Peygamber Döneminin Siyasi=İdarî Belgeleri)*, çev: Vecdi Akyüz, İstanbul 1997, 63-73.

yok saymamak için, kurban olarak inekleri tercih etmemişlerdir. Hakikatte Müslümanları böyle hassasiyetlere iten sebepler, Hz. Peygamber'in (s) uygulamalarında aranmalıdır.

Dinlerin Özgürleştiği Coğrafya

Nitekim Yahudiler, Hıristiyanlar, Sâbiîler, Mecusîler ve diğer din mensupları (zımmî), cizye (koruma) vergisi ödeyerek İslâm'ın koruyucu şemsiyesi altında yüzyıllarca can, mal kaygısı taşımadan inanç özgürlüklerini en son sınırlarına kadar kullanmışlardır. Böylece Müslümanlar, içlerinde barındırdıkları toplumların inanç, dil, din, renk ve yerel özelliklerini muhafaza etmelerine fırsat vererek yaşlı dünyaya benzersiz bir model sunmuşlardır.

Hz. Peygamber (s) döneminde, ana merkez Medine'de Yahudiler bulunmaktadır. Burada ilginç bir anekdotu belirlemek yerinde olacaktır. Allah'ın Resûlü (s) vefat ettiğinde, şehirdeki bir Yahudiden aldığı borç mukabili, zırhı emanette durmaktaydı. Bu örnek de ispatlamaktadır ki, Müslümanların devlet kurumlarının bulunduğu bir şehirde, devlet başkanı (ve aynı zamanda peygamber) tebaası içerisindeki farklı bir inanç sahibi insandan, gasbetmeden ve zorbalıkla el koymadan borç alıyor ve buna sadakat gösteriyor.

İşte bu küçük, ancak anlamlı ve derin olayda yaşadığımız çağın küresel şiddet ve güç mekanizmalarının elde edeceği (eğer "akledebilirlerse") sayısız kazanımlar mevcuttur.

Farklı din ve inanç temsilcileri, sadece Hz. Peygamber'in (s) yaşadığı şehirde bulunmamışlar, bunun yanı sıra Hayber, Vâdilkurâ, Fedek, Maknâ ve Teymâ'da Yahudiler; Eyle, Ezruh, Dûmetülcendel ve Necrân'da Hıristiyanlar; ayrıca Hecer ve Bahreyn'de kısmen Mecusîler, etnik ve bölgesel kimliklerini koruyarak, özgürlüklerini ve inançlarını devletin himayesinde sonuna kadar kullanmışlardır.⁵⁸

Yabancı Heyetlere Uygulanan Protokol

Hz. Peygamber döneminde, adı geçen yerler ve bunların dışında kalan coğrafyalardan gruplar halinde elçiler ve heyetler, kutsalın ikinci merkezi Medine'ye ziyaretlerde bulunurlardı. Gelen heyetler, bazen on günden fazla da kalabiliyorlardı ki, Abdurrahman b. Avf, Muğire b. Şube, Ebû Eyyübü'l-Ensârî

58 İbrahim Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, Ankara 2003, 315-316; Ahmet Özel, "Gayri Müslim", *DİA*, XIII, 420.

ve Ensardan bazı kimselerin evleri, onlara tahsis edilirdi. Bunlara ek olarak Mescid-i Nebevî'nin etrafındaki ilim tahsil eden Ashab-ı Suffe'nin kaldığı yerler ile Mescid'in yakınlarına kurulan bir çadır, gelen ziyaretçiler için hazırlanırdı. Hz. Peygamber, görüşmeye gelenlerin bazılarına, emânnâme ve ahidnâme (yazılı emir ve talimat, bazı şahıs ve gruplara tanınan hak ve imtiyazları, yabancılarla yapılan anlaşma hükümlerini içeren belge) ve onlara tahsis edilen arazileri bildiren resmî evrak verirdi. Bazı bölgelere de kendileri içinden valiler tayin ederdi. Yine Kutlu Elçi, Müslümanlara zekat memurları gönderirken, Hıristiyan olarak kalanlara da cizye tahsildarları görevlendirirdi. Aslında gelen bu resmî heyetler, tüm Arap yarımadasının, Hz. Muhammed'in (s) peygamberliğini ve hakimiyetini kabul edişinin birer kanıtları durumundaydılar.⁵⁹

Necran Hıristiyanları

Bazı zamanlar da, Allah'ın Son Peygamberi, ülkelere ve kabilelere, İslâm'ı kabul etmeleri için mektuplarla çağrılarda bulunurdu. İşte Allah'ın Resûlü, bu davet mektuplarından birisini de Necrân Hıristiyanlarına göndermiştir:

“Muhammed'den Necrân Papazlarına: İbrahim, İshak ve Yakub'un Allah'ının adıyla! Gerçekten de ben sizi yaratıklara tapmaktan, Allah'ın kulluk ve ibadetine davet ediyorum ve sizi yaratıklarla yapılmış olan ittifak anlaşmalarının ötesinde, Allah ile ittifak anlaşması yapmaya çağırıyorum. Bu duruma göre şayet reddedecek olursanız, cizye gelir; şayet cizyeyi de reddecek olursanız, size harp açarım. Ve's-Selâm.”⁶⁰

Nihayet Necrân Hıristiyanlarından bir grup temsilci Medine'ye ziyarette bulundu. Allah Elçisi'nin ibadet hürriyeti konusunda gösterdiği toleransın bir örneğini bu esnada görmek mümkündür:

“Hıristiyan Necran heyeti bir ikinci vakti Medine'ye gelerek Mescid-i Nebevî'ye girmişlerdir. Hz. Peygamber ashabı ile henüz ikinci namazını kıldığı sırada ibadet vakitleri gelen Hıristiyanlar doğuya yönelerek ibadet etmeye hazırlanmışlardır. Bazı sahabiler onların ibadet etmesini engel olmak istemişler,

⁵⁹ Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 356.

⁶⁰ Muhammed Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, çev: Salih Tuğ, Ankara 2003, I, 619; krş. Hamidullah, *el-Vesâiku's-Siyâsiyye (Hz. Peygamber Döneminin Siyasi=İdarî Belgeleri*, 194.

fakat Hz. Peygamber onların serbest bırakılmasını ve ibadetlerini yerine getirmelerine müsaade edilmesini emretmiştir.”⁶¹

Müslüman müverrihlerin dediklerine göre onlar, doğu tarafına dönmüşler ve belki de Haç Putlarını da çıkarmışlar ve Câmi içinde Hıristiyanlara has ibadetlerini yerine getirmişlerdir.⁶²

Necrânlıların temsilcileri ve onların başpiskoposu Ebû Harise b. Alkame, Hz. Peygamber’e (s) sorular yönelttiler. O da bunlara vahiyle cevaplar verdi. Bu müzakereler yapıldığı anda şu ayetler nazil oldu:

“Ey ehl-i kitap! Bizimle aranızda müsavî (ve âdil) olan bir kelimeye gelin, (şöyle) diyerek: ‘Allah’tan başkasına tapmayalım; O’na hiçbir şeyi eş tutmayalım; Allah’ı bırakıp da birbirlerimizi Rabler edinmeyelim’ (Buna rağmen) eğer yine yüz çevirirlerse, deyin ki: ‘Şahit olun biz muhakkak müslümanlardanız’”⁶³.

Allah’ın Elçisi’nin Necrânlıları İslâm’a davetine, onlar “zaten Müslüman olduklarını” söyleyerek cevap verdiler. Hz. Muhammed (s) de, İsa ve Haç’a taptıkları müddetçe Müslüman olamayacaklarını izah etti. Ebedî mutluluğu ulaştıracak bu davete olumlu cevap vermemeleri üzerine, Necrânlılar, tarafların yalancılar üzerine lanetleşeceği heybetli toplantıya (mübahele) çağrıldılar. Kadîm Kelâm, bu hususu şöyle aktarır:

“Artık sana gelen bunca ilimden sonra, onun hakkında seninle ‘çekişip tartışmaya girerlerse’ de ki: ‘Gelin oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım; sonra karşılıklı lanetleşelim de, Allah’ın lanetinin yalancılara olmasını dileyelim’”⁶⁴

Ancak Necrânlılar, bu teklifi kabul etme hususunda cesur davranamadılar ve onun yerine haraç ödemeyi kabul ettiler. Karşılığında Hz. Peygamber (s) ibadet ve inanç hürriyetlerini, can, mal ve onurlarını yasal güvence altına alan bir mektup verdi.⁶⁵

61 Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, çev: Salih Tuğ, Ankara 2003, I, 920; Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 278.

62 İbn Hişâm, *es-Siyretü’n-Nebeviyye*, II, 573 vd; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, II, 1023.

63 Âl-i İmrân, 64.

64 Âl-i İmrân, 61.

65 Afzalur Rahman, *Sîret Ansiklopedisi*, II. baskı İstanbul 1996, I, 478.

Tüm insanlar için din ve ibadet özgürlüğünün daimî bir savunucusu ve uygulayıcısı olan İslâm Peygamberi'nin bu vasfı, bahsi geçen Necran Hıristiyanları'yla yaptığı antlaşmanın muhtevasında çok açık bir şekilde gözükmektedir. Bu antlaşmanın metninin din ve inanç alanında sağladığı hak ve özgürlüklere, henüz çağdaş dünyanın gelişmiş ülkelerinin bile tam anlamıyla ulaştığını söylemek güçtür. Şimdi bu antlaşmanın bazı maddelerine bakalım:

"...Necranlılara ve çevresindekilere, canları, malları, dinleri, kiliseleri, rahipleri, piskoposları, hazır bulunanları ve bulunmayanları, elleri altındaki az yada çok malları konusunda hem Allah'ın hem de Peygamber'inin zimmeti (koruması) vardır. Piskoposları, vâkıfları, rahipleri görevinden alınmayacaktır. Savaşa çıkmaya zorlanmayacaklar, öşür (gümrük) ödemeyeceklerdir. Topraklarına ordu ayak basmayacaktır. Hak talebinde bulunan olursa, Necran'da adaletlice hüküm verilecektir...Onlara düşen sadakat ve yükümlülüklerinde çaba içinde olmaktadır. Zulme ve baskıya uğramayacaklardır..."⁶⁶

Yakılan Hıristiyanlar Anısına İnşâ Edilen Câmi

İslâm gelmeden önce, Necrân Hıristiyanları'nın yaşadığı şehir, ticaretle gelişmiş, zengin bir yerleşim merkeziydi. Dokuma ve dericilik sanayi ileri bir seviyede bulunan bu halk, Yahudi kralı Zûnuvâs tarafından büyük zulüm ve işkencelere maruz kalmıştı. Zalim kral, Necrân'ın Hıristiyan halkını, büyük ateş çukurları açtırarak diri diri yakmıştır ki, Kur'ân bu hüznü kadîm olaydan bahseder.⁶⁷

Muhammed Hamidullah'ın ifadesine göre, "Günümüzde buralarda seyahat eden kimselerin verdikleri bilgilere göre, Medînetu'l-Uhdûd'un (Çukurlar Şehri) ve Hz. Ömer'in, Hıristiyanlık uğruna yakılan bu insanların hatırasını yad etmek üzere burada inşâ ettirdiği câminin harabeleri hâlâ insana hürmet hissi telkin etmektedir."⁶⁸

Şu halde Medine İslâm Devleti'nin kuzeyinde Suriye'de güneyinde Yemen ve Necrân'da yaşayan Yahudiler ve Hıristiyanlar, İslâm'ı kabul

⁶⁶ Hamidullah, *el-Vesâiku's-Siyâsiyye (Hz. Peygamber Döneminin Siyasi=İdarî Belgeleri, 194-198.*

⁶⁷ Bürûc, 4 vd; İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, tah: Mustafa es-Sakka, İbrahim Ebyârî, Abdülhafız Şelbî, Mısır trz, 34-36; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 618.

⁶⁸ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 628.

etmediler; anlaşmalar yaparak koruma vergisi cizye ödemeyi tercih ettiler. Bunun sonucunda can, mülk ve inançları güvence altında yüzyıllarca sulh içinde yaşadılar.⁶⁹

Bununla birlikte Müslümanların dışındaki tebaanın, İslâm coğrafyasındaki hak, hukuk ve adalet uygulamalarından memnun oldukları görülmektedir. Yemen’de yaşayan Negrân Hıristiyanları’nın, İslâm Devleti’yle yaptıkları anlaşmanın boyutları daha sıcak bir ilişkiye dönüşmüştür. Onlar, doğrudan Allah’ın Resûlü’ne baş vurarak anlaşmazlık hususlarında İslâm adaletine teslim olmuşlar ve Hz. Peygamber’den şöyle bir talepte bulunmuşlardır:

“Bizim para ve nakit ile ilgili ihtilaflarımızı çözmek üzere senin sahabe arasında seçeceğin herhangi bir kimse bizim aramızda hâkim olarak hizmet görecektir. Zirâ biz bu hususta size itimat etmekteyiz.”

Negrânlıların güven telkin eden bu talepleri, Hz. Peygamber’in Ebû Ubeyde b. Cerrâh’ı onlara göndermesiyle karşılık bulmuştur.

O dönemde ulaşılmış noktalar da göstermektedir ki, adalet ve inanç savaşçıları, bu amaçlarını İslâm coğrafyasındaki yönetimleriyle ispatladılar. Nitekim Allah’ın Sevgilisi’nin vefatından sonra Bizans’a karşı başlayan hareket sonucu, Suriye fethedilmiştir. Fetihden on beş yıl sonra bir Nesturî papazın şu sözleri yukarıda ileri sürülenlerin gerçekliğini kanıtlamaktadır:

“Allah’ın kendilerine bizim şu günümüzde hâkimiyet ettiği Tay’lılar (yani Araplar), kezâ bizim efendilerimiz oldular; fakat onlar Hıristiyan dini ile hiç savaşmadıklarından başka, bizim imanımızı da müdafaa etmekte, din adamlarımıza, ulularımıza hürmet etmekte, bizim kilise ve manastırlarımıza bağışlarda bulunmaktadırlar.”⁷⁰

Hz. Peygamber’in (s) Necran Hıristiyanlarıyla Yaptığı Antlaşma

Yine Hz. Peygamber’in ismi geçen Negrân Hıristiyanlarıyla yaptığı antlaşma, her şeye ve her pahasına dünyayı ellerine geçirmeye çalışan küresel güçlerin alması gereken birçok dersleri içinde barındırmaktadır. Şimdi üçüncü

⁶⁹ Rahman, *Sîret Ansiklopedisi*, I, 463.

⁷⁰ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 919-920 (naklen; Esmânî (Assemani) Bibl, Orient, III, 2, s. XCVI)

bin yılın ülkeleri ve devlet başkanları için birer ilkeler dizisi olan antlaşma maddelerini birer birer ele alalım:

Necrân halkı, her yıl cizye olarak iki bin elbise ödeyecekler. Bununla birlikte, tayin edilen sabit orana uygun olarak her çeşit meyve, tahıl ve hayvandan cizye ödeme yükümlülüğündedirler. Ayrıca onlardan zırh, deve, at veya eşya cinsinden her ne olursa, tespit edilen nispette alınacaktır. Yemen’le Müslümanlar arasında savaş halinde Necrân halkı belirlenen oranlarda zırh, at ve deve vereceklerdir.

Onlardan ödünç alınan şeylerden meydana gelebilecek herhangi bir kayıp, İslâm Devleti tarafından tazmin edilecektir. Necrân halkının ve mahiyetinde bulunanların canları, malları ve inançları Allah’ın Resûlü’nün himayesi altındadır.

İbadet yerleri ve dini özgürlükleri muhafaza edilecektir. Piskoposlardan, rahiplerden ve savaş kaçkınlardan hiç kimsenin yeri değiştirilmeyecektir. Mülkiyetleri her türlü gelişmeye karşı değiştirilmeyecektir.

Faiz alıp vermeye ve kan davaları gütmeye halkları yoktur. Necrân halkından birisinin hak talebinde bulunması halinde, mesele aralarında adaletle çözümlenir. Ne zulüm yapmalarına ne de zulme uğramalarına müsaade edilmez. Antlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra, faiz (riba) yiyenden zimmet (koruma ve himaye) kalkar, başkasının zulmü sebebiyle kimse yakalanmaz. Ve tüm yazılanlar, Allah’ın ve Resûlü’nün koruma ve himayesi altındadır.⁷¹

Son Peygamber’in Necran Piskoposu el-Hâris b. Alkame’ye Verdiği Emannâme

Hız. Peygamber’in Necrân Piskoposuna verdiği emannâme tarihî değerinin yanı sıra evrensel insanî ve vicdanî ilkeleri taşıması sebebiyle kayda değerdir:

“Peygamber Muhammed’den piskopos Ebû’l-Hâris’e ve Necran piskoposuna, kâhinlerine, onlara tabi olanlara ve ruhbanlarına:

Ellerinin altındaki az ya da çok malları, kiliseleri, manastırları, ruhbanlık merkezleri Allah’ın ve elçisinin zimmetindedir (korumasındadır). Hiçbir piskopos, rahip ve kâhin değiştirilmez. Hiçbir hakları, yetkileri ve buldukları

⁷¹ Hamidullah, *el-Vesâiku’s-Siyâsiyye* (Hz. Peygamber Döneminin Siyasi-İdarî Belgeleri, 194-198; krş. Rahman, *Sîret Ansiklopedisi*, I, 443-444.

durumları değiştirilmez. Borçlarını yerine getirdikleri, haksızlık yapmadıkları ve zâlim olmadıkları sürece (bu konuda ebediyen Allah'ın elçisinin zimmeti (koruması) vardır.”⁷²

O halde başlangıçta ve sağlığında, Hz. Peygamber tarafından Müslüman olmayan toplumlara sunulan hak ve özgürlükler, o kadar kapsamlı ve insanîdir ki, bu husus, bizzat himaye gören muhataplarınca dillendirilmiştir.

6. AYIRIM YAPMAYAN/EŞİTLİKÇİ PEYGAMBER

Mütevazılığının ve alçak gönüllüğünün eşsiz bir göstergesi olarak insanlar kendisinden bir şey istediklerinde, asla onlara olumsuz bir cevap vermeyen Hz. Peygamber, bazı zamanlar ellerinde su kapları ile köleler, hizmetçiler gelir ve mübarek kılması için elini su kabına batırmasını talep ettiklerinde, onları kış sabahının dondurucu soğuşunda bile geri çevirmezdi.⁷³ Sosyal statülerine, ırk, din ve inançlarına göre değil de, insanî varlıklarıyla onları kabul eden ve muhatap alan anlayış on beş asır önce, takipçisi olduğumuz Peygamber tarafından gerçekleştirilmiştir.

Modern zamanların yönetim anlayışlarının gerçekleştirmeye çalıştığı ama tam olarak başaramadığı bir husus olan, idare ettiği toplumu herhangi bir hükümdarla karşılaştırılmayacak bir şekilde daha yüksek bir seviyeye çıkaran Hz. Muhammed, siyasî başkan olarak benzerleri arasında tek sayılır. Şatafatlı ve gösterişli törenlere teşebbüs etmediği gibi, bu anlayışın ortaya çıkıp gelenekleşmesine de fırsat vermemiştir. Ancak o bir liderin yapması gerekenlerin azamisini de herhangi bir eğitim almadığı halde hakkıyla mükemmel şekilde yerine getirmiştir.

Kıyafetleri, evi, konuşması, kısaca hayatı şeklen diğer insanlardan farklı değildi.⁷⁴ O'nunla sohbet ederlerken: “Ya Rasulallah”, “Ey Allah'ın Nebisi”, ve hatta “Ya Muhammed” veyahut da künye adıyla “Ya Ebe'l-Kâsım” şeklinde hitap edilirdi. O devirde herkes birbiriyle “sen”li “ben”li konuşup görüşürdü. Asla onun evinin kapısında, savaş hali ve dışardan bir düşman saldırısı zamanı müstesnâ, bir muhafız nöbet beklememiştir: Bu durum, Medine'deki evi için

⁷² Hamidullah, *age*, 198-199.

⁷³ Davudoğlu, *Sahîh-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, X, 107-109; Afzalurrahman, *Sîret Ansiklopedisi*, III, 187-188.

⁷⁴ Bkz. Müslim, *Talâk*, 26-30.

olduğu kadar sefer esnasında karargâh kurulduğu zamanlar için de söz konusudur. Çağdaş dünya liderlerinin aksine halkın arasına giren Hz. Peygamber'le herkes görüşebilme imkânına sahipti ve hiç kimsebu konuda hiçbir sıkıntı ve güçlükle karşılaşmazdı. Şehrin cadde, mahalle ve çarşılarında, halktan birisi gibi dolaşır, alış veriş yapardı. Resmî ve gayr-i resmî ziyaretçilerin geldiğini kendisine haber veren özel bir görevli bulunurdu; zaten çok fakirler dışında benzeri habercilerin herkesin emrinde bulunması olağan bir durumdu.⁷⁵

Ashabıyla o kadar içli dışlı bir peygamberdi ki, bazen yakın sahabî dostlarıyla birlikte gezintilere çıkardı. Şu olay bu konuda bulunmaz bir örnek olma özelliğini taşımaktadır:

Bir gün az sayıda sahâbî dostlarıyla birlikte çöle gezintiye çıkmıştı; yemek üzere bir koyun satın alındı. Bu dostlar grubundan biri şöyle dedi: “Ben koyunu kesip yüzeyim”, diğeri: “Ben etini kemiklerinden ayırayım” ve böylece her biri kendi üzerine bir iş yüklemiş oldu. Bunun üzerine Rasulullah şöyle söylemiştir: “Ben de etrafta ateş yakmak için çalı çırpı, odun toplayayım”. Sahabîler: “Hayır! Senin bunu yapmana lüzum yok; biz bununla meşgul oluruz” dedilerse de o ısrarla: “Hayır asla! Bu doğru olmaz. Benim de sizlerle birlikte işlerin görülmesine katılmam lâzım gelir”.⁷⁶

Büyük bir edep ve ince düşünce sahibi olan Hz. Peygamber, insanlara o derece saygılı idi ki, namaz kılarken dahi birilerinin yanına gelip konuşmak istediğini farkedince mutlaka namazını kısa keser ve bir an önce gelenlerle ilgilenmeye başlardı.⁷⁷

Hülâsâ, Hz. Peygamber, insanın genlerinde bulunan “kan dökücü olma” özelliğini ıslah etmek; onun yerine barışı, sevgiyi, hoşgörüyü, tahammül etmeyi, rahmet ve merhameti yerleştirmek için, sadece Müslümanlara değil, tüm yeryüzü insanına gönderilmiştir. Kendinden olmayan “öteki”nin din ve kutsalını yok sayan, hor gören, aşağılayan ve hakaret eden Batı'nın, “İnsanlığın Peygamberi”nden alacağı ve öğreneceği sayısız insânî erdem ve değerler bulunmaktadır.

75 İbn Sa'd, *et-Tabakâtu'l-Kübrâ*, tak: İhsân Abbas, Beyrut trz, I, 379-380; Muhammed Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, çev: Salih Tuğ, Ankara 2003, II, 1077.

76 Buhârî, *Meğâzî*, 29; el-Kastalânî, *el-Mevâhibu'l-Leduniyye bi'l-Minehi'l-Muhammediyye*, II, 343; Hamidullah, *age*, II, 1078-1079.

77 Eraslan, Keleş, *En Güzel Örnek Hz. Peygamber*, 49-50 (naklen; Abdülkadir el-Kılanî, *Mevridu's-Safa fi Şemâli'l-Mustafa*, trz, 2-5).

O halde başlangıçta ve sağlığında, Hz. Peygamber tarafından Müslüman olmayan toplumlara sunulan hak ve özgürlükler, o kadar kapsamlı ve insanîdir ki, bu husus, bizzat himaye gören muhataplarınca dillendirilmiştir.

7. KENDİSİNE VE AİLESİNE ZARAR VERENİ AFFEDEN PEYGAMBER

Eğitimde kolaylaştırıcı ve cezbedici yöntemler izleyen Hz. Peygamber, sabrı ve tahammülü teşvik ve tavsiye etmiş; öfkeye ve şiddete asla fırsat verilmemesini Müslümanlardan beklemiştir. Tebliğinin de önemli bir ilkesi olan bu hususu “*Öğretin, kolaylaştırın, zorlaştırmayın, öfkelendiğiniz zaman susun!*” sözleriyle hatırlatmış ve arkasından “*Öfkelendiğiniz zaman susun*” sözünü üç defa tekrar etmiştir.⁷⁸

Nitekim affeden Peygamber, kendisine, ailesine ve Müslümanlara en çok zarar verenlerden birisi olan Medineli münafıkların lideri Abdullah b. Ubey’i bağışlamıştır. Abdullah b. Ubey ki Peygamberimizin saygınlığına ve otoritesine darbe vurmak için ortaya çıkan her fırsatı kullanmıştır. Uhud Savaşı’nda 300 taraftarıyla ayrılarak⁷⁹ Müslümanların kararlılık ve mukavemetine zarar vermiştir. Hz. Aişe hakkında İfk Hadisesi⁸⁰ olarak bilinen olayda yalanlarla dolu iftiralarda bulunmuş; fitne ve kaos çıkararak Allah’ın Rasulü’ne zarar vermek amacıyla Mescid-i Dirar’ı inşa etmiş; Mekkeli müşrikleri, Müslümanlarla savaşmaları için tahrikte bulunmuştur. Her şeye rağmen, Peygamberimiz onu bağışlamış ve hatta affetmekle kalmayarak ona nezaket içerisinde davranmıştır.⁸¹ Hz. Peygamber’in münafıklığından şüphe etmediği adama mukabelesi, gerçekten insan üstüdür ve affetmenin en son noktasıdır.

İbn Ubey’e gelince, Tebük’ten bir ay sonra hastalandı, bir müddet sonra hayatını kaybetti. Kaynaklar, yine de onun mümin olarak mı, münafık olarak mı öldüğü konusunda ittifak içinde değildirlere. Kendisine çok zarar verdiği halde Hz. Peygamber, cenaze namazını kılmış ve kabri başında dua etmiştir. Allah

78 İbn Hanbel; I, 239, 283, 365; Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 319.

79 İbn Sa’d, *et-Tabakâtu’l-Kübrâ*, II, 39; ayrıca bkz. Muhammed b. Ömer Vâkıdî, *Kitâbü’l-Meğazî*, tah: Marsden Jones, Beyrut 1984, II, 415 vd.

80 Bkz. Vâkıdî, *Kitâbü’l-Meğazî*, II, 426- 439.

81 Muhammed b. İshak b. Yesâr, *es-Sîre*, tah: Muhammed Hamidullah, Konya 1981, 303-304; Afzalurrahman, *Sîret Ansiklopedisi*, I, 52-53.

Rasulü'nün ona karşı yaptıklarına dayanamayan Hz. Ömer, Hz. Peygamber'in bu kadar lütufta bulunmasına itiraz etmiştir. Peygamber ona gülümseyerek şöyle cevap verdi:

“Ömer, arkama geç. Bana bir seçenek verildi, ben de seçtim. Bana: “ Sen, ister onlar için bağışlanma dile ya da istersen onlar için bağışlanma dileme. Onlar için yetmiş kere bağışlama dilesen de, Allah onları kesinlikle bağışlamaz.”⁸² denildi. Eğer yetmiş defadan fazla bağışlanma dilediğimde Allah'ın onları bağışlayacağını bilsem dualarımın sayısını artırırdım”. Daha sonra namazı kıldırdı, tabutun yanında mezarlığa kadar yürüdü ve mezarın başında durdu. Bundan kısa bir süre sonra münafıklar hakkında şu ayet nazil oldu:“Onlardan ölen birinin namazını hiçbir zaman kılma, mezarı başında durma. Çünkü onlar, Allah'a ve Rasulüne (karşı) küfre saptılar ve fasıklar olarak öldüler.”⁸³

Bu ayet Tebuk dönüşünden hemen sonra inen vahyin bir bölümü idi. Dolayısıyla bu ayet İbn Ubey'e uygulanamazdı, çünkü Peygamber onu hastalığı sırasında ziyaret etmiş ve ölüm korkusunun onu farklılaştırdığını hissetmişti. Birçok ihanet ve olumsuzluğun içerisinde bulunmuş olan İbn Ubey, Peygamber'den öldüğünde kefenlenmek için bir elbisesini ve kabre kadar tabutunun yanında bulunmasını arzu etmiş, O da bu talebi geri çevirmemiştir. Daha sonra da: “*Ey Allah'ın Rasulü, ümit ederim ki tabutunun yanında dua eder ve günahlarımın affı için Allah'tan bağışlanmamı dilersin*” demişti. Peygamber yine kabul etmiş ve o öldükten sonra da, sözünü yerine getirmişti.⁸⁴ Tüm bu olaylar esnasında ölen İbn Ubey'in oğlu Abdullah da bulunmaktaydı.⁸⁵

Kendisine çeşitli kabilelerden elçi ve temsilciler gelen Hz. Peygamber'i Sakif kabilesinden de elçiler ziyaret etti. “Heyetler Yılı” olarak bilinen hicretin dokuzuncu yılında Medine'ye Arabistan'ın her bölgesinden temsilciler geldi. Bunların içerisinde Yemen'den gelen elçiler ve Müslüman olduklarını ilan eden dört Himyerli prensin mektupları da bulunmaktaydı. Peygamber onlara İslâm'ın uygulamasını bildirdi: “*Dinine bağlı olan bir yahudi veya bir Hıristiyanın*

82 Tevbe, 80.

83 Tevbe, 84; Buhârî, Cenâiz, 47, 56; Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğazî*, III, 1057-1058; Lings, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, 443-444.

84 Buhârî, Meğazî, 19; Vâkıdî, *age*, III, 1057-1058; Kastalânî, *el-Mevâhibu'l-Leduniyye*, II, 338-339.

85 Lings, *Hz. Muhammed'in Hayatı*, 444.

dininden döndürülmeyeceğini, fakat cizye (haraç) ödeyip, Allah'ın Rasulü'nün himayesi altında olacağını" belirterek Yahudi, Hıristiyan ve Müslümanlardan vergi toplamakla görevlendirilen memurlara karşı iyi davranışlarda bulunmasını istedi.⁸⁶

Kindar olmayan Hz. Peygamber özellikle şahsına karşı yapılanlardan dolayı hiç kimseden intikam almamış, en azılı ve zalim olanları bile bağışlamıştır. Hz. Aişe'nin ifadesine göre, Hz. Peygamber hiçbir zaman hoş olmayan, yakışsız, hakaret içerikli veya müstehcen sözler söylemez, dışarıda insanların arasında yüksek sesle bağırarak konuşmaz, kötülüğe kötülükle mukabele etmezdi. Aksine karşıdakini bağışlar, hatasını görmezlikten gelir, affeder ve hoşgörü ile olaylara yaklaşırdı.⁸⁷

Kureyşin önde gelen müşrikleri Allah'ın Son Rasulü'nü tehdit eder, kendisiyle alay ederler, onu hakir görürler, sataşır, söverler ve kısaca her türlü maddî ve manevî eziyetleri yaparlardı. Hatta işi o dereceye götürdüler ki, Medine'ye hicret ettiğinde evini kuşatarak kendisini öldürmeye teşebbüs ettiler. Ayrıca O'na karşı savaştılar, kanını akıttılar, yaraladılar, arkadaşlarını şehit ettiler. Fakat bütün bunlara rağmen Hz. Peygamber, o günkü şartlara göre çok güçlü bir ordu ile Mekke'ye muzaffer olarak girdiğinde hiç kimseden intikam almadığı gibi, azılı müşrikleri bile bağışladı⁸⁸

Hatta amcası Hamza'nın karnını yarıp, ciğerini çıkarıp, burun ve kulaklarını koparmış olanlardan bile intikam almayan Hz. Peygamber, Araplar arasında bu tür cani uygulamalar adet (müsle) olmasına rağmen, bunu da kesin bir şekilde yasaklamıştır.⁸⁹

Düşmanları, O'nun kutlu hareketini engellemek için tüm imkânları, ambargoları ve psikolojik savaş teknikleri uygulamalarına rağmen, bir sonuç alamadılar. Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye gittiğini duyduklarından itibaren Kureyş, onun başına büyük bir ödül koymuş, O'nu diri veya ölü getirene bunun verileceğini vaat etmişti. Bu mükâfat, o gün benzerine az rastlanan yüz deve tutarında bir ödüldü. O günün kiralık katillerinden biri olan Sürâka b. Cü'süm bu düşünceyle atına binerek yola çıkan ve elinde mızrağıyla

86 Lings, *age*, 444.

87 Bkz. İbn İshâk, *es-Sîre*, 135-150, 254.

88 Eraslan, Keleş, *En Güzel Örnek Hz. Peygamber*, 52.

89 İbn İshâk, *es-Sîre*, 314-315.

Hız. Peygamber'i öldürmeye teşebbüs eden ilk kişiydi. Atrıyla Hız. Peygamber'e çok yaklaşmış ve birkaç kere onun üzerine hamle ederek öldürmek istemiş, birkaç kez bunu denediği halde hiçbirinde amacını gerçekleştirememişti. Karşısında korkusuzca duran ve kendisine merhametle bakan yüce Peygamber'in vakâr ve itimat dolu yüzüyle karşılaştıktan sonra mucizevî bir etkiyle içindeki duygular değişmiş, kötü düşüncesinden dolayı tövbe etmiş, Hız. Peygamber'den kendisine emân verildiğini bildiren bir yazı yazılıp verilmesini istemişti. Nitekim bu belge yazılı bir şekilde kendisine verildi.⁹⁰ Ancak Ebû Bekir'in kaleme aldığı bu yazının metni günümüze kadar ulaşmamıştır.⁹¹

Bu olaydan sekiz yıl sonra Mekke'nin fethi sırasında, İslâm'ı kabul etti. Yaptıklarından dolayı kendisine hiçbir zaman bir hesap sorulmadı.⁹²

Peygamberimizin kendi kabilesi Kureyş'in yaptığı diğer bir acımasız uygulama, ekonomik ve toplumsal boykottur. Üç yıl boyunca Mekke'de Hız. Peygamber ve akrabalarını ekonomik ve sosyal bir ambargoya tabi tutan Kureyş, çocuklar açlıktan feryat ederken, büyükler ot ve ağaç kabukları yemek zorunda kalırken Allah Rasulü'nü ve ailesini açlığa ve toplumsal tecride mahkûm bırakmıştır.⁹³

Kureyş, Hız. Muhammed Mekke'de bulunduğu sırada O'na, Ehl-i Beytine ve Müslümanlara acımasız ve vicdanları sızlatacak uygulamalarda bulundu. Hız. Peygamber'i ve kabilesini Ebû Talip Mahallesi'nde üç yıl boyunca giriş çıkışları kontrol ederek boykot ettiler, gıda ve yiyecek girişini yasakladılar.

Sosyal ve ekonomik boykottun neticesinde, Resulullah, hanımı Hız. Hatice, amcası Ebû Talip ve Ebû Leheb'in dışındaki tüm akrabaları, Mekke dışındaki Şi'b Ebî Tâlip adı verilen bir vadi'ye yerleşmek zorunda bırakıldılar. Boykotla birlikte Hız. Muhammed (s) ve akrabalar çok şiddetli sosyal ve siyasal izalasyona tabi tutuldular. Şu tarihî notlar çekilen sıkıntı ve ızdabı bir nebze de olsa tasvir etmektedir:

⁹⁰ Buharî, Meğazî, 17, 26; Rikâk, 11; Süraka'ya güven mektubu için bkz. Hamidullah, *el-Vesâiku's-Siyâsiyye (Hız. Peygamber Döneminin Siyasi=İdarî Belgeleri)*, 58-59.

⁹¹ Hamidullah, *age*, 58-59.

⁹² İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, I, 489-490; Numânî, *Son Peygamber Hız. Muhammed (Sîretü'n-Nebî)*, II, 640.

⁹³ İbn İshâk, *es-Sîre*, 137-147.

“Burada zulüm görenlerden birinin bize anlattığına göre kendisi bir gece, uzun bir zaman evvel kesilmiş bir hayvanın artığı bir deri parçasını bulduğunu bunu suda kaynatıp yemek yapma düşüncesiyle büyük bir sevince garkolmuştu. Bir gün Hatice'nin şehirde kalan müşrik yeğenlerinden birinin, içinde yiyecek bulunan bir paket teyzesine göndermesi, şehirde kanlı bir kavganın çıkmasına sebep olmuştu. Hiç şüphesiz, Eşhuru'l-Hurum (mukaddes aylar) esnasında, dışardan gelen hacı adaylarından hububat temin etmesi imkanı doğuyordu; şurası var ki şehirde cereyan eden bütün ticarî ve iktisadî imkânlardan mahrum bırakılmış bulunan bu mülteciler muhakkak ki kısa zamanda ellerindeki parayı da tükettiler.”⁹⁴

Orada bulunan Müslümanlar, dünya tarihinde eşine rastlanmayan vahşi ve insanlık dışı bir muameleye tabi tutularak mahrumiyet, sıkıntı ve acı içinde aç kaldılar, ıstırapçektiler. Onların bu boykota karşı vakur ve gururlu direnişleri, Kureyşlilerin düşmanlıklarını daha da şiddetlendirdi. Ancak tüm bu yapılanlara karşı Kutlu Peygamber'in uygulaması ise; kıtlık zamanlarında Yemâme'den Mekke'ye buğday gitmesine müsaade ederek Mekkelilerin açlıktan ölmelerini engelledi.⁹⁵ Aslında bu olay, Hz. Muhammed'in diğer insanların sıkıntılarından dolayı gerçekten elem duyduğunu ve insanlığın dostu ve yardımcısı olarak, en çok ihtiyacı olduğu sırada düşmana bile yardımı reddetmediğinin bütün insanlığa ilanıdır.

Onların kahreden ve acımasız bu zulümleri⁹⁶ karşısında ellerini, her şeyin görgü ve bilgisi altında cereyan ettiği Allah'a kaldırıp dua eden Hz. Peygamber'in kabul edilen duası sayesinde Yüce Yaratıcı, Kureyş üzerindeki rahmet şemsiyesini kaldırmış ve Mekke'de ağır bir kıtlık başlamış, insanlar kemik ve leşlerle beslenmek zorunda kalmışlardır. Bu felaket üzerine Ebû Süfyan Hz. Peygamber'e giderek, “*Muhammed! Kavmin mahvolup gidiyor, Allah'a dua et de bu felaket kalksın!*” diye yalvardı. Bunun üzerine Hz. Peygamber tereddüt göstermeden hemen dua için ellerini kaldırdı ve Allah'tan

94 Bkz. İbn İshâk, *es-Sîre*, 140; Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğazî*, II, 828; İbn Sa'd, *et-Tabakâtu'l-Kübrâ*, I, 188, 208, 210; Ahmed b. Yahyâ Câbir Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, tah: S. Zekkar, R. Zerkâli, Beyrut 1996, I, 266, 270-273; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 113-114.

95 İbn Esîr, *el-Kâmil fi'l-Târih*, Beyrut 1979, II, 87-90; Afzalurrahman, *Sîret Ansiklopedisi*, III, 273.

96 Bkz. İbn İshâk, *es-Sîre*, 212-213.

bu felaketin kalkması için yalvardı. Hz. Peygamber'in duasıyla Mekkelî müşriklerin başlarına gelen musibet onlardan uzaklaştı.⁹⁷

Hz. Muhammed'in şefkat ve merhameti, ırk, din, dil ve etnik köken farkı gözetmeksizin bütün insanları içine alıyordu. Kureşliler, Peygamber'e ve müminlere karşı her türlü eziyet ve işkenceyi yapmışlar, dolayısıyla başlanacak bir yönleri kalmamıştı. Yukarıdaki anlatılanların benzeri veya onun devamı olup olmadığını tam bilemediğimiz, ama kaynaklardan gelen bir başka olay da şöyledir:

“Bir keresinde bir kıtlık husule geldi ve Kureşliler açlıktan ölmeye başladılar. Allah'ın ve Rasulullah'ın en şiddetli düşmanlarından olan Ebû Süfyan Peygamber'e gelerek ondan merhamet ve şefkat dilendi. Rahmet Peygamberi kıtlıktan kurtulmaları için hemen Necd'in reisi Sümâme b. Usâl'a⁹⁸ haber göndererek Mekke'ye zahire sevkine müsaade edilmesini bildirdi. Sümâme daha önce Mekke'ye zahire yüklemelerini Necd halkına yasak etmişti. Hz. Peygamber'in emri üzerine bu yasağı kaldırarak buğdayı Müslümanların düşmanı Kureş'e gönderdi”.⁹⁹

Bu olay Hz. Muhammed'in diğer insanların sıkıntılarından gerçekten elem duyduğunu ve insanlığın dostu ve yardımcısı kendisi ve toplumu muhtaç

97 Numânî, *Son Peygamber Hz. Muhammed (Sîretü'n-Nebî)*, II, 642 (naklen; Buhârî, *Tefsir-i Sîret-i 44/2*).

98 Resûlullah'ın (s) bir atlı birliği sefere çıktı. Hanife oğullarından, kim olduklarını bilemedikleri bir adam yakaladılar. Onu Resûlullah'a getirdiler... Resûlullah (s) yanına gider ve “Müslüman ol, ey Sumâme” derdi. Şu cevabı verirdi: “Öldürürsen, bir canı öldürecek. Fidyeye istersen dilediğini iste.” Resûlullah (s) ona ikramda bulundu. Çıktı, temizlendi, sonra gitti. Resûlullah'la (s) Müslüman olduğu konusunda bey'at yaptı... Daha sonra umreye gitti. Mekke'ye gelince, “Din mi değiştirdin ey Sumâme?” diye sordular. Şu cevabı verdiler: “Hayır, ama en iyi dine, Muhammed'in dinine uydum. Yemin olsun ki, Resûlullah izin verinceye dek, Yemâme'den size bir tek tane bile gelmeyecek.” Daha sonra çıkıp Yemâme'ye gitti. Mekke'ye bir şey göndermelerini engelledi, böylece onlara zarar verdi.

Resûlullah'a (s) şunu yazdılar:

“Sözde akrabalarla ilişkiyi kesmemeyi (sıla-i rahim) emrediyorsun, ama bizi akrabamızdan kopardın.”

Resûlullah (s) yük göndermelerini engellememesini belirten bir mektup yazdırdı. –Bu Hudeybiye'den önceydi.

Resûlullah (s), Sumâme'ye şunu yazdı: “Allah'ın haremünün ve emirlerinin maddelerini bırak, yasağa son ver.” İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, II, 638-639; Ahmed b. Hanbel, 2/247 (veya no: 7355); Said b. Mansûr, Sünen, İkinci kısım, no: 2631.

99 Bkz. Buhârî, II, 627.

olduğu halde düşmana bile yardımının bir belgesi niteliğindedir.¹⁰⁰ Bu ve benzeri örnekler, Hz. Peygamber'den sonra İslâm dünyasında ortaya çıkan vakıalarda bir modellik teşkil edecektir. Salahaddin Eyyubî'nin Kudüs'te, Fatih'in İstanbul'da gösterdikleri hoşgörü ve tolerans bunun en açık kanıtlarıdır.

Kendisine ve ona inananlarına yapılanları zihninden ve hafızasından silip affeden Hz. Peygamber'in hayatında bu özelliklerinin tezahür ettiği örnekler sayılamayacak kadar çoktur. Şu örnek, tolerans ve hoşgörü alanında çağdaş zaman insanların ulaştığı seviyenin henüz daha emekleme safhasında olduğunu gösterecek kadar şaşırtıcı ve sıra dışıdır:

“Sahabeden Câbir anlatıyor: “Biz Rasulullah ile beraber Zâtü'r-Rıkâ'da bulunuyorduk. Gölgeyi bir ağacın yanına vardığımızda, orada Rasullullah'ı bıraktık. Rasulullah, kılıcını başucunda duran bir müşriğin (Dü'sûr) elinde görmüş. Adam: “Şimdi seni benim elimden kim kurtaracak?” demiş. Rasulullah: “Allah” deyince müşrik kalakalmış. Ashabı yanına vardığında kılıcı yerdeydi. Rasulullah olayı ashabına anlattı ve müşrik bedeviye bir ceza vermedi.”¹⁰¹

Bu konuşmanın sonucunda Müslüman olan Dü'sûr, kavminin yanına giderek onları İslâm'a davet etmiştir.¹⁰²

Uhud savaşında Mekkelî Müşrikler Hz. Peygamber'e taş fırlattılar, ok yağdırdılar, kılıç salladılar, mübarek dişini kırdılar, mübarek yüzünü yararak kan içerisinde bıraktılar. Ama onların amansız saldırılarına karşı Hz. Peygamber'in tek silahı yaptığı şu dua idi: “Allah'ım! Millete hak yolu göster çünkü onlar bilmiyorlar.”¹⁰³

100 Ahmed Davudoğlu, *Sahîh-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, İstanbul 1983, X, 54-55; Afzalurrahman, *Sîret Ansiklopedisi*, III, 244. Daha önce belirttiğimiz vechile, Tolstoy'un uzun süre insanlardan gizlenen ve yeni ortaya çıkan Peygamber'imizin sözleriyle ilgili risâlesi de, ilk olarak bu olayla başlıyor. Bkz. Lev Nikolayeviç Tolstoy, *Hz. Muhammed*, Rusça'dan Azericeye çev: T. H. Aliyev, V. T. Halilov, Azerice'den Türkçe'ye çev: A. Arslan, III. baskı, İstanbul 2005, 24.

101 Buharî, I, 208; İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, II, 205; İbn Esîr, *el-Kâmil fi't-Târih*, II, 174; Kastalânî, *el-Mevâhibu'l-Leduniyye bi'l-Minehi'l-Muhammediyye*, I, 437-438; Afzalurrahman, *age*, III, 273.

102 Davudoğlu, *Sahîh-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, X, 55.

103 Bkz. İbn Esîr, *el-Kâmil fi't-Târih*, II, 154-155; el-Kastalânî, *el-Mevâhibu'l-Leduniyye bi'l-Minehi'l-Muhammediyye*, I, 401-402; II, 332; Afzalurrahman, *Sîret Ansiklopedisi*, III, 274; Numânî, *Son Peygamber Hz. Muhammed (Sîretü'n-Nebî)*, II, 642-643; Muhammad Husayn Haykal, *The Life of Muhammed*, trans: Ismail Ragi A. al Faruqi, Delhi 1994, 265.

İşte Sevgi ve Merhamet Peygamberi'nin bir ana şefkatiyle yaptıkları, bize Müslümanlara ve tüm insanlara karşı tutumlarımızı yeniden gözden geçirmemiz için birer vesile kaynağı durumundadır. Zira İslâm karşıtlarının bağlandığımız Yüce Peygamber'e yönelik eza ve işkencelerine karşı onun aynı şekilde bu yapılanlara karşılık vermemesi, bizi buna zorlamakta ve yönlendirmektedir. Aşağıdaki örnek olay da, müslümanın benzer vakalarındaki tavrının ne olacağının sınırlarını çizmektedir. Hain bir planı uygulamayı arzulayan Umeyr b. Vehb, Hz. Peygamber'in düşmanları arasındaydı. Hicretin üçüncü yılında Bedir Savaşı'nda öldürülenlerin öcünü almak üzere Safvan b. Ümeyye tarafından çeşitli vaatlerle Hz. Peygamberi öldürmek için Medine'ye gönderildi. Umeyr Medine'ye gelir ve zehirli kılıcıyla birlikte yakalanarak Peygamber'in karşısına çıkarıldı. Onun üzerine doğru hamle yapan Hz. Ömer'i engelleyen Hz. Peygamber, Umeyr'i yanına çağırdı ve niyetini ifşa etti. Bu duruma çok şaşırın Umeyr'e, Hz. Peygamber ne bir şey dedi, ne de cezalandırdı. Bu yumuşak ve iyi muamele, Umeyr'in zihnini ve gönlünü çevirmesine sebep oldu; Müslüman oldu. O, Mekke'ye geri döndüğünde insanları İslâm'a davet etmeye başladı.¹⁰⁴

Hz. Peygamber, kendisine yapılan acımasız ve insanın tahammül sınırlarını zorlayan işkencelere rağmen bunu yapanlara asla lanet etmemiştir. O, kendisine karşı düşmanlık yapanlara hayır dua ile mukabele etmiş ve onları bağışlamıştır. Bir taraftan düşmanları Hz. Peygamber'i öldürmeye teşebbüs etmiş, O ise onlara merhamet gösterip dua etmiştir. Örneğin;

Peygamber'in ashabından Habbâb b. el-Eret ağır baskılar altında kaldığı bir sırada, "Ey Allah'ın Rasulü! Düşmanlarına lanet et" dedi. Bunu da duyunca O'nun yüzü (tasdik etmeyişiinin belirtisi olarak) kızardı. Bir keresinde ashâb yine benzer olarak lanet etmesini istediklerinde O: "Ben lanet etmek için değil, âlemlere rahmet olarak gönderildim" buyurdu.¹⁰⁵

Hz. Peygamber'i kendi doğduğu topraklardan çıkararak, Kabe'den uzaklaştıran, akrabalarından ve ailesinden ayıran ve O'na her türlü sıkıntı ve eziyeti reva gören Mekkelilere, O'nun yaklaşımı yumuşak ve bağışlayıcı olmuştur.

Kaynakların bize bildirdiği tarihî hakikatler gayet açık ve yorumu ihtiyâç bırakmayacak kadar nettir:

104 Afzalurrahman, *age*, III, 273.

105 Müslim, *Birr*, 87 (h. no: 2599); el-Kastalânî, *el-Mevâhibu'l-Leduniyye bi'l-Minehi'l-Muhammediyye*, II, 332; Afzalurrahman, *age*, III, 274.

Mekke'nin fethiyle Mekkeliler Kabe'nin önünde toplandılar. Onlara (Hz. Peygamber) sordu: "Benim için ne tahminde bulunuyorsunuz?" Onlar "sen iyi (kerîm) bir kardeşin oğlusun!"¹⁰⁶ Bizleri affedeceğini ümit ediyoruz. İntikam alacak olursan da doğrusu biz sana kötülük etmiştik" dediler. Hz. Peygamber onlara şöyle buyurdu: " Ben sizlere Yusuf'un kardeşlerine dediği gibi diyorum: 'Bugün azarlanacak değilsiniz, Allah sizi bağışlar. O, merhametlilerin merhametlisidir'".¹⁰⁷

Arkasından bağışlayıcılığını ifade etmede sözlerin yoksun kaldığı Allah'ın Habibi, yüce bir ruh ve asil bir tavırla onlara karşı ilk ve son sözlerini söyler: "*Bugün artık hiçbir şeyden sorumlu değilsiniz. Gidiniz, hepiniz serbestsiniz.*"¹⁰⁸ Tüm bu ifadeler, ister istemez okuyucuya insanlık tarihinde düşmanlarına karşı böyle bir muamelede bulunan başka bir lider ve komutan var mıdır acaba? sorusunu sorduracaktır.

İntikam yerine daima affi tercih eden Yüce Peygamber, Mekke'nin hâkimiyeti eline geçtiğinde, yani o kutlu beldenin tek hâkimi olduktan sonra da, bu vasfını İslâm askerlerine uygulamaları gerekenleri bildiren şu sözlerle ortaya koymaktadır:

"Yaralıyı öldürmeyiniz; kaçanı takip etmeyiniz; esiri öldürmeyiniz. Kapısını kapatan emniyettedir."¹⁰⁹

Allah Rasülü'nün barış, sevgi ve insanlık dolu konuşmasıyla birlikte Mekke'nin havası birdenbire değişerek yerini huzur ve sükûnete bıraktı ve günün sonuna doğru Kabe'nin bulunduğu şehrin halkı Müslümanlığı kabul ettiler. Hamidullah'ın ifadesiyle Mekkeliler "*Başka hiçbir şeyi böylesine derin ve samimi bir şekilde kabul etmemişlerdi. Onlar şimdi mağlup edilmiş ve işgal edilmiş bir şehrin halkı değil, haklar ve sorumluluklar konusunda zaferi kazananlarla eşit durumdaydılar.*"¹¹⁰

Resûlullah'ın Mekke'nin Fethi Günlerindeki Hutbesi

106 İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, II, 412; Ebû Abbas Ahmed b. Yahya b. Câbir el-Belâzurî, *Futûhu'l-Buldân*, tah: Abdullah E. et-Tabbâ', Ömer E. et-Tabbâ' Beyrut 1987, 57; İbn Esîr, *el-Kâmil fi't-Târih*, II, 252.

107 el-Belâzurî, *Futûhu'l-Buldân*, 57; Ebû Gudde, *Bir Eğitimi Olarak Hz. Muhammed ve Öğretim Metodları*, 43.

108 İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, II, 412; İbn Esîr, *el-Kâmil fi't-Târih*, II, 252.

109 el-Belâzurî, *Futûhu'l-Buldân*, 55.

110 Hamidullah, *Hz. Peygamber'in Savaşları*, 89.

Fetih günlerinde, Hz. Muhammed (s), Mekke'nin bir barış şehri olduğunu, şu irâd ettiği hutbeyle, tüm dünyaya ve tarihe ilan etmiştir:

“Huzâa kabilesi, öldürülen bir adamlarına karşılık, Mekke'nin fethi yılında, Leys oğullarından bir adamı öldürdü. Bu durum, Resûlullah'a (s) bildirildi. Bineği üstüne çıktı, şu hutbeyi okudu:

‘Allah ölümü (veya fili) Mekke'ye girmekten alıkoymuştur. Elçisini (s) ve mü'minleri de Mekkelilere musallat etmiştir. Mekke benden önce hiç kimseye helal olmamıştır. Benden sonra kimse için helal olmayacaktır. O, günün yalnızca bir saatinde bana helal kılınmıştır. İşte o, şu saatimdir. Dikeni koparılmaz, ağacı kesilmez. Yitiğini, sahibini arayıp bulmak isteyen dışında kimse alamaz. Kim öldürülürse, iki şeyden daha hayırlısını isteyebilir: Ya diyeti alır, ya da öldürene kısas uygulanır.’¹¹¹

Kan dökülmeden ve bir çığlık bile atılmadan bir günde kalpler ve zihinler tamamen değişmişti, ama zaman durmuştu, mekân ise zaten kutsaldı. Ancak onlar hiçbir şeylerini kaybetmeden, esir olmadan hâkim konuma geçmişlerdi.

Fethin hemen sonrasında Bilal, Kâbe'nin üstüne çıkmış ve ezan okumuştur.¹¹² Bunu gören Mekkeli bir putperest olan Attap İbn Esid, arkadaşlarından birinin kulağına eğildi ve dedi ki: “Tanrı'ya şükür ki babam şimdi hayatta değil; eğer o bir zencinin kutsal Kabe'nin tepesine çıkıp bir eşek gibi anırdığını duysaydı, bunu asla kabul etmezdi.” Biraz sonra genel affın ilan edildiğini duyan Attap, galeyana geldi ve ani olarak ileri fırladı ve Hz. Peygamber'e yaklaşarak şöyle dedi: “Ben Esid'in oğluyum ve Allah'tan başka Allah olmadığını ve de senin O'nun elçisi olduğunu tasdik ederim.” Hz. Peygamber şöyle dedi: “Pekala, seni Mekke valisi yaptım.” Biliyoruz ki Hz. Peygamber, askerden hiçbirini Mekke'de garnizon tesis etmek üzere bırakmadan, kısa bir zaman içinde Medine'ye geri dönmüş ve Mekke'nin yönetimini, İslâm'ı yeni kabul etmiş bir Mekkeliye bırakmış ve sonra da bundan asla pişman olmamıştır. İşte bu, insanların kalbinin nasıl kazanılacağını göstermektedir.¹¹³

111 Hamidullah, *el-Vesâiku's-Siyâsiyye* (Hz. Peygamber Döneminin Siyasi=İdarî Belgeleri, 101-102.

112 İbn Esîr, *el-Kâmil fi't-Târih*, II, 254.

113 Bkz. İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, II, 413; İbn Esîr, *el-Kâmil fi't-Târih*, II, 262; Ebû Cafer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Tarîhu'r-Rusul ve'l-Mulûk*, tah: M. Ebû'l-Fadl

Fetihten sonra Mekke'de değişim toplumsal olmaktan çıkıp, bireylere kadar etkisini göstermeye başlamış, Hz. Peygamber'in amcası ve İslâm'ın kılıcı Hz. Hamza'yı öldüren¹¹⁴ Vahşi, fethin akabinde gelerek Müslüman olmuştur. Hz. Peygamber onu bile sadece, "bana görünme, çünkü amcamı hatırlatıyorsun" buyurarak affetmiştir.¹¹⁵ Ebû Süfyan'ın karısı Hind, Hz. Hamza'nın ciğerini ve kalbini sökerek parçalara ayıran bu kadın Hz. Peygamber'e biat ederek İslâm'ı kabul ettiğinde Peygamber ona hiçbir şey demedi. O, Peygamber'in yüce tabiatından öyle etkilenmişti ki ağzından kendiliğinden şu sözler döküldü: "Ey Allah'ın Rasulü! Benim gözümde senin çadırından daha ziyade nefret edilen çadır yoktu, fakat bugün, benim gözümde senin çadırından daha sevgili çadır yoktur".¹¹⁶

Belki de bu sözlerin hemen arkasından Hz. Hamza'yı Vahşi'ye öldürten Hind¹¹⁷ yüzü örtülü bir şekilde, şehrin diğer kadınları ile beraber, Müslüman olmak için Hz. Peygamber'in huzuruna çıktı.¹¹⁸ Bu sıradaki konuşma gerçekten çok dikkat çekici ve ilginçtir:

"Bebeklerinizi öldürmemeye söz veriyor musunuz?"

"Biz onları çocuklar olarak yetiştirdik; onları Bedir savaşında öldüren sizlersiniz"

"Gayr-i meşru ilişkilerde bulanmamaya ve zina etmemeye söz veriyor musunuz?"

"Hür doğmuş bir kadın, bunu yapabilir mi hiç?"

"Hırsızlık yapmamaya söz veriyor musunuz?"

Bu aşamada Hind, çaresiz kaldı ve İslâm'ın, sadece siyasî bir gereklilik değil, aynı zamanda insan hayatının düsturlarını da içerdiğini anladı ve dedi ki: "Ey Allah'ın Elçisi! Gerçekten hırsızlık kötü bir şeydir; fakat kocam çok hasis ve cimridir; evimin zarurî ihtiyaçları için bazen kocamdan bir miktar çalmak

İbrahim, VI. baskı, Kahire 1990, II, 524-525; Hamidullah, *Hz. Peygamber'in Savaşları*, 89-90; Haykal, *The Life of Muhammad*, 410.

114 İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, II, 69-72; Vâkıdî, *Kitâbü'l-Meğazî*, I, 285-286.

115 İbn Hişâm, *age*, II, 272.

116 Buhârî, *Meğazî*, 27; Afzalurrahman, *Siret Ansiklopedisi*, III, 271.

117 Haykal, *The Life of Muhammad*, 261-262, 300.

118 İbn Esîr, *el-Kâmil fi't-Târih*, II, 251.

zorunda kaldım.” Hz. Muhammed gülmekten ve şunları söylemekten kendini alamadı: “Pekala, bu kadarı yasak değildir.”¹¹⁹

Hind’den sonra, onu Peygamberimizin amcası Hz. Hamza’yı öldürme¹²⁰ karşılığında özgürlük vaat ettiği Vahşi¹²¹ de öldürülme korkusu içerisinde sıkıntılı ve tedirgin bir hal içinde yaşıyordu. Ancak Sakifli bir adam Peygamber’in Müslüman olan hiç kimseyi öldürmediğini söylediğinde Vahşi ne yapacağını cevabını tam olarak veremiyordu. Sonunda Vahşi, Medine’ye, yani Peygamber’e gidip O’nun huzurunda İslâm’ı kabul etti. O, böyle yaparken müminlerden biri onu tanıyarak Hamza’nın katili olduğunu anladı ve: Ey Allah’ın Rasulü, bu Vahşi” dedi. “Olsun” diye cevap veren Hz. Peygamber sözlerini şöyle sürdürdü:

“Çünkü bir kişinin İslâm’a girmesi benim için bir kafiri öldürmekten daha iyidir.” Daha sonra gözleri, önündeki siyah yüzde gezindi: “Gerçekten sen Vahşi misin?” diye sordu. Adam doğrulayınca; “Otur ve Hamza’yı nasıl öldürdüğünü bana anlat” dedi. Adam anlatmayı bitirdiğinde Peygamber: “Yazıklar olsun, yüzünü benden uzak tut. Bırak da sana bir daha bakmamayım”¹²² dedi.¹²³

Hz. Peygamber, en küçük bir ayırım yapmaksızın diğer insanlara gösterdiği nezaket ve merhameti düşmanlarından da esirgememiştir.

Zira O, nefret ve intikam almayacak kadar yüksek ruhlu bir insandı. O’nun Mekke’deki eski düşmanlarından öç almamasını sağlayan en iyi olay bizzat Mekke’nin fethiyle gerçekleşmiştir.¹²⁴

İslâm’ın önde gelen düşmanı Ebû Cehil’in oğlu İkrime, Mekke’nin fethi gününde Yemen’e kaçmıştı. Ancak Müslüman olan karısı, Yemen’e giderek onu ikna etmesiyle o da İslâm’ı kabul ederek Hz. Peygamber’in yanına geldi. Onu gören Peygamber heyecan ve sevinçle yerinden doğruldu, ona doğru öyle bir

119 İbn İshâk, *es-Sîre*, 312; İbn Esîr, *age*, II, 252-253; Hamidullah, *Hz. Peygamber’in Savaşları*, 89-90.

120 Bkz. İbn İshâk, *age*, 312; İbn Esîr, *age*, II, 156; Vâkıdî, *Kitâbü’l-Meğazî*, I, 285, 300.

121 İbn İshâk, *age*, 303; Vâkıdî, *Kitâbü’l-Meğazî*, I, 286.

122 Buhârî, *Meğazî*, 26; İbn Hişâm, *es-Siyretü’n-Nebeviyye*, II, 72; krş. Vâkıdî, *Kitâbü’l-Meğazî*, II, 863, I, 332

123 Lings, *Hz. Muhammed’in Hayatı*, 443.

124 Afzalurrahman, *Sîret Ansiklopedisi*, III, 271.

hızla gitti ki, giysinin üst kısmı düştü ve O, “*Ey hicret eden süvari, dönüşün bizi hoşnut etmiştir*” buyurdu.¹²⁵

Affedilen isimlerden birisi de, Safvan b. Ümeyye, Mekke liderlerinden ve İslâm’ın azılı düşmanlarından idi. O, Umeyr b. Vehbi’yi mükâfat karşılığında Hz. Peygamber’i öldürmekle görevlendirdiği için fetih gününden önce Cidde’ye, oradan da deniz yoluyla Yemen’e gitmeyi planlamıştı. *Umeyr b. Vehb*, Hz. Peygamber’e gelerek şöyle dedi: “*Ey Allah’ın Rasulü! Safvan b. Ümeyye, kabilenin reisidir. Korkusundan kaçtı; kendisini denize atabilir.*” Hz. Peygamber; “*eman verilmiştir*” buyurdu. Umeyr “*Ey Allah’ın Rasulü! Bana onun emniyette olduğuna dair bir alamet ver ki, onu görünce bana güvensin*” dedi. Peygamber ona sarığını vermişti. O da bunu Safvan’a götürdü. Fakat Safvan, dönerse hayatını kaybedeceğinden endişe ediyordu. Umeyr ona “*belli ki sen Rasul’ün merhametinden ve affediciliğinden haberdar olmamışsın*” dedi. Bunun üzerine Safvan, Umeyr’le birlikte Peygamber’e gitti ve ilk sözü, “*Umeyr bana, senin eman verdiğini söyledi*” demek oldu. Peygamber “*doğrudur*” buyurdu. Safvan kendisine (düşünmesi için) iki ay mühlet verilmesini istedi. Hz. Peygamber, “*iki değil, dört ay mühlet verilmiştir*” buyurdu. Daha sonra Safvan kendi isteğiyle Müslüman oldu.¹²⁶ Hz. Peygamber, aynı Safvan’a, Huneyn Savaşı’ndan sonra “*yüz tane deve verdi, sonra yüz daha, sonra yüz daha ilave etti.*”¹²⁷

Bir diğer örnek; Peygamberimiz’in Taiflileri İslâm’a davetidir ki, onlar İslâm çağrısına alay ve hakaretlerle cevap vermişti. İslâm davetçisi Hz. Peygamber’i himayelerine kabul etmedikleri¹²⁸ gibi, aynı insanlar Hz. Peygamber’in mübarek ayağını kanlar içinde bırakacak derecede taşlarla eziyet etmişlerdi. Böyle bir durumda bulunurken gelen bir melek, “*Emredersen dağları onların üzerine devireyim*” dediğinde Hz. Peygamber’in verdiği cevap; “*Belki bir gün onların soyundan Allah’a ibadet eden biri çıkar*”¹²⁹ şeklinde olmuştur.

125 İbn Hişâm, *es-Siyretü’n-Nebeviyye*, II, 418; İbn Esîr, *el-Kâmil fi’l-Târih*, II, 248; Afzalurrahman, *Sîret Ansiklopedisi*, III, 271.

126 İbn Hişâm, *age*, II, 417-418; İbn Esîr, *age*, II, 248-249; Afzalurrahman, *age*, III, 272; Haykal, *The Life of Muhammad*, 411.

127 Davudoğlu, *Sahîh-i Müslim Tercüme ve Şerhi*, X, 92-93.

128 İbn Hişâm, *age*, II, 420; Haykal, *The Life of Muhammad*, 136-137.

129 Ahmed b. Hanbel, I, 298.

Müslüman olmadan önceki döneme ait bir hadisenin cereyan ettiği bugün, Taifliler için hatırlanması ıstırapverici bir anı olarak kalmıştır. Allah'ın Son Peygamber'ine yapılan bu insanlık dışı zulüm ve eziyet karşısında, Hz. Muhammed (s) kin ve intikamdan arınmış bir şekilde, şefkat ve müşfikliği zirveye çıkan şu yakarışı seslendirmiştir:

“Ya Rabbî, kuvvet ve kudretimin en zayıf haliyle, elimdeki çâre ve vasıtaların en basitiyle, insanların gözünde ifade ettiğim en hafif şahsiyetimle senin huzurunda sana yalvarıyor sana sığınıyorum, ya Erahmerrâhimîn!... Sen sıkıntı ve zulüm ve altında zayıf düşmüş olanların Rabbi'sin. Sen benim Rabb'imsin. Sen beni kimlerin eline bırakıyorsun?! Beni sertlik ve haşinlik içinde karşılayan bir yabancıya mı? Gerçekte benim üzerime çöken bu musibet ve eziyet, şayet senin bana karşı gadap ve öfkenden ileri gelmiyorsa, ben buna aldırıp etmem ve gönülden tahammül ederim. Fakat senden gelecek bir himaye ve koruyuş, her zaman çok daha hoştur. İster bu dünyada, ister ahirette, her işi nizamlayan ve karanlıkları (cehâleti) aydınlığa boğan Senin yüzünün nuru altında, incek gadabın yahut musallat olacak öfkenden kaçıp korunabileceğimi bir melce' arıyorum. Sen hoşnut oluncaya kadar benden gelecek tevbe ve istiğfara sen layıksın. Kuvvet ve kudret ancak Senden'dir.”¹³⁰

Bu hadiseden yaklaşık on-on iki yıl sonra aynı Taif halkı İslâm davetine ok ve kılıçla mukabelede bulunmakta ve sahabeden şehit düşenler olmaktadır. Dava arkadaşları, Hz. Peygamber'e gelerek “Ey Allah'ın Rasulü! Onlara beddua ediniz!” diye ricada bulunmaktadır. Bunun üzerine dua etmek üzere ellerini kaldırıncı insanlar, Hz. Peygamber'in onlar hakkında beddua edeceğini sanmışlardı. Ama O'nun mübarek dilinden şu kelimeler dökülmüştü: “Ey Rabbim! Taifliler'e İslâm'ı nasip et ve onları Medine'ye dost olarak getir.”¹³¹ Allah, Peygamberi'nin Taifliler için yaptığı duasını geri çevirmeyecektir. Gerçekten bir müddet sonra onlar Medine'ye gelerek Peygamber Mescidi'nde yeni dinleri İslâm'ı kabul ettiler.¹³²

130 İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, I, 420; İbn Sa'd, *et-Tabakâtu'l-Kübrâ*, I, 200, 216-217; Hüseyin b. Muhammed b. el-Hasan el-Diyarbakrî, *Târihü'l-Hamîs*, Beyrut trz, I, 306; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 116-117.

131 Ahmed b. Hanbel, IV, 218; Kastalânî, *el-Mevâhibu'l-Leduniyye bi'l-Minehi'l-Muhammediyye*, I, 267-268; İbn Esfir, *el-Kâmil fi't-Târih*, II, 267

132 Ahmed b. Hanbel IV, 218; Hamidullah, *Hz. Peygamber'in Savaşları*, 101-102; Numânî, *Son Peygamber Hz. Muhammed (Sîretü'n-Nebî)*, II, 642-643.

Burada Sevgi Peygamberi'nin Taiflilere yaptığı hayati bir uygulamayı hatırlatmak gerekmektedir: Hz. Peygamber, Taif'in etrafı çevrilip kuşatma altında iken insanların büyük sıkıntı ve zorluklar içinde bulunduğunu, buna bağlı olarak da açlıktan ölümlerin kaçınılmaz olduğunu haber alınca, kendisine yapılanları hiç düşünmeden hemen kuşatmayı kaldırdı. Yanında bulunanların düşmanın teslim olmak üzere olduğunu bildirmelerine rağmen Peygamber yine de kuşatmanın kaldırılması hususunda taviz vermeyerek, muhasaraya son verdimdi. O, birçok insanın açlıktan ölümüyle elde edilecek bir zaferi kabul edemezdi¹³³; çünkü O, önce bir peygamber, sonra da bir insan olarak bunu uygun bulmazdı. Aynı zamanda bununla da Yüce Nebi, temenni edilmese de bazen oluşu engellenemeyen savaşın da, düşmanın da hak ve hukukunun olduğunu insanlığa hatırlatmıştır. Yaşadığımız çağda, hiçbir canlının kendi türüne yapmadığını, maalesef Yüce Peygamber'in bu ulvî uygulamalarının aksine, beşeriyet özelliğini yitirmiş insanlık ve onun gelişmiş korkunç silahları gerçekleştirmiştir.

8. ZULME VE HAKSIZLIĞA UĞRAYANLARI KORUYAN VE SAVUNAN PEYGAMBER (MAZLUMLARI KORUYAN ÖRGÜT/ HILFU'L-FUDÛL)

Zulme ve haksızlığa uğramış insanların hak ve hukuklarını korumak amacıyla teşekkül ettirilmiş *Hilfu'l-Fudûl* cemiyeti, Mekke tarihinde sivil bir teşkilat olarak varlık alanı bulmuştur. Onun yeniden kurulması, Hz. Muhammed'in (s) amcalarından Zübeyr tarafından gerçekleştirilmiştir. Yaş farkı gözetilmeksizin Mekkelilerden teşekkül etmiş bir topluluk, varlıklı ve kendisine hürmet edilen Abdullah b. Cud'an'ın evinde¹³⁴ düzenlenen bir merasime katılarak şu yemini etmişti:

“Allah'a yemin ederiz ki, zulme uğrayanın yanında ve zâlim ona gaspettiği hakkını îade edene kadar hepimiz bir tek el gibi olacağız; bu birlik, denizin bir kıl (: yün) parçasını öğütüp yok edebileceği zamana kadar ve Hirâ ve Sebîr dağları yeryüzünde dikili durduğu müddetçe devam edip gidecek ve

¹³³ Afzalurrahman, *Sîret Ansiklopedisi*, III, 245.

¹³⁴ İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, I, 133; Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, I, 62-63; Yakûbî, *Târihu'l-Yakûbî*, tah: A. E. Mehnâ, Beyrut 1993, I, 338.

zulme uğrayanın mâli durumunun tam bir eşitliği ile birlikte devam edip gidecektir.”¹³⁵

Yemin törenine, Hz. Muhammed’in mensup olduğu aile Hâşimoğulları, onların akraba ve müttelikleri Muttalipoğulları, Peygamber’in annesinin ailesi Zuhreoğulları, Ebû Berk ve Abdullah b. Cud’an’ın ailesi olan Teymoğulları katılmıştır.¹³⁶ Bu antlaşmaya şahit olan Hz. Muhammed (s), Peygamber olduktan sonra da, her zaman Hilfu’l-Fudûl cemiyetine katılımı onurlu ve şerefli bir girişim olarak değerlendirmiştir. O, bu teşkilata müdahil oluşunu, “*kızıl tüylü bir deve sürüsü ile dahi olsa asla değişmeyeceği*”¹³⁷ şeklinde bildirmiştir; arkasından şu sözleri seslendirmiştir:

“Şayet (böyle bir antlaşmaya) İslâm çağında bile çağrılısam daima derhal katılırım.”¹³⁸

Mazlumların haklarını koruyan teşkilat, her zaman Mekke’de önemli ve güçlü bir sivil inisiyatif olarak varlığını sürdürmüştür.¹³⁹

Mekke’ye gelen tacirin başına gelen haksızlık hususunda, teşkilatın üyesi Hz. Muhammed’in çabalarını şu olay özetlemektedir:

“Zubeyd kabilesinden bir tâcir mallarını satmak üzere Mekke’ye gelmişti. Ebû Cehl, diğer tüccarların bu Zubeydî ile alış verişe kalkmalarına mani oldu ve kendisi ise bu yabancıya mallarına pek düşük bir fiyat biçti. Ebû Cehl’in tesiri o derece derindi ki kimse daha yüksek bir fiyat teklifine cesaret edemedi. Sıkıntıya düşen yabancı tâcir Muhammed’in (s) evine geldi; üç deve yükü mal, sahibi tarafından istenen fiyatı üzerinden onun satın alması üzerine, kötü tabiatı dillere destan Ebû Cehl gelip Resûlullah’la şiddetli bir ağız kavgasına tutuştu.”¹⁴⁰

Bu hadiseyi, detayları daha açık bir şekilde izah etmektedir:

“Ebû Cehl, Arâş kabilesinden bir Arab’dan bir şeyler satın almış ve fakat kararlaştırılan ücreti ödememişti. Ümitsizlik içinde tâcir Kabe’nin önüne vardı

¹³⁵ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 52.

¹³⁶ İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, I, 133-134; Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, I, 62; Yakûbî, *Târihu'l-Yakûbî*, 338-339.

¹³⁷ İbn Hişâm, *age*, I, 134; İbn Sa’d, *et-Tabakâtu'l-Kübrâ*, I, 128.

¹³⁸ İbn Hişâm, *age*, I, 134; Yakûbî, *Târihu'l-Yakûbî*, 338.

¹³⁹ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 53.

¹⁴⁰ Hamidullah, *age*, I, 54.

ve şikayette bulunmaya başladı. O sırada Ebû Cehil, Muhammed'in (s) Mekke'deki en belalı düşmanı haline gelmiş bulunuyordu. Kötü şakayı seven biri, Arâş'lı bu yabancıya, hemen orada bulunan Muhammed'e (s) durumu anlatmasını ve Ebû Cehil ile olan bu işi ancak onun halledebileceğini ifade etti. Bu sadece bir şakadan ibaretti ki Muhammed (s) ile Ebû Cehil arasındaki kötü münasebetler esasen herkes tarafından iyice bilinmekteydi. Bundan habersiz Arâş'lı yabancı, Peygamber efendimize gitti ve kendisine yardım etmesini yalvarıp yakardı. Muhammed (s), hiç vakit geçirmeksizin ayağa kalktı ve Arâş'lıyı da yanına alarak Ebû Cehil'in evine vardı; ziyaretlerinin sebebini öğrenmesi üzerine o, derhal borcunu ödedi. Daha sonra Ebû Cehil arkadaşlarına durumu açıklarken, kapısı vurulduğunda bunu bütün evi saran bir yersarsıntısı şeklinde duyduğundan şaşkına dönüp son derece dehşete düştüğünü ve Muhammed (s) ile birlikte ağzından köpükler saçan dev gibi azgın bir devenin de gelmiş bulunduğunu ve "Şayet Muhammed'i teskin için gecikseydim o azgın deve beni hırsıyla yiyip parçalayacaktı" demek suretiyle anlatmıştır."¹⁴¹

Hakikatte, Mekkeliler, uzun yıllar böyle bir sosyal ve hukukî bir kuruma sahip olmalarından dolayı, şeref duymuşlar. Bununla birlikte Hilfu'l-Fudûl teşkilatı, yeni üyeler kabul etmişler. Ancak bir müddet (20-30 yıl) sonra, Hz. Muhammed'in üyesi olmakla onur duyduğu sivil teşkilat son bulmuştur.¹⁴²

9. DÜŞMANLARINA KARŞI DOSTCA DAVRANAN PEYGAMBER

Hız. Peygamber, diğer insanlara gösterdiği nezaket ve merhametin aynısını fark gözetmeksizin düşmanlarına da göstermiştir. Bir insan için yapılması en güç işlerden biri düşmanlarına karşı âdil olmak ve kendi elinde iken onlara özgürlüklerini vermektir. İşte bu vasıf İslâm Peygamberi'nde en mükemmel şekliyle mevcuttu. Her medeniyet ve toplumda düşmandan intikam almak meşrû bir hak olarak görülür ve çok az insan kendi hâkimiyeti altında iken düşmanını bağışlar. Hıristiyan güçler Müslümanları mağlup ettiğinde Endülüs'te ve Filistin'de yapılan katliamlar ve sokak sokak, ev'ev, kadın-çocuk, genç-ihtiyar farkı gözetmeksizin halkı kitleler halinde yapılan soykırımlar

¹⁴¹ İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, I, 389-390; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 54.

¹⁴² Hamidullah, *age*, I, 54.

tarixinin hafızasında kayıtlıdır.¹⁴³ Hatta haçlı seferlerinde, Hıristiyan Bizans bile bizzat dindaşları tarafından kutsal savaş adına işgal edilip, yağmalanıp yakılmıştır.

Bugün de Haçlı seferlerini yapanların mirasçıları olan Amerikalıların Kızılderili ve Zencilere, Fransızların Cezayir’de Müslümanlara yaptığı katliamları, Almanların Yahudilere yaptığı soykırımları unutarak “Sevgi Medeniyeti”ni kurmuş olan bir peygamberi örnek/rehber kabul eden Osmanlı’yı soykırımla suçlamaları hangi insafa sığar.

İşte bu Sevgi ve Rahmet Medeniyetini inşa eden Hz. Peygamberi, bakın bunu nasıl gerçekleştirmiştir:

“Hebbâr b. Esved, Hz. Peygamber’in kızı Zeyneb’e büyük bir kötülükte bulunmuştu.¹⁴⁴ Zeynep, Mekke’den Medine’ye hicret ederken hamile idi. Hebbâr onu bindiği deveden mızrağıyla yere düşürdü. Zeynep fena halde yaralandı ve çocuğunu kaybetti. Hebbâr bunun yanında daha başka suçlar da işlemişti. Bu sebeple Fetih Günü’nde, yakalandıklarında öldürülecek kişiler içinde idi. Hebbâr İran’a kaçmak istemişti. Fakat Hz. Peygamber’in affına

¹⁴³ Afzalurrahman, *age*, III, 270-271.

¹⁴⁴ “Resûlullah’ın damadı Ebû’l-As’dan bahsedeceğiz. Kendisi Bedr’de esir düşen müşrikler arasındaydı. Muhammed’in (s) kızı ve Ebû’l-As’ın zevcesi Zeynep, kocasının kurtuluş fidyesi olmak üzere, düğünleri esnasında Resûlullah’ın kendisine hediye ettiği ve çeyizi arasında bulunan mücevherlerini Mekke’den Medine’ye gönderdi. Muhammed (s) bunları aldı ve Ebû’l-As’ın bir fidyeye alınmaksızın serbest bırakılıp bırakılmayacağını Müslümanlara sordu. Onlar fidesiz salıverilmesine rızâ gösterdiler. Buna mukabil Ebû’l-As Resûlullah’a, zevcesi Zeyneb’i Medine’ye hicret etmede serbest bırakacağını vaat etti. Kararlaştırıldığına göre bu kafiye Medine’den gelen özel muhafızlar refakat edeceklerdi. Bu küçük kervanı Mekkelî birkaç genç takip etti ve onların daha uzağa gitmelerine mani olmak üzere silahlarına davrandılar. Zeynep bindiği hayvandan yere yıkıldı ve hamile bulunduğu çocuk düştü. Zeynep bu olaydan sonra daha birkaç yıl yaşamışsa da bu sert düşüşün kendisinde hâsıl ettiği sakatlık asla iyileşmemiştir. Ebû’l-As’ın ailesi mensupları yetiştirilirse de araya giren Ebû Süfyan, küçük kervanı Mekke’ye geri getirdi ve gece vakti gizlice yeniden yola çıkarmak suretiyle işi yatıştırmasını bildi. Zeyneb’in Medine’ye varması üzerine Muhammed (s) torunun ölümünden mes’ul müşrik Mekkelî Habbâr’ı cezalandırmak için özel vazifeler çıkardı. Önce bu memurlara bu katili canlı canlı yakmaları emrini verdi ise de sonra fikrini değiştirip, onları geri çağırıldı ve: “Ateşle cezalandırılacak olan ancak Ateş’in Sahibi’dir, yani Allah’tır. Onu sadece ölümle cezalandırmakla iktifa ediniz.”

Fakat Resûlullah’ın bu özel memurları vazifelerini yerine getiremediler. Daha sonra torununun ölümüne sebep olan bu Habbâr İslâm’ı kabul edince Resûlullah onu affetmiştir. Bkz. İbn Hişâm, *es-Siyretü’n-Nebeviyye*, II, 653-660; Takıyiddin Ahmed b. Ali b. Abdulkâdir b. Muhammed el-Makrizî, *İmtâu’l-Esmâ*, tah: M. A. El-Nemisî, Beyrut 1999, I, 118-119; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 231-232.

sığınarak huzuruna geldi: “Ey Allah’ın Rasulü! Ben İran’a kaçmak istemiştim, ama senin lütuflarını ve bağışlayıcılığını hatırladım. Hakkımda duyduğun bütün şeyler doğrudur. Cahilliğimi ve suçumu kabul ediyorum. Şimdi İslâm’ı kabul etmeye geldim” dedi.”

O anda merhamet duygusu her şeyin üzerine çıktı ve dost ile düşman arasında ayrım sona erdi.¹⁴⁵

Rahmet Peygamberi’nin, yine her zaman olduğu gibi merhameti, gazabına galip gelerek, doğacak torununun ölümüne sebep olanı bağışlamıştı. Diğer kayda değer bir olay da, Allah Elçisi’nin Ebû Süfyan’a yönelik uygulamasıdır.

Bedir Savaşı’ndan Mekke’nin fethine kadar Ebû Süfyan’ın yaptıklarından herkes haberdardı. Onun Hz. Peygamber’e karşı düşmanlığı, kışkırtmaları, savaşları, kısaca şiddetli mücadelesi açıktı. Mekke’nin fethi gününde Hz. Abbas onu huzuruna getirince Allah Rasulü ona sevgi ve şefkatle davrandı, saygı gösterdi. Onu geçmiş suçlarından dolayı öldürmeye yeltenen Ömer’e, Hz. Peygamber engel oldu. Bir taraftan da kayınpederi olan Ebû Süfyan’ı bağışlamakla yetinmedi, aynı zamanda evini “*her kim Ebû Süfyan’ın evine girerse emindir (emniyettedir)*”¹⁴⁶ diyerek Kabe’den sonraki en emniyetli yer olarak duyurdu. İnsanlık tarihinde fatihlerin düşmanlarına bu şekilde davranışının örneklerine nadir rastlanılır.¹⁴⁷

Savaş hakları, düşmanın can ve malına zarar verme hususlarını içine alır: Düşman öldürülebilir, yaralanabilir, esir edilebilir ve her türlü zayıat verilir. Fakat canilik ve vahşet, özellikle de bunun kadınlara, çocuklara, yaşlılara ve din adamlarına yapılması, Peygamber tarafından mutlak şekilde yasaklanmıştır. Müslüman savaşçıların ölümlerin organlarını kesmelerine, canlı bir mahlûku yaktıklarına ve benzeri fiillerine kesinlikle izin verilmemiştir.¹⁴⁸

Bu noktada Bosna’da Pazar yerlerinde yaşanan savunmasız sivillere yapılan katliamlar ve Irak’ta silahsız Müslüman sivil acımasız bir şekilde

145 Kastalânî, *el-Mevâhibu'l-Leduniyye bi'l-Minehi'l-Muhammediyye*, I, 573; Afzalurrahman, *age*, III, 272.

146 Buhârî, *Meğazî*, 70; Müslim, *Cihâd*, 59.

147 İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, II, 402-403; el-Belâzurî, *Futûhu'l-Buldân*, 54; İbn Esîr, *el-Kâmil fi't-Târih*, II, 244-245; Afzalurrahman, *age*, III, 272.

148 Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, II, 1001.

öldürme gibi olaylar kayda değer hadiseler olarak insanlığın zulüm ve vahşet tarihinde yerlerini aldılar.

Sevgi Peygamberi Hz. Muhammed, düşman tarafın küçük çocuklarının ve kadınlarının savaşa katılmamış olanlarının öldürülmelerini kesin bir şekilde engellemiş ve menetmiştir.¹⁴⁹ İnsanlık şerefının savaşta bile, ayaklar altına alınmasına göz yummayan Hz. Peygamber, her şeyin mübah olduğu zannedilen harpte esir düşen kadınlarla bile olsa, gayrı meşrû cinsel ilişkiye girmeyi sert cezalarla yasaklamıştır.¹⁵⁰

Ancak bir hususu da hatırlatmak gerekir ki, o da Peygamberimiz kendisine savaş açanlara karşı da savaş açmaktan bir an için dahi çekinmemiştir. Bunu da Hz. Peygamber'in şu kararlılık bildiren sözlerinde daha açık bir şekilde çıkarabiliriz: "*Ben rahmet peygamberi olduğum kadar harp peygamberiyim.*"¹⁵¹

Son Peygamber (s), İslâm'ı kabul etmeyenlere, hatta düşmanlıklarını zâhiren ilan edenlere de büyük bir tolerans göstermiştir. Nitekim İslâm ve Peygamber düşmanı büyük güreşçi Rukâne'nin, söz ve fiilleri karşısında Hz. Muhammed'in (s) tavrı, gerçekten büyük bir sabır ve gönül yüceliği vasfını içinde barındırmaktadır:

"Rukâne Mekke'de şöhretli bir güreşçi idi. Kendisi o derece iri ve o kadar kuvvetli idi ki, şayet bir sığır yahut deve derisi yere serilse ve o bunun üzerinde ayakta dursa, halk da bu deriyi uçlarından çekip asılsa, o durduğu yerde durur, kımıldamaz ve fakat deri yırtılırdı. Yine bir gün Rukâne koyun sürüsünü otluyordu; Muhammed (s) kendisine ratladı ve mütadı vechile onu İslâm'a davet etti. Bu konuda iki anlatım vardır; herhalde bunlar aynı olayın iki ayrı kimse tarafından yapılmış nakillerinden ibarettir. Bunlardan birine göre Rukâne onun bu ilâhî vazifesinin bir delili olarak, onlara emretmek suretiyle ağaçları yürütmesini istemiştir. Muhammed ona şöyle dedi:

"İşte şurada bir ağaç duruyor; ona git ve benden ona, ötede duran diğer ağaca yürüyüp onun yanına gitmesini söyle!"

149 Buhari, IV, 21; Hamidullah, *age*, II, 1002.

150 Hamidullah, *age*, II, 1003.

151 Ahmed b. Hanbel, V, 405; Takiyüddin İbn Teymiye, *Siyâset-i Şer'iyye fî Islâhi'r-Râî ve'r-Râiyye*, Beyrut 1988, 25; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, II, 1035; İsmail Yakıt, *Hz. Peygamber'i Anlamak*, İstanbul 2003, 68-78.

Rukâne kendi sahip olduğu maharetten daha da emindi; ağaçların bu yürüyüşünden tatmin olmayarak Hz. Peygamber'e kendisi ile güreşmesini teklif etti. Şayet kendisini yenersen onun dinene gireceğine söz verdi. Üç defa üst üste sırtı yere gelmesine ve hatta ağaçların yürüdüğünü gözleriyle görmüş olmasının rağmen İslâm'a geçmedi.¹⁵² Geçmemekle kalmadı, Mekke'deki putperestler arasına koştı ve onlara Muhammed'i ellerinde iyi saklamalarını ve diğer kabilelerle olan şeref ve üstünlük münakaşa ve yarışmalarında ondan istifade etmelerini, zira onun pek fevkalâde şeyler yapıp göstermeye muktedir dünyanın en üstün sihirbazı olduğunu haber verdi. Diğer anlatıda ise, onun güreş teklifi üzerine Muhammed (s) ona şöyle cevap vermiştir:

“Kabul, ancak ben yenersen, sürünün üçte birini mükâfat olarak isterim.”

Gerçekten de üç defa yenilmesi ve bunun sonucu sahip olduğu sürünün tamamını kaybetmesi üzerine, karısından olan korkusu sebebiyle ağlamaya başladı. Muhammed (s) ona şöyle dedi:

“Korkma!.. Bütün bu üç mağlubiyetin mükâfat tutarını, bu defalık almayı ve bütün malını kaybetmeni istemiyorum. Haydi şimdi onları al ve selâmetle git!”

Bu davranış karşısında, gördüğü mucizelerden de çok duygulanan Rukâne hemen o mahalde:

“Sen Allah'ın Resûlusun ve ben senin getirdiğin dini kabul ediyorum” diye haykırmıştır.¹⁵³

Rukâne gibi, Amr b. Umeyr de, Hz. Peygamber'in büyük iltifatlarına mazhar olmuştur. Sonradan Müslüman olan Amr b. Umeyr, Hz. Muhammed (s) hayattayken, önemli bir Müslüman diplomat olarak görev yapmış bir sahabîdir. Onu, Muhammed Hamidullah, İslâm'ın ilk siyasî temsilcisi (diplomatu) kabul etmektedir.¹⁵⁴

Amr b. Umeyr, Müslüman olmadan önce, Hz. Muhammed tarafından Habeşistan'a Neçâşi'ye diplomatik elçi olarak gönderilmiştir. O, bu görev

¹⁵² İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, I, 390-391.

¹⁵³ İbn Kayyım el-Cevzî, *el-Furûsiye*, tah: M. B. Selman, III. baskı, Suudi Arabistan 1996, 199-203; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 103-104.

¹⁵⁴ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 445.

enasında, henüz Müslüman olmamıştır. Bu da gösteriyor ki, Hz. Peygamber, Müslüman olmayanlara da, elçi olarak vazife vermekten kaçınmamıştır.¹⁵⁵

Hiçbir zaman, kabile ve toplulukların cebren ve silah zoruyla Müslüman olmalarını arzulamayan Peygamber (s), asla böyle bir teşübbüste bulunmamıştır. Hatta bu yönde gelen baskı ve talepleri kesin olarak reddetmiş, insanların özgür irade ve tercihleriyle İslâm'a girmelerinin ilahî yasayla uyumlu olduğunu düşünmüştür:

“Amr b. Umeyr, Arabistan'ın kuzeydoğu bölgesinde oturan büyük Benû'd-Di'l kabilesi nezdinde, bir kere elçi-mübelliğ olarak gönderildi. Ancak hiçbir başarı sağlayamadan Medine'ye geri döndü. Muhammed'e (s) şifahî rapor aşağıya alınmıştır:

“Onlara vardığımda dağınık vaziyetteydiler ve oturdukları barınaklara dönüp geldiklerinde aralarına girdim ve onları Allah ve Resûlünün yoluna girmeye davet ettim. Fakat pek kesin bir ret ile bana karşı çıktılar.”

Bunun üzerine Resûlullah'ın etrafındakiler, onlara karşı bir cezalandırma seferi tertiplenmesini ileri sürdülerse de o bu teklife:

“Hayır, onları kendi hallerine bırakınız! Şayet onların başkanları İslâm'a girecek ve namazları kılacak olur da, sonra kabilesi mensuplarına dönüp: ‘Müslüman olunuz ‘derse, bunu kimse reddetmeyecektir.’”¹⁵⁶

Benû'l-Dil kabilesi örneğinde olduğu gibi, İnsanların gönüllü kabullenişlerini önemseyen Hz. Muhammed (s), kendisine işkence ve zulmün her türlüüne yapan Mekkeli müşriklere karşı asla intikam fırsatı aramamıştır. Aksine onun yüksek ahlâk ve şahsiyeti, düşmanları açlık ve kıtlığın cenderesinde düşüklerinde, yardımı bir vazife olarak görmüştür. Hatta o, düşmanlarının fakirlerini dahi düşüncek kadar cömert ve yüce gönüllü bir uygulama yoluna gitmiştir:

“... Hicri 5.-6. yıllarda ortaya çıkan kıtlık sırasında, bundan zorluk duyan Mekkeliler, İslâmlaştırılmış Yemâme'den Mekke'ye hububat ithal edilmesi yasağının kaldırılmasını rica ve istirham etmişlerdir. Resûlullah bu müracaatı derhal ve kayıtsız şartsız yerine getirmekle kalmadı, aynı zamanda Mekkeli fakir kimselere dağıtılmak üzere 500 altın sikke gönderdi. Bu konuda Ebû

155 Hamidullah, *age*, I, 446-447.

156 Hamidullah, *age*, I, 448

Süfyan'ın tepkisi ilginçtir: "Muhammed bu hareketiyle ancak bizim gençlerimizi yoldan çıkarmak istiyor."¹⁵⁷

Hoşgörü ve insan kazanmanın diğer bir örneği de Halid b. Velid'dir. Müslüman olmadan önce önemli müşrik bir komutan olan Halid b. Velid, Uhud savaşında Müslümanların zor duruma düşüp kayıp vermelerine sebep olmuştu. Ancak o, Müslüman olduktan sonra, Seyfullah (Allah'ın Kılıcı) lakabını, Hz. Muhammed'den almıştır. Allah'ın Elçisi, evinin yakınında oturması için ona bir ev hediye etti.¹⁵⁸

Yine bir başka İslâm düşmanı Amr b. İbnu'l-As, Müslüman olduktan sonra, Resûlullah onu silahlı kuvvetler Başkomutanlığına atamıştır. Ebû Bekir ve Ömer bile onun emri altında bulunmuştur. O, bu göreve layık olduğunu 10000 kişilik bir orduyla Mısır'ı Bizanslılardan alarak ispat etmiştir.

Ebû Süfyan'ın İslâm'a düşmanlığı çok açık ve şiddetli olduğu bir gerçektir. Hz. Peygamber'le yirmi yıl mücadele etmiştir. Ancak İslâm'la şereflendiğinde, Allah'ın elçisi, onun evini "Müslümanların silahlı tecacüzünden masun bir melce" olarak duyurmuş ve bir eyaleti vali olarak atamıştır. Böylece Ebû Süfyan'ın geçmişteki düşmanlık ve hareketleri, unutulmuş kabul edilmiştir.¹⁵⁹

10. ESİRLERİ İNSAN YERİNE KOYAN PEYGAMBER

Esirlere karşı yumuşak, hoşgörülü ve cömert davranan Hz. Peygamber, sahabenin de kendisi gibi davranmasını istemiştir. Ayrıca müslümanların savaş esirlerinin ihtiyacını karşılamak ve özgürlüklerine kavuşturmak yolunda çaba göstermeleri hususunda ısrarlı olmuştur.¹⁶⁰

Kur'ân'a göre esirin yiyeceği vermek¹⁶¹ ve onu doyurmak Müslüman devletin sorumluluğu altındadır. Fakat İslâmiyet'in erken dönemlerinde Allah Rasulü, esirleri muhâripler arasında paylaşarak onlara karşı iyi davranılmasını tavsiye ederdi. Kaynaklar esirlerin, onları esir alanlarla aynı gıdalarla

¹⁵⁷ Hamidullah, *age*, II, 1040.

¹⁵⁸ Hamidullah, *age*, II, 1041.

¹⁵⁹ Hamidullah, *age*, II, 1041.

¹⁶⁰ Afzalurrahman, *Sîret Ansiklopedisi*, III, 275.

¹⁶¹ "Onlar, kendi canları çekmesiyle yoksula, yetime ve esire yedirirler." Bkz. İnsan, 8.

beslendiklerini bildiriyorlar. Sahabîler arasında daha ince düşünen bazıları, bu hususta ileri derecede fedakârlıklar sergilemişlerdir. Hatta onlar, kendi yiyeceklerini ikram ederler ve kendileri sadece hurma ile yetinirlerdi. Hz. Peygamber, Bedir ve Huneyn savaşlarında ihtiyacı olan esirlere elbise dahi verirdi. Böylece esirlerin çeşitli ıstırapları ve sıkıntıları da giderilmeye çalışılırdı.¹⁶²

Özel Bir Örnek: Esir Olan Sümâme b. Usâl'e Peygamber'in (s) Davranışı

Yukarıda ismi geçen Sümâme b. Usâl'in İslâm'ı kabul etmesi de Hz. Peygamber'in yüksek sabır ve toleransının bir neticesi olarak tezahür etmiştir:

Sümâme, Resûlullah'ın Medine'ye hicretinden önce Mekke'yi ziyaret etmişti. Kendisini İslâm'a girmeye davet ettiğinde Sümâme buna şu cevabı vermiştir: "Bir daha bu teklifini tekrarlarsan seni öldürürüm." Daha sonraki bir zamanda da aynı şahıs, Resûlullah'ın kendisine gönderdiği bir elçiyi de öldürmeye kalkmış ve amcasının araya girmesiyle bundan kaçmıştı. Buraya aniden çıkagelen bir İslâm askerî birliği Sümâme'yi kıstırmış ve onu yakalayıp Medine'ye getirmiştir; kendisi işte burada Mescid-i Nebi'deki bir sütuna bağlı tutulmuştu. İbn Hişâm'ın verdiği bilgiye göre, bu askerî devriye mensupları onu tanımıyorlardı. Muhammed (s) onu tanıır tanımaz kendisine saygı gösterilmesini emretti ve bizzat kendi evinde bu pisboğaz ve obur esirine yiyecek gönderdi; zirâ bir deveden bir defada sağılan süt ona kâfi gelmemişti. Resûlullah ne zaman onun yanından geçse, onu İslâm'a girmeye davet ediyordu. Sümâme'nin ise ona verdiği cevap hep aynıydı: "Şayet beni öldürecek olursan, zaten kanı dökülecek katil bir kimseyi (zû dem) öldürmüş olacaksın; şayet kan diyeti kabul etmek istersen istediğin ne işe hepsini iste (veririm)" Onun bu sözlerine Muhammed (s) hiçbir cevap vermemeksizin oradan uzaklaşıp gidiyordu. Sümâme bu arada camide olup bitenleri bizzat gözleriyle görüyor ve İslâm dininin ne demek olduğunu iyice anlıyordu. Üç gün sonunda, o yine mütad cevabını tekrar ettiğinde Resûlullah, onun hiçbir fidye alınmaksızın serbest bırakılması için emir verdi. Sümâme, cami'den çıktı Bakî Koruluğuna girdi, burada bir güzel banyo yapıp temizlendikten sonra Muhammed'in (s) huzuruna döndü geldi ve ihtidâ ettiğini ona bildirdi; onun bu hareketine Resûlullah:

"Şu ana kadar sen bana dünyanın en iğrenç adamı gibi duruyordum; işte artık şimdi seni herkesten çok takdir ediyorum"

¹⁶² Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, II, 1002.

Akşam olunca birçok hizmetçi her zaman olduğu gibi ona yemeğini getirdiler ve sonunda kendisine getirilen yemeklerin çoğunu yemeyip geride bıraktığını görerek şaşırıldılar. Durum Resûlullah'a anlatıldığında o:

“Buna hiç şaşırmayınız; mü'min insan bir mide ile, kâfir ise yedi yedi mide ile yemek yer”

Bir müddet sonra Sümâme ülkesine dönmek üzere Medine'den ayrıldı; yolu üzerinde Mekke'ye uğradı ve orada Beytullah'ta İslâmî esaslara göre herkesin gözü önünde namaz kılarak milleti şaşkına uğrattı. Hemen onu öldürmek üzere kısıvrak yakaladılar fakat içlerinden birinin Mekke'nin Yemâme'den gelecek hububata ne kadar çok ihtiyacı olduğunu hatırlatması üzerine serbest bıraktılar. Ancak Sümâme onlara şöyle dedi:

“Bundan sonra, Muhammed (s) müsaade etmedikçe benim ülkemden bir tek hububat bile alamayacaksınız.”

Gerçekten de Mekke'de bir müddet sonra kıtlık belirince, bu yasaklamanın (ambargo) kaldırılması için hasımları Resûlullah'a müracaat edip ricada bulunmaya mecbur olmuşlardır. Ve o dediklerini yapmıştır. Bu olayın cereyan ettiği tarih 6. Hicrî yılın başlangıcıdır.¹⁶³

Sünnetinin bir parçası olarak Hz. Muhammed, savaş esirleriyle ilgili uygulanacak yöntemler konusunda şahabîlerine danıştı. Önde gelen sahabîlerin bir kısmı esirlerin başlarının uçurulmasını önerdiler. Ancak Allah Resulü, bu teklifi kabul etmeyip, belirli bir fitye ödeyip serberst bırakılmalarını tavsiye eden Ebû Bekr'in görüşünü benimsedi.¹⁶⁴

Bununla birlikte Hz. Muhammed (s), okuma-yazma öğretmeleri karşılığında (on Müslüman çocuğuna okuma yazma öğretmeleri sonucunda), bir kısım esiri serbest bıraktı.¹⁶⁵ Esirlerin bir kısmı da gücü olmayadığı ve kendilerine yardım edecek dostları bulunmadığı için özgür bırakıldılar.¹⁶⁶

163 İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, II, 638-639; Diyarbekrî, *Târihü'l-Hamîs*, II, 3; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 403-404.

164 İbn Sa'd, *et-Tabakâtu'l-Kübrâ*, II, 22-26; Taberî, *Tarîhu'r-Rusul ve'l-Mulûk*, II, 474-475.

165 İbn Sa'd, *age.*, II, 22-26; Taberî, *Tarîhu'r-Rusul ve'l-Mulûk*, II, 463; Markizî, *İmtâu'l-Esmâ*, I, 119.

166 İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, I, 660; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 226.

Yine Hz. Muhammed'in şu uygulamaları, şiddet ve savaşın hiçbir insanî sınıır ve ölçü tanımadığı yaşadığımız çağın güçleri için ibretler ve öğretici erdemlerle dolu değerleri bünyesinde barındırmaktadır:

“Resûlullah, bu savaşta öldürülmüş bulunan düşman askerlerinin hiçbir şekilde cesetlerinin darbedilip kılıçlanmaması için emir verdi. Sadece şehit düşen Müslümanların değil aynı zamanda düşmana ait cesetlerin de gömülmesi Resûlullah'ın bir emri ile gerçekleştirilmiştir; hiç şüphesiz iki zümre birbirinden ayrı yerlere gömülmüşlerdir. Savaş meydanından ayrılacağı sırada harp esirlerini, her birinin bir esiri muhafaza altında tutabileceği şekilde, Müslüman askerler arasında dağıttı ve esirlerce iyi muâmele edilmesi hususunu tenbih etti.¹⁶⁷ Esirlerden elbisesiz kalmış olanlara libas verildi Bu esirler Müslümanlarla birlikte ve eşit şartlarda, yemeğe oturuyorlardı. Öyle vakalar olmuştur ki, muhafız askerlerden bazıları, kendilerini tutumayıp elleri altına verilmiş esirlere karşı gösterdikleri ezâlî mûameleyi durdurmaları için Resûlullah'ın o derece ciddî azarlarına muhatap olmuşlardır ki kendi nefisleri için birkaç hurma ile iktifâ etmeye mecbur kalmışlardır.”¹⁶⁸

Hz. Muhammed'in Tay kabilesinin (Asıl vatanları Yemen olan Tay'lar, Arap göçleri tarihinde en dikkat çekici ve en heyecanlı maceraları yaşamış bir hak topluluğudur.) yönelik tavrı ve uyguladığı yöntem, erdemli evrensel bir liderlik modelidir. Mekke'nin fethedilmesinin arkasından şehrin idaresinin İslâm devletine bağlanmış olması, birçok kabileyi tarafsız tutumlarını değiştirip İslâm ile birlikte yaşamaya yöneltmiştir. Hicri 9. yılda. Medine'ye gelen kabîle temsilcisi heyetleri arasında Tay'ınki de mevcuttu.¹⁶⁹

“Bir rivayete göre Hz. Ali'in Tay'ın Fils adındaki putunu kırmak üzere gönderildiği sefer esnâşında efsânevî cenkci şöhrete sahip Hâtim'in oğlu Adî ona doğru gelmekte olan bu Ordu'dan kaçmıştı. Kendisi Hıristiyan dininden bir kimse olarak, yanına ailesini de almak suretiyle Suriye-Filistin yoluna düştü. Bununla beraber yanına (muhtemelen Suffâne adını taşıyan) kızkardeşini almayı ihmal etmişti. Netice olarak bu kadın esir alındı ve Medine'ye getirildi. Bu hanım, Resûlullah'ı görür görmez ona şunları söyledi:

¹⁶⁷ Taberî, *Tarîhu'r-Rusul ve'l-Mulûk*, II, 460-461.

¹⁶⁸ Taberî, *age*, I, 461; Muhammed b. Ömer Vâkîdî, *Kitâbu'l-Meğâzî*, tah: M. Jones, III. baskı, Beyrut 1984, I, 119; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 226-227.

¹⁶⁹ Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, I, 518-519.

“Babam öldü, kardeşim ise utanç verici bir şekilde beni terk etti; sen bâri bana cömert davran! Allah da sana kerîm davranacaktır...”

Resûlullah bu sözler üzerine merhamet edip ona hürriyetini îade etti ve daha sonra da Tay ülkesine gitmek üzere hazırlık yapan bazı yolcuların kervanına katılabilmesi için ona bir binek hayvanı temin etti ve lazım gelen ihtiyaç ve yiyeceklerini de yanına verdi. Bu hanım daha sonra kardeşinin yanına olmak üzere Suriye’ye geçmiş ve karşılaştıklarında, kendisini evvelce terk ettiği için yüzüne karşı harekette bulunmuş ise de iki kardeşin tekrar uzlaşıp barışması zor olmamıştır; kızkardeşi ona başından geçenleri anlatmış ve:

“Senin de Medine’ye gitmen lâzım; şayet gerçekten Muhammed, Allah’ın bir Resûlü ise, onun Elçiliğini en önce kabul ve ikrâr edenler daha çok övgüye lâyık olacaklardır. Şayet o aelâde bir hükümdar ise senin bu bîat ve itaatin sana bir noksanlık getirip değerini düşürmez; sen ne isen o kalırsın.”

Bu sözlerden sonra onun dediğini yapmayı kabul etti ve Medine’ye geldi. Mescid’de iken Resûlullah’ı tanıyıp selâm verdi. Muhammed (s) ona itibar etti ve onu evine götürmek üzere birlikte Mescid’den ayrıldılar. Yolda yaşlı bir hatun, Resûlullah’a yanaşıp onunla uzun süre konuştu. Adî bir hükümdarın böyle bir şeye asla müsaade etmeyeceğini düşündü. Resûlullah’ın evine girdiklerinde Muhammed (s) orada üzerine oturulacak yegâne şey olarak duran minderi ona doğru oturması için uzattı ve kendisi de toprak döşeme üzerine oturdu. Adî bütün bu olanları gitgide artan bir hassasiyetle takip ediyordu. Müteakiben Muhammed (s) ona İslâm dininin ne olduğunu anlattı ve şunu ilave etti:

“Bu dine senin girmene mani olan şey nedir? Şayet Müslümanların fakir olduğunu zannediyorsan şunu bil ki kısa bir zaman sonra onlar arasında sadaka kabul eden kimse kalmayacaktır; şayet onların zayıf olduklarını düşünüyorsan, şunu bil ki kısa bir zaman sonra bir kadın Irak’taki Kadisiyye’den Mekke’ye Haccetmek üzere, Allah’tan başka kimseden korkmayarak tek başına seyahat edebilecektir; şayet hükümdarlığın Müslümanlardan gayrı milletlerde olduğunu söylüyorsan, şunu bil ki Bâbil şehrindeki beyaz sarayların kapıları onlara açılacaktır.”

Böylece Adî Müslüman oldu ve gerçekten de işin başında zorlukla inandığı, Tayy’ların vaktiyle yağmalayıp durdukları ülkelerden geçen yolların emniyet ve selâmet içinde olduğunu görece kadar ve Sâsânî İmparatorluğu

topraklarının İslâm Orduları tarafından Fethedilişine şahit olacak kadar uzun bir ömür sürdü.¹⁷⁰

İnsan hayatına değer veren Hz. Muhammed (s), Bedir savaş esirlerinin akibetleri hususunda, Hz. Ömer'in öldürülmeleri teklifi yerine, Hz. Ebû Bekr'in fidyeye karşılığı serbest bırakılmaları önerisini benimsemiştir¹⁷¹

Bize kadar ulaşan bilgi ve vesikaların ulaştığı noktalar, Hz. Muhammed'in insan ve hayatı öne alan uygulamalarıyla doludur:

“Resûlullah, bir gayrimüslim olan Amr b. Ümeyye'yi, Necâşî'nin nezdinde elçi olarak göndermişti. Bedir'deki müşrik esirlerin her birinin “kurtuluş fidyesi” olarak on müsliman çocuğuna okuma-yazma öğretmesini Resûlullah şart koşmuştu. Şahsi katibi Zeyd b. Sâbit'e İbrânî yazısını öğrenmesini emretmiş ve o da anlaşıldığına göre bunu şehirdeki Yahudilerden öğrenmişti. Şu halde, o gayrimüslimleri memur, muallim, teknisyen, inşaatçı, vs. olarak kullanmayı helâl telakki ediyordu. Resûlullah, şahsen Medine'nin Yahudi tüccarlarından yiyecek maddesi satın almış, hattâ zırhlı gömleğini onlardan birine rehin olarak bırakmış ve onu geri alamadan vefat etmişti. Bir Yahudi bankerinin Peygambere, bizzat gelerek borcunu ödemesini istediği zikredilir. Vasiyetinde “gayrimüslim tebeama (ehli zimme) iyi muamele ediniz!” demiş olduğunu görüyoruz.”¹⁷²

Yaşadığımız dünyadaki savaşları ve orada esirlere yapılan insanlık onurunun ayaklar altına alan akla hayale gelmeyen muameleleri göz önünde bulundurduğumuzda, bunların İslâm Peygamberi'nin uygulamalarıyla kıyas kabul edemez oldukları görülmektedir/anlaşılmaktadır.

11. MİSAFİRLERİNİ EV SAHİBİ YERİNE KOYAN PEYGAMBER

Misafirlerine karşı çok yakın bir ilgi gösteren Kutlu Peygamber, nübüvvetten önce de misafirperver ve cömert bir kişiliğe sahipti.¹⁷³ Medine'de zengin-fakir, dost-düşman, gelen herkese kapısı açık, son derece misafirperver, cömert ve ikram sahibi olan Hz. Peygamber'in evini farklı ırk, din ve kabileden

170 İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, II, 579-581; Hamidullah, *age*, I, 519-520.

171 Taberî, *Tarihü'r-Rusul ve'l-Mulûk*, II, 474-475; Hamidullah, *age*, II, 893.

172 Hamidullah, *age*, II, 895.

173 Afzalurrahman, *Sîret Ansiklopedisi*, I, 58.

çok sayıda insan ziyaret ederdi. Sevgi İnsanı, onları karşılar, bizzat kendisi hizmet eder ve ihtiyaçlarını karşılardı. Ayrıca evine gelen misafirler, mutlaka Allah Rasülü'nün kendilerine verdiği bir hediyeyle geri dönerlerdi.¹⁷⁴ Bu uygulamaların bir yansıması olarak, belki de Osmanlı'daki yemeğe davete edilen misafire yediklerinden dolayı dişleri yıprandığı için verilen "diş kirası" geleneğinin başlamasına sebep olmuştur.

Peygamberimizin misafirperverliği, Müslümanlarla sınırlı kalmamıştır. Dini, ırkı, sosyal statüsü farklı olan tüm insanlar, O'nun tarafından aynı şekilde karşılanmış ve sıcak bir muamele görmüştür. Müşrikler ve Yahudiler onun evine misafir olmuşlar ve hiçbir ayrıma uğramadan konuk edilmişlerdir.¹⁷⁵

Habeşistan'dan gelen bir Hıristiyan heyetini Rasulullah, evinde misafir etmiş ve ayrıca onlara kendisi hizmet etmiştir. Yine "bir defasında müşriklerden birisi ona misafir olmuştu. Ona bir keçinin sütünü verdi ve müşrik tamamını içti. İkinci keçininki verildiğinde onu da içti. Rasulullah adam doyana kadar süt verdi. Bu şekilde, müşrik yedi keçinin sütünü içti."¹⁷⁶

Bazen, misafirlerine evdeki her şeyi ikram etmeleri sonucunda Allah Rasülü ve ailesine yiyecek hiçbir şey kalmamış ve onlar da aç olarak yatmışlardır.¹⁷⁷ Bu tür haller, Peygamberimizin hayatında sık sık meydana gelmiş sıradan olaylar olarak devam etmiştir. Evinde misafir bulunduğu, Hz. Peygamber, aralıklı olarak kalkarak misafirlerinin ihtiyaçlarının olup olmadığını kontrol ederdi.¹⁷⁸

Bunun yanı sıra, Hz. Peygamber bir yere ziyarete gittiğinde, sonsuz tevazu ve saygıdan dolayı sohbet esnasında kendisine özel ayrı bir yer tahsis edilmesini hoş karşılamaz ve herkesin oturduğu yerin dışında başka bir yeri tercih etmezdi. Kendisi ashabın bulunduğu bir yere geldiğinde, ayağa kalkılmasından hoşlanmaz, neresi boş ise hemen oraya otururdu. Yani O, yaşadığı çağın kabile reisi, devlet başkanı ve krallarının hiçbirisiyle mukayese edilemeyecek kadar tevazu sahibi idi. Onlar gibi insanlardan farklı bir şekilde; lüks ve saltanat içerisinde hayat sürmekten uzak dururdu. Hz. Peygamber,

174 Afzalurrahman, *age*, I, 58.

175 Afzalurrahman, *age*, I, 58.

176 Müslim, Eşribe, 186; Ahmed b. Hanbel, II, 375; Afzalurrahman, *age*, I, 58.

177 Bkz. Ahmed b. Hanbel, VI, 397.

178 Buharî, Edep, 85; Afzalurrahman, *age*, I, 58.

beraber oturduğu dost, arkadaş ve misafirlere karşı saygısızlık olmasın diye ayaklarını dahi uzatmaktan hayâ ederdi. Yanına gelen, onu ziyaret eden herkes O'ndan büyük ikram ve saygı görürdü. Öyle ki, çoğu zaman ziyaretçisini üzerine oturtacak bir şey bulamadığı zaman hırkasını çıkarır, yere serer ve üzerine oturmasını isterdi.¹⁷⁹ Şaşırın okuyucu için söylenmesi gerekir ki, anlatılanlar, sadece sözlerden ibaret kalmış nesilden nesile aktarılan gerçeklik taşımayan olaylar olmadığı gibi, özellikle de insanların kendilerinin ürettiği efsane ve hayal mahsulü hadiselerden de meydana gelmemiştir; bizzat Hz. Peygamber ve çevresindeki kimselerle birlikte yaşanmış gerçek olaylardan teşekkül etmiştir.

12. İNANÇLARI, DİNLERİ VE TEMSİLCİLERİNİ GÖLGESİNDE BARINDIRAN VE HİMAYE EDEN PEYGAMBER

Barış peygamberi Hz. Muhammed (s), İslâm coğrafyasını, inanç ve dinlerin özgürleştiği bir bölge haline getirmiştir. Peygamber'in (s) bu yöndeki icraatlerini, bizzat diğer dinlerin mensuplarında mevcut olan vesikalar ispatlamaktadır. Son Elçi, insanların ve toplumların inanç, ibadet, dinî ritüel ve kutsallarına müdahaleye başvurmamış; tayin ettiği vali ve yöneticilere de bu hususta önemli uyarılarda bulunmuştur. Valilerin tebaaya nasıl muamele yapacaklarını bizzat bildirmiştir. Hz. Muhammed tarafından vali olarak atanan el-Alâ b. el-Hadramî (onun nezdinden tüm valiler) için hicretin dördüncü yılının bitmesine iki ay kala Zülkadenin üçünde yazılmış metin, bunun bir kanıtıdır:

Valilere Ahid

“Müslümanlara Nasıl Davranacakları Konusunda İmamın Valilerine Ahidi (Bâbı)

Esirgeyen bağışlayan Allah adıyla.

Bu, ümmî, Kureyşli, Hâşimî, Allah'ın elçisi ve bütün yaratıklarına peygamberi olan Muhammed b. Abdullah'tan, el-Alâ b. el-Hadramî ve onun yanındaki Müslümanlara bir yazıdır, size yaptığı ahittir. Ey Müslümanlar, gücünüz yettiğince Allah'tan sakının. Ben size, el-Alâ el-Hadramî'yi gönderiyorum. Ona tek ve ortaksız Allah'tan sakınmasını, sizin aranızda hak ve

¹⁷⁹ Eraslan, Keleş, *Güzel Örnek Hz. Peygamber*, 50 (Naklen; A. Kılanî, *Mevridu's-Safâ fi Şemâilî'l-Mustafa*, 2-7).

hukuku gözeterek davranmasını, sizin ile karşılaştığı Müslümanlar arasında Yüce Allah'ın kitabında indirdiği adalet esaslarına göre hükmetmesini emrettim. Böyle yaptığında, adaletlice dağıttığında, merhamet istendiğinde acırsa, ona itaat etmenizi emrederim. Ona itaat edin ve sözünü dinleyin. Ona güzelce destek verin ve yardımcı olun. Benim sizde, itaat hakkım ve gerçek anlamıyla değerlendiremeyeceğiniz büyük bir hakkım var. Allah'ın azametinin hakkını ve elçisinin hakkını dile getirmekte söz yeterli olmaz. Ayrıca, Allah'ın ve peygamberinin, genel olarak bütün insanlarda, özel olarak da sizde zorunlu bir itaat ve ahdine vefa hakkı vardır. Aynı şekilde, Müslümanların da yöneticilerine karşı zorunlu bir hakkı ve itaat borcu vardır. Allah, itaate sarıldandan, itaat ehlinin hakkına ve yöneticilerin hakkına saygı gösterenden hoşnut olur. Çünkü itaatın, hedeflenen her iyiliği sağlayıcı, sakınılan her kötülükten kurtarıcı yönü vardır. Ben, Müslümanların az ya da çok işini yükleyip de onlar hakkında adaletlice davranmayana, itaat edilmeyeceğine dair, Allah'ı onun aleyhine tanık gösteririm. Böylesi, yüklediğim görevden alınır. Ben, onun yanındaki Müslümanların zimmetlerinden, yeminlerinden ve ahitlerinden uzağım. Bu durumda, Allah'tan iyilik isterler. Bundan sonra, kendileri arasındaki en erdemliyi başlarına getirirler. Şunu belirteyim ki, el-Alâ b. el-Hadramî'nin başına bir musibet gelirse, Seyfullah Halid b. el-Velid, onlar hakkında el-Alâ b. el-Hadramî'nin halefi olur. Hak üzere olduğu sürece, haktan sapıncaya kadar onu dinleyin ve ona itaat edin.

Allah'ın bereketi, yardımı, desteği, âfiyeti, doğruya eriştiriciliği ve başarı vermesi, sizinle olsun. Karşılaştığımız insanları, Allah'ın indirilen kitabına, sünnetine ve elçisine sünnetine, Allah'ın kitabında helal kıldığını helal saymaya çağırın. Ortaklardan uzak durun, şirkten ve küfürden uzaklaşın, taguta, Lât ve Uzza'ya tapmayı reddedin, Meryem oğlu İsa'ya ve Uzeyir'e tapmayı, meleklerle, güneşe, aya, ateşe ve Allah'a ortak koşulan her şeye tapmaktan vazgeçin. Allah'ı ve elçisini dost edinin. Allah ve elçisinin uzak durduğundan uzak durun.

Bunun yaparlarsa, kabul ederlerse ve dostluk (vilâyet) ortamına girerlerse, işte bu durumda Allah'ın kendilerini çağırduğunuz kitabındaki içeriği onlara açıklayın, şunu belirtin: Allah'ın indirilen kitabı, tertemiz ruhu'l-emin'in yanındadır, Muhammed b. Abdullah onun elçisidir, peygamberidir, sevgilisidir, onu bütün insanlara, beyaza ve kırmızıya, insana ve cine rahmet olarak göndermiştir. Bu, Allah'ın insanların haklarını birbirine karşı koruyucu nitelikteki, sizden önce olan ve sizden sonra olacak olan her şeyin haberi

bulunan bir kitaptır. O, bütün kitaplara başat, kendinden önceki Tevrat, Zebur ve İncil'i onaylayan, Allah'ın bir kitabıdır. Allah bu kitapta, Allah'ın elçileri ve peygamberleri kendilerine geldiklerinde eski atalarının onlara nasıl karşılık verdikleri konusundaki bilemediklerinizi, onlara bildirdiği mesajı ve Allah'ın ayetlerini nasıl kabul veya reddettiklerini size bildirir. Allah kitabında sizlere, onların durumlarını, yaptıklarını, kaçınmanızı sağlamak, Allah'ın buyruğuna özen göstermedikleri için kötü davranışları yüzünden başlarına gelmesi gibi, sizin de Allah'ın kitabındaki ceza, gazap ve intikamın başınıza gelmemesi için onlar gibi hareket etmememiz amacıyla günahları dolayısıyla yok olanların yaptıklarını haber verir.

Size kitabında, aynı davranışlarda bulunmanız amacıyla sizden önceki kurtuluşa erenlerin davranışlarını bildirmiştir. Bütün bunları, size olan rahmeti ve Rabb'inizin şefkati dolayısıyla kitabında belirtmiştir. O, sapıklıktan doğruya erdiricidir, bilinmezliyi açıklayıcıdır, sürçmeyi önleyicidir, karanlığı aydınlatıcıdır, fitneden kurtarıcıdır, hastalara şifa vericidir, yokoluştan koruyucudur, bilgisizlikten kurtarıcıdır, karışıklığı önleyicidir, dünya ve ahret işlerini ayırıcıdır, onda dininizin kemali (bütünü) vardır.

Bunu onlara sunar da kabul ederlerse, dostluğu kıvamına getirmiş olurlar. Bu durumda onlara İslâm'ı öneririz. İslâm beş vakit namaz, zekat ödeme, Beytullah'a hac, Ramazan orucu, cünüplükten gusül, namazdan önce temizlenme, ana-babaya iyi davranma, Müslüman akrabaya bağlılık, müşrik bile olsa ana-babayla iyi geçinmedir.

Bunu yaptıkları (kabul ettikleri) takdirde, Müslüman olmuşlar demektir. Bundan sonra onlara iman çağrısı yapın, kurallarını (şerâi) ve öğretilerini (meâlim: temellerini) belirtin. İman, tek ve ortaksız Allah'tan başka tanrı olmadığını, Muhammed'in onun kulu ve elçisi olduğunu, Muhammed'in getirdiğinin gerçek, onun dışındakilerin bâtıl olduğunu kabul etmektedir, Allah'a, meleklerle, kitaplarına, elçilerine ve peygamberlerine, ahiret gününe iman etmektir, önündeki ve ardındaki Tevrat, İncil ve Zebur'a iman etmektir, dirilişe, hesaba, cennet ve ateşe, ölüm ve dirime inanmaktır, Allah için, elçisi için ve bütün mü'minler için imandır.

Bunu yaptıklarında ve kabul ettiklerinde, onlar Müslüman ve mü'mindir. Bundan sonra onlara, iyiliği gösterin, iyiliğin kendileri ile Allah arasındaki emaneti yerine getirme, elçilerine verdiği ahdi tutma, elçilerinin halka ve mü'minlerin imamlarına karşı ahidine bağlı kalma olduğunu bildirin. Teslim

(Müslüman) olmak, Müslümanların her türlü dil ve el gaillesinden esen kalması, kendisi için istediklerini aynen öteki Müslümanlar için de istemesidir, Rabb'in vaatlerini, onunla karşılaşmayı ve yüzyüze gelmeyi, her an dünyadan ayrılmayı kabul etmektir, her gün ve gece kendini hesaba çekmek, geceyi ve gündüzü iyi değerlendirmek, gizli ve açıkta Allah'ın yapılmasını zorunlu kıldıklarına bağlı kalmaktır.

Bunu yaptıklarında, onlar Müslüman, mü'min ve muhsin (iyi) dir. Daha sonra onlara, kâfirleri belirtin ve iyice tanıtırın, büyük günahlardan dolayı yokoluştan onları korkutun, çünkü büyük günahlar yok edicidir. Onların en üstünü, Allah'a şirk koşmadır. "Şüphesiz ki Allah, kendisine ortak koşulmasını bağışlamaz." Daha sonra sihir (büyü) gelir. Sihirbazın kurtuluş şansı yoktur. Öteki büyük günahlar ise yakınlarla ilgiyi kesmek (Allah onlara lanet etsin), savaştan kaçma (Allah'ın öfkesini çekerler), ganimetten aşırma (kıyamet günü aşırıdıklarını getirecekler, ama onlardan kabul edilmeyecektir), mü'min bir canı katletmektir (cezası cehennemdir), iffeti kadına iftira atmaktır (dünya ve ahirette lanete uğrattırır), yetim malını yemek, "karınlarına ateş atarlar, cehenneme gireceklerdir.", riba yemektir, riba yiyenler Allah'a ve peygamberine karşı savaşa hazır olmalıdır. Büyük günahlara son verirlerse, onlar Müslüman, mü'min, muhsin ve muttekîdir. Takvayı mükemmele eriştirmişlerdir. Bunun benzeriyle onları ibadete çağırın. İbadet oruç, kıyam (namaz Gece ibadeti), huşû, hudû, rüku, secde, yöneliş (inâbe), yakîn, ihsan, tehlîl, tesbih, tahmid, temcîd, tekbir, zekatı ödedikten sonra ayrıca sadaka, tevazu, sükûn, yardımlaşma, yakarış, dua, mülkün Allah'a aitliğini kabul ediş, kulluk (ubûdiyet), iyi davranışlarda bulunmadır.

Bunu yaptıklarında, onlar Müslüman, mü'min, muhsin, muttekî ve ağabeydir. İbadeti mükemmele eriştirmişlerdir. Bundan sonra onları, cihada çağırın, Allah'ın cihadla ilgili erdem ve sevap özendirmelerini onlara açıklayın ve özendirmede bulunun.

Temsilci gönderirlerse, onlarla bey'at yapın ve onlara çağrıda bulunun. Onlarla, Allah'ın sünneti ve elçisinin sünneti konusunda bey'at edin. Bu takdirde, size Allah'ın ahdi, zimmeti ve yedi kefaleti vardır (Yani, Allah, vefa konusunda yedi defa kefildir), elinizi bey'attan çekmeyin, Müslüman yöneticelerden birinin işini bozmayın (emrine aykırı davranmayın.)

Allah için öfke duyarak ve dinine destek olarak, Allah yolunda savaşa çıktıklarında, karşılaştıkları insanları çağrıldıkları Allah'ın kitabına, bu çağrıya

cevap vermeye, Müslüman olmaya, iman etmeye, iyiliğe, takvaya, ibadete ve cihada çağırırlar. Kim onlara uyarsa, onlar cevap vermiştir, hak ve borçlar üstlenmiştir, müslümandır, mü'mindir, muhsindir, muttekîdir, ağabeydir, mücahiddir. Sizin hak ve yükümlülükleriniz onlar için de aynen geçerlidir. Kim bu konuda size karşı çıkarsa, Allah'ın buyruğuna ve dinine dönünceye kadar onunla savaşın. Kiminle antlaşma yaptıysanız ve Allah'ın zimmetini verdiyseniz, buna bağlılık gösterin. Kim size savaş açarsa, siz de ona savaş açın. Size kim tuzak kurarsa, siz de ona karşı tuzak kurun. Kim size karşı harekete geçerse, siz de harekete geçin. Size saldırına, siz de saldırın. Size hile yapana, siz de aşırı gitmeden oyun yapın. Çünkü haksızlık ettikten sonra ele geçirilenlerin, haklı hiçbir dayanağı yoktur.

Bilin ki Allah sizin yanınızdadır, sizi görür. Yaptıklarınızı da yapacak olduklarınızı da bilir. Allah'tan sakının. Daima sakınan olun. Bu ancak bir emanettir. Bunu bana Rabb'im emanet etmiştir. Bunu kullarına, Allah'a karşı bir mazeretleri olmaması ve bu yazının ulaştığı bütün yaratıklarına kanıt olarak ileri sürmem sonucunda karşı kanıt bulunmaması için bildiriyorum. Kim bundakine göre hareket ederse, kurtulmuş olur. Kim ondakine uyarsa, doğruyu bulmuş demektir. Kim bunu öne sürerek mücadele ederse, kurtuluş olur. Kim bunun uğrunda savaşır, yardım görür. Kim bunu terk ederse, dönünceye kadar sapıtır. Bunda bulunanı öğrenin, kulaklarınıza onu duyurun, bilincinize nakşedin, yüreklerinize kazıyın. Çünkü o, gönüllerin ışığı, yüreklerin baharı, içinizdeki dertlerin şifasıdır. Buyurucu ve belirtici olarak, önleyici ve öğütleyici olarak, Allah'a ve elçisene çağırıcı olarak işte bu yeter."¹⁸⁰

H. Muhammed (s), inanç ve din hürriyetini sadece, Müslüman halk için sağlamamıştır. O, İslâm coğrafyasında bulunan kitabî ve kitabî olmayan diğer dinler için de, aynı özgürlükleri vermiştir. Özgürlükler; yaşam, mülkiyet, inanç, vicdan, ibadet ve din sahalarını da kapsamaktadır.

a. Yahudiler Verilen Haklar ve Özgürlükler

Kendilerine inanç, ibadet, yaşam, mülkiyet ve teşebbüs özgürlüğü verilen topluluklardan ilki, Yahudi tebaadır.

Yahudiler, Karen Armstrong'a göre, Batı'da soykırma uğramalarına rağmen, H. Muhammed tarafından Medine'de çok büyük hoşgörüye muhatap

¹⁸⁰ Hamidullah, *el-Vesâiku's-Siyâsiyye (H. Peygamber Döneminin Siyasi=İdarî Belgeleri)*, 424-430.

oldular. Onun Yahudilerin her iki kültürdeki konumlarıyla alakalı karşılaştırması dikkate değerdir:

“Biz Batılılar için Hz. Muhammed’in Medine’deki Musevilere davranışlarını anlamak çok zordur, çünkü kendi geçmişimizden çok fazla utanç verici hayaletleri karşımıza getirmektedir. Ama Hz. Muhammed’in vahadaki üç büyük Musevi kabileye karşı tutumu, yaklaşık bin yıl boyunca Hıristiyan Avrupa’yı etkisi altına alan ırksal ve dinî nefretten ve Yahudi soykırımından çok farklıydı. Hıristiyanların gerçek dışı korkuları, nihayet Hitler’in Yahudilere karşı başlattığı dünyevî haclı seferleriyle ifadesini bulmuştu. Hz. Muhammed’in bu tür fantezileri ya da korkuları yoktu; Medine’ye Yahudilerden arındırmaya falan çalışmıyordu. Kaynuka ile kavgası tamamen politikti ve Ahit’e bağlı kalıp Müslümanlar ile barış içinde yan yana yaşayan daha küçük Musevi kabilelerine asla yayılmamıştı.”¹⁸¹

Yahudi tebaa ile ilgili en erken hukukî düzenlemeler, Medine Anayasası’nda (Vesikası) gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede Yahudilere yardım ve destek vaadi verilmiştir. Yine, Medine’de yaşayan tüm Yahudiler, kendi dinlerini seçme ve onun ibadet ve ritüellerini serbestçe yerine getirebilme; emniyet ve güven içinde yaşama haklarına sahiptirler. Müslümanlar ve Yahudiler, düşmanlarına karşı ortak hareket ederler.

Birtakım hak ve özgürlükleri belirtilen Medine Vesika’sının bazı bölümleri şöyledir:

Medine Anayasası (Vesikası)

“Yahudilerden bize tâbi olanlar, zulme uğramaksızın aleyhlerindekiyle yardımlaşmaksızın, yardım ve desteğimize hak kazanır.

Avf oğulları Yahudileri, mü’minlerle birlikte bir ümmet oluştururlar. Yahudilerin dinleri kendilerine, mü’minlerin dinleri kendilerinedir; bu hükme hem kendileri, hem de Mevlâları dahildir; ancak, haksızlık eden veya suç işleyen, sadece kendine ve ailesine zarar vermiş olur.

Müslümanlar ve Yahudiler, Yesrib’e karşı saldırıcılara karşı birbiriyle yardımlaşır. Şayet onlar (Yahudiler), (Müslümanlar tarafından bir sulh akdi yapmaya ve ona katılmaya çağırırlarsa, doğrudan doğruya sulh yaparlar veya ona katılırlar. Şayet onlar (Müslümanlar) benzer bir şeye çağırırsa, din

¹⁸¹ Armstrong, *Hz. Muhammed İslâm Peygamberinin Biyografisi*, 270.

konusunda girilen savaş müstesnâ, mü'minlerin onlara karşı aynı borçları vardır.

Evs Yahudilerine ve Mevlâlarına, bu sayfada gösterilen hak ve borçlar, bu sayfada gösterilenlerce tam bir şekilde uygulanır. Bu kaidelere uyulur, aykırı davranılmaz. Haksız kazanç sağlayanlar, sadece kendilerine zarar vermiş olur. Allah, bu sayfadakilere en doğru ve riayetkâr olanlarla beraberdir.

Bu kitap, haksız fiil ve suç işleyen (ile cezası) arasına engel olarak girmez. Haksız fiil ve suç işleme durumları müstesnâ, Medine'den çıkan veya orada oturan güven içindedir. Allah ve elçisi Muhammed (s) riayetkâr ve sakınanın himayecisidir."¹⁸²

Hz. Peygamber'in Yahudilere İmtiyaznamesi

Diğer taraftan Medine dışındaki Yahudiler'in can, mal ve inanç özgürlükleri de, Hz. Muhammed'in sunduğu imtiyaznâmelerle hayata geçirilmiştir. Onun Hicret'in dokuzuncu yılında, Maknâ Halkıyla yaptığı ve Hz. Ali'nin kaleme aldığı antlaşma metni, günümüzün birçok gelişmiş ileri ülkesinde bile, tanınmamış hak ve özgürlükleri ihtiva etmektedir. Buna göre, Maknâ Halkı, Allah ve Resûlü'nün güvencesi altındadır. Onlara saldırı ve haksızlık yapılmayacaktır. Bu halkın ticaret ve teşübbüs özgürlüğü sürekli var olacaktır. İmtiyaznâme'nin metni şu şekildedir:

"Esirgeyen bağışlayan Allah adıyla

Muhammed Resûlullah'tan Benî Cenbe halkı ile Maknâ halkına

Şehrinize dönmekte olan temsilci kurulunuz, bana konuk oldu. Bu mektubum size gelince, güven içinde olacaksınız. Allah'ın zimmeti ve peygamberinin zimmeti sizinledir (size tanınacaktır). Allah'ın peygamberi, sizin bütün kötülüklerinizi ve suçlarınızı (kusurlarınızı) bağışlayacaktır. Allah'ın zimmeti ve Peygamberinin zimmeti sizindir. Size bir haksızlık ve saldırı (tecavüz) yapılmayacaktır. Allah'ın Resûlü, kendisini koruduğundan, sizi de koruyacaktır.

Sizin dokumalarınız, Resûlullah'ın olacaktır. Sahip olduğunuz köleler, nakliye hayvanlarınız ve Resûlullah'ın ya da onun elçisinin (temsilcisinin) yasakları dışındaki silahlarınız sizde kalacaktır. Bundan başka, hurmanızın

¹⁸² İbn Hişâm, *es-Siyretü'n-Nebeviyye*, I, 503-504; Hamidullah, *el-Vesâiku's-Siyâsiyye* (Hz. Peygamber Döneminin Siyasi=İdarî Belgeleri), 63-72

çeyreği, küçük sandallarla tuttuğunuz balıkların çeyreği ve kadınlarınızın yaptığı dokumanın çeyreğini de ödeyeceksiniz. Bundan sonra, her türlü cizye (baş vergisi) ve suhre'den (angarya, boğaz tokluğuna çalıştırma) bağısızsınız. İtaat ederseniz, Resûlullah, şerefli kimselerinizi şereflendirecektir, kötülük yapanları bağışlayacaktır.

Mü'minlere ve Müslümanlara: Kim Maknâ halkına iyi davranırsa, bu onun lehinedir. Kim de kötü davranırsa, bu onun aleyhinedir.

Sizin emîriniz (başkanınız, yöneticiniz), ya sizin içinizden biridir, ya da Resûlullah'ın ehlinden (göndereceği) biridir.

Esenlik dilerim.¹⁸³

Yahudi Maknâ Halkıyla Yapılan Antlaşmanın Başka Bir Rivayeti

Yahudi Maknâ halkına verilen hak ve ayrıcalıklar ilgili diğer bir rivayete göre, bu halk, Allah ve Resûlünün güvencesi altındadır. Onların yaşam tarzlarına müdahale edilmeyecek ve tüm hakları korunacaktır. Dinî ibadet ve kurallar hususunda, bu insanlara baskı ve zorlama yapılmayacaktır. Ayrıca Maknâlıların savaşa katılma zorunlulukları olmayacaktır.

Ali b. Ebî Talib'e Hz. Muhammed'in (s) kendi el yazısıyla hicretin beşinci yılı Ramazan'ın üçüncü gecesinden sonraki Cuma günü imla ettirilen bu yazıya, Ammar b. Yasir, Selmân-ı Fârisî ve Ebû Zer el-Gıfârî şahitlikte bulunmuşlardır¹⁸⁴:

Metnin tamamı şöyledir:

“Esirgeyen bağışlayan Allah adıyla.

Bu, Muhammed Resûlullah'tan, Huneynâ'ya, Hayber ve Maknâ halkına ve nesillerine, kıyamete dek geçerli bir antlaşmadır. Esenlikte olun. Kendinden başka tanrı olmayan Allah'a, sizin adınıza hamdederim. Bana indirilen vahye göre, şehirlerinize ve yurtlarımızdaki evlerinize döneceksiniz. Allah'ın ve

183 Hamidullah, *el-Vesâiku's-Siyâsiyye (Hz. Peygamber Döneminin Siyasi=İdarî Belgeleri)*, 133-134.

184 Belâzurî, Mısırlı bir kimsenin, Hz. Muhammed'in (s) Makna halkına yönelik kaleme alınmış vesikayı, kırmızı deri üzerinde ve yazısı bozuk bir şekilde gözleriyle gördüğünü ve bir örneğini yazdığını söylediğini ve kendisinin de o örnekten bir nüsha aldığını bildirmektedir. Bkz. Belâzurî, *Futûhu'l-Buldân*, 80; Kasım Şulul, *İlk Kaynaklara Göre Hz. Peygamber Devri Kronolojisi*, İstanbul 2003, 395.

peygamberinin güvenceleriyle (eman) dönün. Kendinize, dininize, mallarınıza, kölelerinize ve ellerinizin altındakilere (cariyelere), Allah'ın zimmeti ve peygamberinin zimmeti vardır. Cizye ödeme yükümlülüğünüz yok. Alnınızdaki saçlar (azatlı köleliğin belirtisi olarak) kesilmeyecektir. Toprağınıza hiçbir ordu ayak basmayacak. Savaşa çıkmaya zorlanmayacaksınız ve temsilci olarak gönderilmeyeceksiniz, ondabir (öşür) ödemeyeceksiniz, haksızlığa uğratılmayacaksınız. Kimseye bir resim (vergi) yükü yoktur. Yırtık ve renkli giysileri giymekten, atlara binmekten, her çeşit silahı kuşanmaktan alıkonmayacaksınız. Sizinle savaşanla, siz de savaşın. Kim sizinle savaş sırasında öldürülürse, bundan dolayı hiçbirinize kısas uygulanmayacak, diyet de gerekmeyecektir. Sizden biri, bir müslümanı taammüden öldürürse, Müslümanlarla aynı hükme tâbi olur. Size fuhuş iftirası yapılamaz. Zimmet ehli gibi işlem görmezsiniz. Yardım isterseniz, size yardım edilir. İmdat dilerseniz, size yardım eli uzatılır. Beyaz, sarı, esmer, nakliye hayvanı, silah özel alametli ve savaş zırhı giyme sorumluluğunuz yoktur. Ayakkabınız önden kesilmeyecektir. Camilere girmeniz yasaklanmaz. Müslüman yöneticilerle görüşmeniz engellenmez. Sizin yöneticiniz, ya içinizden biri, ya da Resûlullah'ın ehl-i beytinden biridir. Kesin yerine varıncaya dek, cenazelerinize geniş yer ayrılır. Kendi şerefiniz ve amca kızınız Safiye dolayısıyla şerefli görülürsünüz. Resûlullah'ın ehl-i beyti ile Müslümanların, şerefliğinizi şereflendirmesi, kötülük yapanınızı bağışlaması gerekir. Sizden yolculuğa çıkan, hem Allah'ın, hem de peygamberinin güvencesindedir. Dinde zorlama yoktur. Sizden Resûlullah'ın dinine (milletine) ve vasiyetine uyana, ehl-i beytine emrettiğinin çeyreği vardır. Kureyş'in ata'sının (maaşının) verildiği sırada size ödenir, miktarı elli dinardır. Bu, benden size bir ihsandır. Resûlullah'ın ehl-i beytinin ve Müslümanların, bu antlaşmada yazılı olanların hepsine uyması gerekir. Kim Huneyna'ya, Hayber ve Maknâ halkına iyi davranırsa bu onun için daha kötüdür. Kim bu antlaşmamı (yazımı) okursa, ya da kendisine okunursa, bundaki bir şeyi değiştirir veya ona karşı çıkarsa, Allah'ın lânetçi (melek)lerinin ve bütün insanların lânetine uğrasın. O benim zimmetimden ve kıyamet günündeki şefaetimden uzaktır. O benim hasımımdır. Kim bana hasım olursa, Allah'a hasım demektir. Kim Allah'a hasım olursa, cehennemdedir. (Ne kötü sondur), ne kötü dönüş yeridir. Kendinden başka tanrı olmayan ilah (Allah) tanıktır. O, (arşının taşıyıcısı) melekler ve hazır bulunan Müslümanlar tanık olarak yeter."¹⁸⁵

185 Hamidullah, *el-Vesâiku's-Siyâsiyye* (Hz. Peygamber Döneminin Siyasi=İdarî Belgeleri,

b. Hıristiyanlara Verilen Haklar ve Özgürlükler

Yahudilere tanınan hak ve özgürlüklerin benzerleri, Hıristiyan dinine mensup olanlara verilmiştir. Yukarıda belirtildiği üzere Necran Hıristiyanları, bunun ilk örneklerindedir. Bunun dışındaki imtiyaznâmeler günümüze kadar ulaşmıştır.

Hz. Peygamber'in (s) Hıristiyanlara İmtiyaznâmeleri

Çağdaş İslâm bilgini Muhammed Hamidullah, Yahudi, Hıristiyan ve Mecusîlere verilen imtiyaznâmelere/ahid nüsharına temkinli bakmakla birlikte¹⁸⁶, önemli bilimsel eseri *el-Vesâiku's-Siyâsiyye*'de bunlara belirgin bir yer ayırmıştır. Onun bizzat ifadeleriyle söyleyecek olursak:

“Suriye, Mısır, Ma-beyne'n-nehreyn, Irak ve Hindistan'a yaptığımız çeşitli yolculuklarımızda, Paris, Londra, Roma ve Leiden gibi doğu eserleriyle dolu Avrupa kütüphanelerindeki incelemelerimizde, -denildiği gibi- bazısının İslâm peygamberinin yazdığı bazısı da Hulefa-i Raşidin'e, özellikle Ebu Bekir ve Ömer b. el-Hattâb'a nispet edilen “Ahid” (Muahedat) nüshalarını çok gördük. Din farklılığına rağmen vatandaşlar arasında birlik ve yakınlık kurma ümidiyle bunları hemen nallettik... Dikkatimizi bu eserlere yönelttik, onları iyice inceledik, elimizdeki nüshalarla karşılaştırdık. Aynı kaynaktan çıkarılmalarına ve bilemediğimiz aynı kaynağa dönmelerine rağmen anlam, sözcük, fazlalık ve eksiklik yönlerinden birbirlerinden farklılaştıklarını gördük. Tereddütler içinde kaldık. Kesin bir karar veremedik. Soruna bir çözüm, zorluğa bir çıkış ararken, İstanbul'daki Katolik Ermeni Patrikhanesi, Dâru's-Selâm'da Ermeni gazetelerinin yayınladığı bir “Ahid” nüshası gönderdi. “Ahvâl” (Durumlar) gazetesi, 26 Şubat 1909'da çıkan 3894 sayılı nüshasında bunu veriyor. Kısa bir süre sonra, *Ravdatu'l-Mâ'ârif* dergisi, ilk yılının 13. sayısında (s. 289-295), Hıristiyan milletine ait başka bir “Uhde Muhammediye” yayınladı... Doğruluğunu incelemeden önce, metnini aynen veriyoruz”¹⁸⁷:

“Esirgeyen bağışyalan Allah adıyla.

Bu, Muhammed Resûlullah'ın (s), Hıristiyanlara, ruhban ve piskoposlara, o gün Muaviye b. Ebî Sufyan'ın yazısıyla,sahabenin tanıklığıyla, ekinde

136-137.

186 Bkz. Hamidullah, *age*, 22-25

187 Hamidullah, *age*, 405-406.

yazılı yılda Medine’de yazılmış, hak ve borçlarını gösterdiği ahid (ferman), mîsak ve şartların örneğidir.

Muhammed Resûlullah bunu müjdeleyici ve uyarıcı sıfatıyla, yeryüzünün doğusunda ve batısında, fasîhinde (yerlisinde) ve yabancısında, yakınında ve uzağında, bilineninde ve bilinmeyeninde, Hıristiyanlık dinini tescil eden Allah’ın bir hucyeti (belgesi) olması için, yaratıklarında Allah’ın bir emaneti olarak, bütün insanlara göndermiştir. Bu yazı uyulacak bir fermandır, yazılmış bir belgedir, adaletin ve zimmetinin (korumasının) yer aldığı bir vasiyettir. Kim buna uyarırsa, İslâm’a sarılmış olur, ondaki hak sahibi (lâyık) olur. Kim uymazsa, içindeki sözü tutmazsa, mü’min olmayanlara karşı çıkarsa, ister sultan, isterse mü’min ve Müslümanlardan biri olsun, bunda emrettiğimi aşarsa, Allah’ın ahdini (sözünü) bir kenara atmış, misakını bozmuş, dinini çiğnemiş olur...

Muaviye b. Ebî Süfyan, Resûlullah’ın yazdırmasıyla Medine’de, hicretin dördüncü yılının dört ayının sonunda pazartesi günü yazmıştır. Ona en derin selâmlarımızı sunarız. Adı, bu yazıdakilere tanık olarak yeter. Hamd, âlemlerin rabbi Allah’a özgüdür.”¹⁸⁸

Hamidullah bu ahdi, bazı kütüphanelerin yazmaları içerisinde tespit ettiğini belirtir. Ahidin son kısmında, Hz. Muhammed’in hicretin ikinci yılında Ali b. Ebî Tâlib’e yazdığı üç nüshadan biri olduğu belirtilir. Diğer bir nüsha, Sultan Hazinesi’nde bulunmaktadır. İkincisi Sinâ’daki Deyru’t-Tûr’dadır (Tûr Manastırı). Üçüncüsü ise, Cebelü’z-Zeytûn (Zeytindağı) ruhbanlarının yanında muhafaza edilmektedir. Bunun başlangıcında bildirilenlere göre, Hıristiyanlar Allah’ın bir emanetidir. Onların can, mal, din ve inançları Allah’ın ve Peygamberinin teminatı altındadır. Metnin başlangıç kısmı şu şekildedir¹⁸⁹:

“Bu, bizden bir koruma ve kurtuluşlarını gözetme olarak, bütün Hıristiyanlara ve öteki Hıristiyan bölgelere, Allah’ın ahdidir. Çünkü onlar yaratıkları içinde, daha sonrası için, Allah’ın bir emanetidir. Allah’ın onlara bir bilgisi olması, insanların daha sonra Allah’a karşı bir belge sunmalarını engellemek amacını güder. Yüce ve hakîm Allah’ın emri dolayısıyla bunu kendinden bir zimmet (koruma) yapmıştır. Bunu yazmıştır ve kendinden sonra ehl-i milletinden (dinini benimseyenlerden) işleri yürütenlere, buna uymaları ve

188 Hamidullah, *age*, 406.

189 Hamidullah, *age*, 407-408.

Hıristiyanlık dinini bütün benimseyenlere yeryüzünün doğusundan ve batısından, karasından ve denizinden, yakınından ve uzağından, Arabından ve Aceminden, bilineninden ve bilinmeyeninden bu dine çağırana buna göre davranmasını emretmiştir. Bu, ondan bir ahiddir, onu korumaları ve işleri elinde tutan ve âmirine bağımlı ve bağlı olan bütün işleri yürütenlerin (alt yöneticelerin) gözetmeleri için onlara bir kanundur (sünnet). Kim buna uymazsa, haddi aşarsa, karşı çıkarsa; emredenin ahdini çiğnerse ve değiştirirse, işin gereğine aykırı davranırsa, Allah'ın ahdini dinlememiş, misakını bozmuş, zimmetini çiğnemiş, lânetini hak etmiş olur.”¹⁹⁰

Yakubîlerin ileri sürdüğü, Hz. Muhammed'in (s) Süryanî ve Kıptî Hıristiyanlarına verdiği dördüncü bir ahid örneği de bulunmaktadır. Bu vesikanın yazısı, Peygamber'in (s) vahiy katibi Muaviye nispet edilen, kûfî bir hat ile kaleme alınmıştır. Ahid nüshasının orijinali, Mardindeki Deyru'z-Za'feran (Za'feran Manastırı) isimli kadîm Süryan-Yakubî manastırında muhafaza edilmektedir. Ahid'in metni şöyledir:

“Esirgeyen bağışlayan Allah adıyla,

Allah'ın peygamberi Muhammed'den, Mısır'daki ve çevresindeki, yeryüzünün her yerindeki Kıptî Hıristiyan ve Süryanî-Yakubî taifelerine verilen ahid örneğidir: Bu, her yerde oturan Süryanî ve Kıptîlere, misaklarını korumak ve Yüce Allah'ın ecelini (emrini ?) gözetmek üzere, benden bir ahidir. Çünkü onlar yeryüzünde Allah'ın emanetidir. İncil, Zebur ve Tevrat'tan kendilerine indirilenleri korurlar. Yüce Allah tarafından onların aleyhine bir belge olmayacaktır. Ondandır bir vasiyettir, azîz ve hakîm Allah'ın onlarla ilgili emrini korumadır. Muaviye'ye, şöyle diyerek emretti: Benim bu ahdimi onlara yaz. Böylelikle, sair Müslümanlara ve emirler, vezirler ve sultanlardan uléma ve fukahadan yönetimi (iktidarı) yürütenlere, milleti İslâmiyeden vasiyetini uygulayanlara göstereyim...”¹⁹¹

Hicretin ikinci yılı Zilhicce ayının ikinci günü, Hz. Muhammed tarafından, Muaviye b. Süfyan'a yazdırılan bir ahid nüshası da bulunmaktadır. Risâle, Hz. Peygamber'in (s) Müslümanlardan ehl-i milletin Allah'ın ahdini verme isteklerinden sonra, yazımına müsaade ettiğini ileri sürer. Ermeniler lehine yazılmış ve Türkçe çevirisiyle olan bu belgeyi, M. Hamidullah, Erzurum

190 Hamidullah, *age*, 407-408.

191 Hamidullah, *age*, 408.

Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi'nin İslâm Tarihi bölümünde gördüğünü bildirmektedir. Vesikanın üzerinde, Âmid (Diyarbakır) hâkimi Molla Çelebi diye bilinen Muhammed b. Ali ile Ruhâ (Urfa) hâkimi Nakî Fazlızâde'nin tanıklığı bulunmaktadır.

Belgeye göre, Ermeniler, Allah'ın koruma ve himayesindedir. Onların kilise ve manasturları her türlü kötülük ve zarardan korunmalıdır. Hasar ve imarları için hazineden kaynak aktarılır. Ermeniler, Müslüman olmaya zorlanamazlar. Ticaret ve teşebbüs özgürlüklerini diledikleri gibi kullanabilirler. Savaşa katılmaya mecbur edilemezler. Onların din adamları, mensuplarına ve çocuklarına inançlarını özgürce öğretebilirler. Bazı yönlerini öne çıkardığımız belgenin metni şöyledir:

“Aslından alınmış imzalı nakile uygun ve kaynağından alınmışa uygun metindir. Sağlam hükümleri, esin ve sağlam şer'î misakları içerir. Allah bize bereketlerinden bolca versin.

Bu, mübarek bir yazıdır. Allah'ın emriyle, bizimle zimmet akdi yapmalarından ve İslâm'ın koruması altına girdikten sonra Ermenilerden bir grubun talebesi üzerine yazılmasına izin verdim; Allah, İslâm'ın adını yüce kılsın. Bütün ehli milleti İslâm'ı (Müslümanları), bunun gereğine göre hareket etmeye, mantık ve madlûlüne (sözüne ve özüne) bağlanmaya mecbur ettim. Bu, dindaşım Müslümanların, kendilerine Allah'ın ahdini, misakını ve zimmetini, peygamberlerinin, elçilerinin, seçtiklerinin, önceki ve sonraki Müslümanlar arasındaki velilerin zimmetini istemelerinden hemen sonra olmuştur. Benim bu zimmetimi ve misakımı, Allah, peygamberlerden ve mukarrebûn meleklerden itaat konusunda almıştır. Allah'ın ahdine vefa, sınırlarda ve bölgelerinde kıyamet gününe dek, doğu ve batının her yöresinde yanımdaki yardımcılarım ve taraftarımla, ister uzakta, ister yakında olsunlar, ister barış yoluyla, isterse savaş sonucunda itaat etsinler, nerede olurlarsa olsunlar onları korumam, güvenliğini sağlamam, kendilerine, kiliselerine, manasturlarına, ruhbanlık merkezlerine, ister dağda, vadide ve mağarada, isterse yerleşim yerinde ve ovada olsunlar ibadet ve taat merkezlerine gelecek zararları önlemem, ister karada ve denizde, isterse batıda ve doğuda olsunlar dinlerini ve mülklerini, kendimi, yakın çevremi ve dindaşım mü'min ve Müslümanları koruduğum biçimde korumam, onlardan her türlü eziyet ve kötülüğü gidermem, benim ve benimle birlikte İslâm yurdunda savunanları yanlarında yer almaları gayesiyle başlarına kötülük gelmemesi için koruma ve gözetleme görevinin gereği olarak her türlü düşmana

karşı savunarak arkalarında olmam sonucunda gerçekleşir. Ayrıca, ahid ehlinin harâc türünden yüklendikleri ölüm derecesindeki ezayı onlardan uzaklaştırmalıyım; ancak hiçbir baskı ve zorlama, olmaksızın gönüllü olarak vermeleri hariç. İslâm'a zorlanmazlar. Hiçbir piskopos görevinden alınmaz, Hıristiyan biri dininden vazgeçirilmez, rahip ruhbanlıktan, gezgin gezisinden alıkonamaz. Eski kiliselerinden hiçbiri yıkılmaz. Ne kiliseleri, ne de evleri cami veya Müslümanların evine döndürülmez. Ruhbanlık ve piskoposluk engellenmez, yün giymek ve satış yapageldikleri yerlerde at pazarı kurmaları yasaklanmaz. Müslümanlara yardım ve beytülmale (devlete) destek olarak verilen cizyeleri, her yıl için dört dirhem ve bir Herat işi giysinın üzerine çıkarılamaz. Giysi vermeleri kolay değilse, bedelini vermeye zorlanamazlar, ancak gönüllüce verebilirler. Karada ve denizde, mücevher çıkarmak için dalış yapan, altın ve gümüş ticareti yapanlar gibi büyük ticaret yapan kişilerden bile olsalar, mukim olan her birinin ödeyeceği bütün cizye budur. Yolculara ve yeri bilinmeyenlere, elinde miras olması dışında hiçbir şey gerekmez, bu durumda benzerinin ödediğini öder. Karada ve denizde kimseye elkonamaz, zulüm yapılmaz, haksızlığa uğratılmaz. Müslümanlarla birlikte savaşa çıkmaya ve keşif gücü olarak düşmanla karşılaşmaya zorlanmazlar. Çünkü onların savaşma yükümlülüğü yoktur. İslâm'ın korumasında olmaları için onlara zimmet verilmiştir. Ancak gönüllü olarak savaşa katılabilirler. Onlara ancak en iyi şekilde davranılır, rahmet kanatları gerilir, her zaman ve her yerde eza ve kötülük görmeleri engellenir, bir zalim onlara zulmederse, Müslümanlar onlara yardımcı olmak zorundadır. Başlarına bir iş gelir veya hatta cinayet olursa, bu fiille düşmanları arasında sulh (barış) yoluyla girilir. Sulh, kuralların temelidir. Yardımsız bırakılmazlar, reddedilmezler ve ihmal edilmezler. Onlar, Müslümanlarla aynı hak ve yükümlülüklerle sahiptir. Nikah yapmak istemezler ve evlendirmeye karşı çıkarlarsa, bu konuda zarara uğratılmazlar. Çünkü bu, ancak onların gönül hoşluğuyla ve rızalarıyla olur. Bir Hıristiyan kadın Müslüman erkekle evliyse, Allah onu doğruya erdirinceye kadar dini konusundaki arzularını yerine getirmekte rızasına uygun davranmalıdır, onu Müslüman olmaya zorlayamaz. Ona İslâm'ın güzelliğini, diğerinin kötülüğünü anlatır. Allah katında din, İslâm'dır. Kilise ve manastırlarının saygınlığı ve dinî çıkarları için harcama yapmaya ihtiyaç duyarlarsa, zimmetlerine borç olarak yüklenmez, bilakis İslâm toplumundan onlara bir ihsan ve lütuf olarak beytülmalden yardım edilir. Onlardan biri, Müslümanlara düşman olduğu halde, Müslümanlar arasında bulunması ise engellenemez. Kim bunlardan bir şeyde sınırı aşarsa, Allah'ın elçisi Muhammed'in (s) onlarla yaptığı antlaşmaya aykırı

davranmış olur. Dinleri konusunda onlara zimmetlerinde bazı şartlar belirlenmiştir: Bu şartlara bağlı zimmetlerinde bazı şartlar belirlemiştir: Buna göre onlardan bizi, gizli ve açıkta Müslümanlardan biri aleyhine düşman (ehli harp) birine casusluk yapamaz. Onların evlerinde ve ibadetlerinde, Müslümanların düşmanı oturamaz. Silah vermek suretiyle, düşmandan birine Müslümanlar aleyhine yardım edemez. Kalelerinde onlara bir mal emanet edilmez. Ancak evleri yakın olursa, bununla kendilerini savunurlar ve canlarını korurlar. Müslümanlardan hiç kimse onları gece ve gündüz kitaplarını okumaktan alıkoyamaz. Yedikleri azığı sağlamaları engellenemez. Kendisi ve ailesi için bir yıllıkazık biriktirmeleri (saklamaları) da engellenemez. Onlardan biri mazlum olarak, Müslümanlardan biri yanında saklanmaya ihtiyaç duyarsa, Müslümanları bu konuda ona yardımcı olmalıdır, umduğunda onu düş kırıklığına uğratmamalıdır. Müslümanlardan biri, onların gizlerini öğrenirse, onlara eziyet veren her türlü kötülükten, uğradıkları veya başlarına gelen zarardan koruma ve gözetme sözü verilmiş olanları için gizlemek ve saklamak zorundadır. Ruhban ve piskoposlardan hiçbiri ve diğer mü'minler, dinlerini öğretmekle meşgul oldukları sürece, harac vergisi ödemekle yükümlü tutulmaz. Hiç kimseye gücünün üstünde yüklenmez. (Allah, herkese gücüne göre yükler). Bu yazı, kıyamete ve dünyanın sonuna dek, uyulacak ve bağlanacak bir belge olmalıdır. Taraftarlardan hangisi bu şartlardan birini çiğnerse, Allah'a, elçisine ve Müslüman topluma aykırı davranmış olur.¹⁹²

Hz. Peygamber'in (s) Hıristiyanlara Ahdi

Tûr Nüshasının Örneği

Bu belgenin aslını, Ahmet Zeki Paşa, rahiplerin rivayetlerinden almıştır. Bu çerçevede O, vesikanın başında, Tûr nüshası hakkında birtakım malumatı da sunmaktadır. A. Zeki Paşa'nın sunduğu bilgiler, Tûr nüshasının tarihî kökenleri hususunda önemli bilgileri ihtiva etmektedir:

“Hz. Peygamber (s), amcası Ebû Talip'le birlikte peygamberliğinden önce, Suriye'ye çok giderdi. Bir gün kervanın yolu, manastır yanındaki Tûr yolundan geçti. Kervancıbaşı, amcası Ebû Talip'ti. Burada rahiplerin konduğu oldu. Hz. Peygamber(s) hariç, kervandakiler manastıra girdi. Hz. Peygamber (s) hariç, kervandakiler manastıra girdi. Hz. Peygamber dışarıda kaldı. Çünkü

¹⁹² Hamidullah, *age*, 409-412.

yaşının küçüklüğü, buradaki geleneğe göre manastıra girmesini engelliyordu. Bu sırada manastırda Bahomiyus adında bir zâhid vardı. Münecimlik konusunda iyi bilgi sahibiydi. Gaipen haber verir, geleceği söylerdi... Geniş bilgisi, ileri becerisi ve güneşe, aya ve öteki yıldızlara hemen bir bakışta gaipen haber verme gücü dolayısıyla, Hz. Peygamber'in (s) geleceği ve ulaşacağı şöhret konusunda bilgi edindiği söylenir. Bunun için, kafiledekileri iyice incelemeye başladı... Manastır dışındaki bu gencin rabbanî donanımlı şerefini incedi... Bu genç uğruna, rahip geleneği çiğnedi, içeri girmesine izin verdi, onu saygı ve hürmetle karşıladı. Sonra ona, karşılaacağı yüceliği bildirdi... Şöyle dedi: "Haber doğru olur, bildirilen gerçekleşirse ne yapacaksın?" Hz. Peygamber (s) ona, manastıra daha fazla ilgi ve özen göstermeyi vaat etti. Peygamberlik emri gelince, rahibi hatırladı, tapınağa girmesine izin verdiğinde gösterdiği konukseverliği dolayısıyla sözünü tuttu. Tûr manastırı rahiplerine birtakım özellikler verdi ve ikramlar yaptı. Bunlardan birisi de, kâtibi Ali b. Ebî Tâlib'e yazdırdığı ahit idi. Ahde, yanında mühür bulunmadığı için, parmak bastı."¹⁹³

Hz. Ali'nin yazdığı vesika, Hz. Muhammed'in (s) Tûr manastırı rahiplerine verdiği ayrıcalıklar ve ikramları bildirmesi açısından, çağdaş dünya devletleri için evrensel bir modele kaynaklık etmektedir. Belgenin ihtiva ettiklerine bakıldığında, hak ve özgürlükler öne çıkmaktadır. Buna göre, rahipler, kilise ve manastırlarında devletin korumasıyla mukayyetirler. Piskoposlar, görevlerinden alınmaz ve yerleri değiştirilemez. Kilise gelirlerine müdahale edilmez ve el konulamaz. Bu gelirler, cami ve Müslüman evi yapımında kullanılamaz. Tûr nüshasının muhtevası şu şekildedir:

"Esirgeyen bağışlayan Allah adıyla. Onun yardımıyla.

Ahid yazısının örneği. Muhammed b. Abdullah(s) yazdı.

Rasulullah (s) Bütün Hıristiyanlara

Bu, Muhammed b. Abdullah'ın bütün insanlara yazısıdır.

Müjdeci ve uyarıcı olarak, yaratıkları içinde Allah'ın emanetinin verildiği kişi olarak.

Peygamberlerden sonra insanların Allah'a karşı bir gerekçesi olmasın diye, Allah azizdir, hakimdir. Bunu ehl-i milleti ve yeryüzünün (beşinci ile

193. Hamidullah, *age*, 417-418.

onbeşinci satırlar arası, Mısır yazmasını yazanın sehveniyle karışiktır. Aynen koruyoruz) doğusundan ve batısından, yakınından ve uzağından, Arabından ve Aceminden, bilinenden ve bilinmeyeninden, Hristiyanlık dininin bütün benimseyenlerce, bir ahid yaparak yazdığı yazıdır.

Kim bundaki ahdi tutmazsa, bundan başkasına başvurursa, emrettiğini aşarsa, ister sultan, isterse başka bir Müslüman olsun Allah'ın ahdini tutmamış, misakını bozmuş, dinini çiğnemiş, laneti hak etmiş olur. Bir rahip veya gezgin bir dağa, bir vadiye, bir mağaraya, bir binaya, bir ovaya, bir kuma, bir barınağa veya bir tapınağa (manastıra) sığınırca.

Kendim, yardımcılarım, ehli milletim ve yandaşlarımla, onları her türlü saldırıdan koruyucu olacağım. Onlar benim sorumluluğumdadır ve ehli zimmetimdir. Onlara gelecek eziyeti defederim.

Ehl-i ahidin harac sorumluluğunu taşıdığı yüklerini.

Ancak gönül rızasıyla olan hariç. Onlara zorlama yoktur.

Bunların hiçbirinde baskı da yoktur. Piskopos görevinden alınmaz.

Rahip görevinden alınmaz. Habîs (zahid) tapınağından (manastır) alınmaz.

Gezginin seyahati önlenmez. Kilise ve tapınaklarından hiçbirini yıkılmaz. Kilise mallarından hiçbir şey,

camı yapımına ve Müslümanlara ev yapmaya harcanmaz. Kim bunlardan birini yaparsa, Allah'ın ahdini tutmamış ve elçisine muhalefet etmiş olur. Rahiplere, piskoposlara ve kendini ibadete verenlere cizye ve yükümlülük (garâmet=harac) yüklenmez. Onların zimmetini ben koruyacağım, nerede olurlarsa olsunlar, ister karada veya denizde, ister doğuda veya batıda, ister kuzeyde veya güneyde. Onlar her türlü kötülüğe karşı benim zimmetimden, misakımda ve emânımdadır.

Dağlarda veya mübarek yerlerde ibadete çekilenler de böyledir. Ektikleri için bir şey gerekmez. Ne haraç, ne de öşür. (...)

(...) Her irdeb için her kadehle gelir elde edilince onlara yardım yapılır. Savaşta çıkma yükümlülükleri yoktur, cizye yükümlülükleri yoktur.

Ne harac, mükelleflerinden, mal sahiplerinden, ne de akar ve ticaret sahiplerinden, her yıl belgeli olarak (hac döneminde) oniki dirhemden fazlası yoktur. Hiçbirine aşırı yükümlülük yoktur.

Onlara karşı yalnızca en iyisiyle mücadele edilir. Onlara rahmet kanatları gerilir. Nerede olurlarsa ve nereye giderlerse, kötü davranıştan korunurlar. Hıristiyanlar Müslümanlar yanında olursa, gönül hoşluğuyla karşılanır, tapınağından dua etmelerine izin verilir.

Dinî sevgisi engellenmez. Kim Allah'ın ahdini aşarsa ve bunun zıddına dayanırsa, Allah'ın ve peygamberinin misakına isyan etmiş olur. Tapınaklarının ve özel yerlerinin onarımına yardım edilir.

Bu, onların dini için, ahde vefa olarak gerçekleşir. Hiçbiri silah nakline mecbur tutulmaz. Bilakis Müslümanlar onları savunur. Kıyamet gününe ve dünyanın sonuna dek bu ahde aykırı davranamazlar.

Muhammed b. Abdullah'ın (s) bütün Hıristiyanlar için yazdırdığı ve onlara belirlediği bütün şartlara vefa gösterilecek bu ahde, adları yazılı kişiler tanık oldu.¹⁹⁴

Hıristiyan din adamlarına ve ibadethanelerine önemli avantaj ve haklar sağlayan belgenin Tûr manastırındaki kopyası, Muhammed Hamidullah'a göre, asıl belgeden bir kopyadır. Zira Osmanlı hükümdarı Sultan Selim, bu nüshanın aslını İstanbul'a getirtirmiştir. Sultan Selim, manastırdaki rahiplere, asıl belgenin yerine bir kopyasını da bırakmayı ihmal etmemiştir. Yukarıda metni verilen Tûr nüshası, bu kopyayı içermektedir.¹⁹⁵

c. Mecusilere Verilen Hak ve Özgürlükler

Yahudi ve Hıristiyan dinlerine mensuplara, çağdaş dünyanın bugün bile henüz tam olarak gerçekleştirmediği hak ve özgürlükleri veren Hz. Muhammed (s), kitâbî olmayan din mensuplarına da benzer imtiyazları tanımıştır. Bu çerçevede Mecusî olan Hecer halkına verilen haklar önemlidir:

Hecer (Mecusî) Halkıyla Yazışma (Bahreyn-bugünkü el-Ehsâ bölgesi)

Birinci Metin

¹⁹⁴ Hamidullah, *age*, 414-415.

¹⁹⁵ Hamidullah, *age*, 418.

“Resûlullah (s) Hecer Mecusilerine, İslâm’a davet için bir mektup yazdı, kabul eden, kurtulacaktır. Kabul etmeyenler cizye ödeyecek, kestikleri yenmeyecek ve kadınlarıyla evlenilmeyecektir.”

İkinci Metin

“Esirgeyen bağışlayan Allah’ın adıyla

Peygamber Muhammed Resûlullah’tan Hecer halkına.

Esenlik içinde olunuz. Kendinden başka tanrı olmayan Allah’a hamdimi size iletirim. Allah ve kendiniz adına, hidayeti bulduktan sonra sapmamanızı, doğruyu bulduktan sonra şaşkıncamamızı öğütlerim.

Şunu belirteyim ki, kurulunuz bana geldi. Onlara yalnızca sevinecekleri şeyler yaptım. Sizdeki bütün hakkımı kullanacak olsam, sizi Hecer’den çıkarırdım. Yanımda bulunmayanlarınıza iyi davranıyorum, yanımda bulunanlara âlicenaplık gösteriyorum. Allah’ın size verdiği nimeti hatırlayın.

Şunu da ekleyeyim ki, yaptıklarınızla ilgili haber bana geldi. Sizden iyi davranana, kötülük yapanın suçu yüklenmeyecek. Emirlerim (valilerim) size gelince, onlara itaat edin, Allah’ın emri ve yolu üzere olmak şartıyla onlara destek olun. Sizden iyi iş yapanlar, ne Allah katında ne de benim katımda değersiz (karşılıksız) kalmayacaktır.

El-Münzir b. Sâvâ’ya:

Elçilerim seni övdüler. Sen iyi oldukça, ben de sana iyi davranırım, seni görevinde tutarım. Allah’a ve peygamberine karşı samimi olursun. Sana esenlik dilerim.”¹⁹⁶

Mecusîlere verilen imtiyazlar bununla sınırlı değildir. Ayrıca Hz. Muhammed’in (s), Selman-ı Fârisî’nin Mecusî (Parsî) yakın ve akrabalarına verdiği ahid de, günümüze kadar ulaşmış evrensel bir belge niteliğine hâizdir:

Hz. Peygamber’in Selman Fârisî’nin Mecusî (Parsî) Yakınlarına Ahdi

“Esirgeyen bağışlayan Allah adıyla.

Mü’minlerin emiri Ali b. Ebî Talib’in (r.a.) yazısıyla neşredilen nüshadır. Onu kırmızı bir deri üstüne yazdı.

¹⁹⁶ Hamidullah, *age*, 165-166.

Bu, Resulullah'tan Selman Fârisî'nin (r.a.) kardeşi Mehdî Ferruh b. Şahsân'a, daha sonra ailesine ve en nihayet Müslüman olan veya dinini yaşayan soyuna bir yazıdır:

Sana Allah'ın selamını iletirim. Allah bana, Allah'tan başka tanrı yok, o tektir, ortağı yoktur, dememi buyurdu. Ben bunu söylüyorum ve insanlara buyuruyorum. Yaratıklar Allah'ın yaratığıdır, iş bütünüyle Allah'ındır. Onları yarattı, diriltti ve öldürdü. Sonra onları diriltir, dönüş onadır. Her iş yok olur ve biter. Sonra onları diriltir, dönüş onadır. Her iş yok olur ve biter. Her can, ölümü tadacaktır. Allah'ın emri geri çevrilemez, onun sultanlığının noksanı yoktur. Mülkünde (iktidarında) ortağı yoktur. İşleri dilediği gibi yürüten, yaratıkları dilediği gibi arttıran, göklerin ve yerin maliki çok yücedir. Anlatanların vasfının kuşatamadığı, düşünenlerin hayalinin varamadığı, kitabına hamd ile başlayan, onun hep anılmasını sağlayan, kullarının şükrüne rıza gösteren ne yücedir. Ona hamd ederim, Allah'a hamdedenlerin sayısını kimsenin sayamacağı kadar. Allah'tan başka tanrı olmadığını kabul ederim. O, gaybtedir, çok gizlidir ve ismettir. Ey insanlar, sakının, yerin sarsılma, cehennem ateşinin üflenme gününü, büyük korkuyu, pişmanlığı ve âlemlerin Rabb'inin huzurunda duruşu hatırlayın. Daha önceki peygamberin iletmediği gibi, size de iletmiş bulunuyorum: Büyük haber size sorulacak. Haberini (ne olduğunu) daha sonra öğreneceksiniz.

Kim buna inanır ve Rabb'inden vahyedilenleri tasdik ederse, bizim hak ve borçlarımızın aynısı onun için de geçerli olur, dünyada dokunulmazlık (ismet) yakın melekler, nebî ve rasullerle birlikte nimet cennetlerinde sevinç, cehennem azabından kurtuluş ve güven onundur. Bu, Allah'ın mü'minlere sözüdür. Allah, dilediğine rahmet eder. O en iyi bilen ve hikmet sahibidir, isyan edene en şiddetli azabı verendir, çok bağışlayıcı ve merhametlidir. "Bu Kur'ân'ı, bir dağa indirseydik, Allah korkusundan eğildiğini ve dağıldığını görürdün." (Haşr, 59/21) Kim ona inanmazsa, o sapıklardandır. Kim, Allah'a, dinine ve peygamberlerine inanırsa, kazananlar arasında yer alır.

Bu, benim yazımdır. Allah'ın zimmeti (koruması) onundur ve çocuklarıdır. Kanları ve oturdukları yerdeki malları, ovaları, dağları, gözeleri ve otlakları dokunulmazdır. Haksızlığa uğratılmazlar ve baskıya uğramazlar. Kime bu yazım okunursa, onları korusun ve iyi davransın, onlardan zulmü defetsin. Eziyet ve kötülüklerle onların üstüne gitmesin.

Alnın kırılmasını (yafta), zünnar kemerini ve cizyeyi, öteki yükümlülük ve teklifleri (haşır neşire / kıyamete) dek onlardan kaldırdım. Onların elleri

ateşgedelere, toprak ve mallarına istediğini yapacaktır. İyi giysiden ve binmekten, ev ve ahır yapmaktan, cenaze taşımaktan, din ve mezheplerine göre edindiklerini edinmelerinden alıkonmasınlar. Onları, öteki zimmet ehli (azınlık) hakkını gözetmek, bütün mü'minlere –Allah onlara rahmet eylesin- görevidir. Bana gelen vahye göre, Selman'ın cenneti istemesinden çok, cennet Selman'ı istemektedir. O benim güvendiğim kişidir ve eminimdir. Allah'ın elçisine (s) ve mü'minlere içten bağlıdır. Selman bizdendir. Bu vasiyette Müslüman olan veya dininde kalan Selman'ın ailesine ve nesillerine yapılmasını emrettiğim koruma ve bağlılığa hiç kimese karşı çıkmasın. Kim emrimi kabul ederse, Yüce Allah'ın rızasındadır. Kim Allah'a ve elçisine karşı çıkarsa, din gününe (kıyamete) dek ona lânet olsun. Kim onlara değer verirse, bana değer vermiş olur, ona Allah katında iyilik vardır. Kim onlara eziyet ederse, bana eziyet etmiş demektir, ben kıyamet günü hasmıyım, cezası cehennem ateşidir, zimmeti benden uzaktır (onu korumam).

Size esenlik dilerim, Rabb'inizden size selâm olsun."¹⁹⁷

Belgede öne çıkan temel hak ve hürriyetler çerçevesinde; Mecusîlerin kanları, malları ve arazileri dokunulmazdır. Onlara haksızlık, zulüm ve işkence yapılamaz. Yaşam tarzlarına ve dinî ritüellerine hiç kimsenin müdahale etme hakkı yoktur.

Diğer dinlere verilen/bahşedilen ahid ve imtiyaznâmelerde olduğu gibi, bu vesikada da muhataplara karşı saygılı ve hoşgörülü bir üslûbun varlığı söz konusudur.

SONUÇ YERİNE: İDEAL EVRENSEL YÖNETİCİ

Sonuç kısmına Batılı bir entelektüel'in Hz. Muhammed hakkındaki değerlendirmeleriyle başlamak yerinde olacaktır:

“Gerçekten, Hz. Muhammed'in kendisi de davranışlarında bir “kardeşlik” anlayışını benimsiyordu. Düşmanlarının ölesiye korktuğu bu adama, karşı karşıya olduğu tehlikeye rağmen çok mutlu olan Müslüman toplum içinde çok seviliyordu. Hz. Muhammed, kendisiyle diğer Müslümanlar arasına bir resmiyet uçurumu koymaya yanaşmamıştı. Abartılı unvanlardan nefret ediyor, genellikle caminin zemininde oturuyor, sık sık toplumun en yoksul üyelerinin arasında yer

197 Hamidullah, *age*, 400-401.

alıyordu. Özellikle çocuklar ona bayılıyordu. Bir araya geldiklerinde çocukları kucağına alıp kucaklıyor ve öpüyordu. Bir seferden döndüğünde, çocukların onu karşılayıp bir zafer alayı şeklinde vahaya getirmesi gelenek haline gelmişti. Cuma namazı sırasında camide bir bebeğin ağladığını duyarsa, namazı her seferinde planladığından daha önce bitirirdi; bebeğin annesinin içinde bulunduğu zor duruma dayanamazdı.....”¹⁹⁸

“Bizler Batı’da asırlar boyunca Hz. Muhammed’in asık suratlı, acımasız bir savaşçı ve duyarsız bir politikacı olarak gördük; oysa son derece nazik ve duyarlı bir adamdı...”¹⁹⁹

Yukarıda belirtilen Müslüman olmayan bir bilim kadınının objektif değerlendirmelerinin de belirttiği gibi, herkesin dostu olan Hz. Peygamber’in merhameti ve sevgisi evrensel bir nitelik göstermektedir. Sevgisi yeryüzünde yaşayan her varlığı içine alan Kutlu Peygamber, Allah’ın bütün yaratıklarına bu dünyada eşine rastlanması mümkün olmayacak kadar büyük şefkat ve merhamet gösteren bir insandı. Rahmet ve sevgisi, Araplara veya Arap olmayanlara yönelik değildi, bilakis inanç, renk, ırk, makam ve cinsiyet farkı gözetmeksizin tüm insanlığı kapsıyordu. O’nun sevgi ve merhametinin ilk muhatapları, evde yakınları, ailesi, çocukları ve hizmetçileri olmuştur.

Arkasından fakirler, miskinler, yetimler ve dullar onun şefkat ve merhameti ile nasiplenmişlerdir. Hz. Peygamber, çocuklar ve kadınlara özel muamelede bulunmuştur. Sevgi Peygamberi sayesinde kadınların toplumdaki statüleri daha üst bir düzeye ulaştı. Bunun yanında Hz. Peygamber onlara karşı yaşadığı toplumda benzeri görülmecek derecede nazik ve şefkatli davranmıştır. Çocuklar evde, oyunda, yolda, mescitte nerede karşılaşırlarsa karşılaşsınlar O’nun sevgisinden beslendiler. Çocuklarla birlikteyken sevgisi sınırsız olan Hz. Peygamber’in bu mukabelesinde, onlar özel ve sıcak bir ilişkileri olduğunu hissediler ve gördüklerinde ana babaları geliyormuş gibi O’na doğru koşarlardı. Köleler, hürriyet ve insanlık onurlarını O’nun gayretleriyle elde etmişlerdir. Bununla beraber zafer zamanlarında düşmanlarına karşı yüksek bir ruhla muamele etmiş ve onlara anlatılamaz derecede merhametli ve müşfik davranmıştır. O, öyle bir şefkat ve rahmet modeli idi ki, kızını yaralayana, amcasının kalbini ve ciğerini sökenleri, kendisine savaş

198 Armstrong, *Hz. Muhammed İslâm Peygamberinin Biyografisi*, 337.

199 Armstrong, *age*, 338.

açanları, eziyet ve alay edip taş atanları bile bağışlamış; hatta servet ve makam sahibi olacak kadar da himaye etmiştir.²⁰⁰

Hız. Peygamber muhataplarını tanımaya ve onları anlamaya ehemmiyet gösterir, onların duygularına ve isteklerine fert olarak değer verir, yakından ilgilenir ve ortak birleşme noktaları arardı. Eylemlerinde kin, öfke ve zorbalık yerine; af, müsamaha, yumuşaklık, şefkat ve merhameti öne çıkarırdı.²⁰¹

Hız. Peygamber insanların hata ve eksikliklerini yüzüne vurmaz, mahcup etmez, eleştirilerini isim vermeden yöneltirdi. Muhataplarının sert karşılık vermelerine ve şiddet uygulamalarına mukabil sürekli azim ve davetini sürdürmüştür. Özellikle Mekke döneminde daveti kabul etmeyen kabilelerden bazıları kaba, kimisi kibar, kimisi kaçamak bir şekilde olumsuz reaksiyon göstermişlerdir. Fakat o, ümitsizliğe kapılmadan, azim ve sebatla gayret göstermiş, her fırsatta mesajını ulaştırmanın gayreti içinde olmuştur.²⁰² Ancak Barış ve Şefkat Peygamberi, hiçbir kimseye İslâm'ı kabul etmesi için baskı yapmamıştır. Çünkü onun misyonu insanları zorla dine sokmak değil; İslâm'ı anlatmak ve ikaz etmektir.²⁰³

Sahabenin Hız. Peygamber'e olan bağlılık ve sadakatının derecesi, Hız. Ali'nin şu sözlerinde gizlidir:

Ondan, "Peygamber'e (s) karşı sevginizin ölçüsü ne idi?" diye sorulduğunda şu cevabı vermiştir: "Şüphesiz ki Rasulullah Efendimiz bize hem malımızdan, hem evladımızdan, hem de baba ve annemizden daha sevgili ve sevimli idi. Aşırı susuzluk baş gösterdiği zaman soğuk suya olan sevgimizden daha fazla O'nu severdik."²⁰⁴

Hız. Peygamber, diğer insanlara karşı özellikle şu eylemleri yapmaktan şiddetle kaçınmıştır: Hiç kimseye kötü demezdi. Hiç kimsenin eksliğini aramaz, hiç kimsenin sırrını merak etmez ve kimseye söylemez, İyi sonuçlar alınabilecek ve fayda temin edecek sözler söylerdi.

Başkalarının, özellikle de sahabesinin Son Peygamber'e karşı tavrı ise, kralların ve diktatörlerin tebaasına ancak zorbalıkla ve cebren yaptıracağı

200 Afzalurrahman, *Sîret Ansiklopedisi*, III, 278.

201 Sarıçam, *Hız. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 264.

202 Sarıçam, *age*, 264.

203 Sarıçam, *age*, 264.

204 Ulvan, *İslâm'da Aile Eğitimi*, II, 479.

uygulamalardı. Fakat ihtiyaç halinde sürekli kendisine tercih ettiği yakın arkadaşları olan Müslümanların Hz. Peygamber'e karşı davranışları adeta bir ibadet şuuru ve bilinci içinde cereyan ediyordu:

O konuşurken sahabe sanki başlarına kuş konmuş da ürkütmemek için sessizce duruyorlarmış gibi başlarını öne eğerek hareketsiz dinlerler, ancak O sustuktan sonra aralarında konuşurlardı. Karşısında biri konuşurken, sözünü kesmeden sessizce dinlerdi. İnsanların güldüğü şeye o da tebessüm ederdi. Hayret ettiği şeye de hayretini belli ederdi. Yabancı bir adam pervasızca konuştuğunda, Hz. Peygamber tahammül gösterirdi. Başkalarının ağzından kendisinin övülmesini dinlemeyi sevmezdi. Ama eğer biri kendisinin iyilik ve ikramına teşekkür ediyorsa kabul buyururdu.²⁰⁵ Konuşan kimse kendiliğinden susmuyorsa, konuşmasının arasına girip sözünü kesmezdi. Son derece cömert, son derece doğru sözlü, son derece yumuşak yapılı ve son derece hoş sohbetti. Eğer biri kendisini ansızın görürse haşmetinden ürperirdi. Ama yakından tanıdıkça kendisine muhabbet duymaya başlar, ısınırdı.²⁰⁶

Şu halde Hz. Peygamber'in hayatı şu ifadeler etrafında şekillenmiştir:

“Muhammed bir yetim olarak doğmuş ve çocukluğunu fakirlik içinde geçirmiştir. Ancak en büyük servet olan doğru ve çalışkan bir genç şöhretini de kazanmıştır. Onun, sevecen ve müşfik davranışı, dürüst ve Hakk'a uygun hayatı ve güzel ahlâkı tüm Mekke halkının hayranlık, sevgi ve saygısına mazhar olmuştu. Genç bir adam olduğunda, Muhammed (s)), dürüst bir tüccar, nazik, müşfik, sadık bir koca olarak biliniyordu. Daha sonra, Medine Devleti'nin Başkanı ve savaşta müminlerin komutanı olarak, merhametli, affedici, hayırsever ve âdil bir insan olarak ün yapmıştı. Her sahadan kadın-erkek herkesin, onun hayatından gerçek bir örnek alacağına ve bu kahraman önderin, onları gerçek başarı ve mutluluğa ulaştıracağına şüphe yoktur.²⁰⁷

205 Bu konuda Hz. Peygamber'in şu sözü kayda değerdir: “*Halka teşekkürde bulunmayan Allah'a da şükretmez*”. Bkz. Tirmizî Birr, 35 (h. no: 1955); Ebû Davud, Edep, 12 (h. no. 4811). Ayrıca bkz. Tirmizî, Birr, 88 (h. no. 2035).

206 Numânî, *Hz. Muhammed (Sîretü'n-Nebi)*, II, 573.

207 Afzalurrahman. *Sîret Ansiklopedisi*, I, 84-85.

Kısacası, Kur'ân'ın ifadesiyle "üsvetün hasene" olan İslâm Peygamberi'nin hayatı ve öğretisi o kadar açıktır ki, bir cümle ile ifade edilebilir; Allah'a iman ve O'nun yarattıklarına karşı sevgi."²⁰⁸

Bütün alemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Muhammed (s), insanlık için barış ve merhametin örnek uygulamalarını göstermiştir. Batı'da ve Doğu'da onun hakkında aksi söylemler, tarihî ve bilimsel gerçeklerle bağdaşmaz. Peygamber'in icraatları, ırk, renk, dil ve etnik köken farkı gözetmeksizin bütün insanlığın iyiliğini ve faydasına yönelik olmuştur. Peygamber ile diğer insanların hayatı arasında bir fark gösterilecekse, o da Hz. Peygamber'in hayatının bütün Müslümanlara, hatta bütün insanlara model olmasında aranmalıdır.

Düşünen varlıkların dışındaki diğer canlıları da ihmal etmeyen Son Peygamber, hayvanları sevmiş, ashabın da hayvanlara kötü davranmamaları konusunda uyarılarda bulunmuştur. Kısaca, yanlış davranışları daima affedip şefkatle yaklaşarak engelleyen Hz. Peygamber, sevginin nefreti önleyeceği ve saldırganlığın yenileceğine inanmış, bunu takipçilerine uygulamalı bir şekilde göstermiş ve böylece ispatlamıştır.

Modern zamanların yönetim anlayışlarının gerçekleştirmeye çalıştığı ama tam olarak başaramadığı bir husus olarak yöneten ile yönetilen arasındaki ilişki, Peygamber'in (s) idaresinde mükemmeldir. Nitekim idare ettiği toplumu herhangi bir hükümdarla karşılaştırılmayacak bir şekilde daha yüksek bir seviyeye çıkaran Hz. Muhammed, siyasî Başkan olarak benzerleri arasında tek sayılır.

Önce bir peygamber, sonra da bir insan olarak Yüce Nebi, temenni edilmese de bazen oluşur engellenemeyen savaşın da, düşmanın da hak ve hukukunun olduğunu insanlığa hatırlatmıştır. Yaşadığımız çağda, hiçbir canlının kendi türüne yapmadığını, maalesef Yüce Peygamber'in bu ulvî uygulamalarının aksine, beşeriyet özelliğini yitirmiş insanlık ve onun gelişmiş korkunç silahları gerçekleştirmektedir.

Hz. Muhammed (s), diğer insanlara gösterdiği nezaket ve merhametin aynısını fark gözetmeksizin düşmanlarına da göstermiştir. Bununla birlikte canilik ve vahşet, özellikle de bunun kadınlara, çocuklara, yaşlılara ve din adamlarına yapılması, Peygamber tarafından mutlak şekilde yasaklanmıştır. Hz.

208 Afzalurrahman, *age*, V, 367.

Muhammed'in bu uygulamaları, insanlık onuruna duyulan saygının gerçekleşmesine, zulüm ve vahşetin engellenmesine yönelik bir kaygının neticesi olarak dünya barışına büyük bir katkıda bulunmuştur. Bu sevgi ve barış selinin sayesinde ki, O'nun takipçileri Kudüs'te, Bizans'ta, Endülüs'te ve Balkanlar'da farklı din, dil, kültür, ırk ve etnik kökenden gelen halkları bir arada ve birbirlerini yok etmeden yaşatmış ve yönetmiştir.

Yaşadığımız dünyadaki savaşları ve orada esirlere yapılan insanlık onurunun ayaklar altına alan akla hayale gelmeyen muameleleri göz önünde bulundurduğumuzda, bunların İslâm Peygamberi'nin uygulamalarıyla kıyas kabul edemez oldukları görülmektedir/anlaşılmaktadır.

Hız Muhammed (s), gerek aile içi şiddeti gerekse toplumsal şiddeti, söz ve davranışlarıyla engellemiş ve aksi davranışlar hususunda insanları sürekli ikaz etmiştir. Bunlar içerisinde bulunan örnekler, modern hayattaki aileler için birçok dersleri ve modelleri içerisinde barındırmaktadır.

Sonuç olarak modern küresel paradigma, insanlara yeryüzünde bir cenneti vaat etmektedir. Ancak bu model bir taraftan savaşlarla, nükleer silahlarla, canlıları ve çevreyi yok ederken; diğer taraftan beşerî değer ve erdemleri de haz ve pragmatizme feda ederek insanların dünyasını cehenneme çevirmektedir. Fakat barış dini İslâm ve O'nun Sevgi Peygamberi insanlara mutluluk ve en iyinin gerçekleşmesinin mutlak olduğu cenneti her iki âlemde de sunmaktadır.

Şu halde, İslâm'ı dinî ve ideolojik kaygı ve şartlanmışlık refleksleriyle algılamaya çalışanların iddia ettiklerinin aksine; Hız Muhammed (s) yeryüzüne sevgiyi, barışı, huzuru, hoşgörüyü, toleransı ve farklılıklarına rağmen bir arada kan dökmeden, zulmetmeden yaşamının ilke ve modellerini sunmuş ve bunu öncelikle kendi hayatında, ailesinde ve yakınlarında uygulamıştır. Dolayısıyla milâdın üçüncü bin yılında, insanlığın aradığı yeni evrensel paradigma O'nun ortaya koyduğu hayat felsefesinde gizlidir.

Son Peygamber'in (s) sözleri ve uygulamaları, insanlık onuruna duyulan saygının gerçekleşmesine, zulüm ve vahşetin engellenmesine yönelik bir kaygının neticesi olarak dünya barışına büyük bir katkıda bulunmuştur. Bu sevgi ve barış selinin sayesinde ki, O'nun takipçileri Kudüs'te, Bizans'ta, Endülüs'te ve Balkanlar'da farklı din, dil, kültür, ırk ve etnik kökenden gelen halkları bir arada ve birbirlerini yok etmeden yaşatmış ve yönetmiştir.

Hz. Peygamber'in (s) uygulamalarının kalıcılığı ise, ondan sonra gelen Abbasî, Endülüs ve Osmanlılarca âdil ve eşit bir şekilde en geniş hatlarıyla devam ettirilmiştir. İslâm dünyasının maddî ve manevî zenginliği de bu yönetim felsefesinde saklıdır. Bu anlamda Kutsala ve insana saygı gösterenler, erdem ve değerleri beşeriyete öğreten toplumlar ve ülkeler olacaktır. Kadîm, onların olduğu gibi, gelecek te onların olacaktır.